

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Domácí násilí

(Domestic violence)

Rigorózní práce

Konzultant: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Zita Havlíčková

Srpen 2014

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma Domácí násilí vypracovala samostatně, pouze s využitím zdrojů v práci uvedených.

V Brně dne 25. 8. 2014

.....

Mgr. Zita Havlíčková

Dovoluji si tímto poděkovat vedoucímu své rigorózní práce prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za jeho odbornou pomoc, kterou mi při jejím vypracování poskytl.

Obsah

Úvod	6
1. Základní otázky týkající se domácího násilí	10
1.1. Pojem domácí násilí.....	10
1.2. Příčiny domácího násilí.....	12
1.3. Následky domácího násilí.....	13
1.4. Mýty o domácím násilí.....	15
1.5. Jednotlivé podoby domácího násilí.....	17
1.6. Pachatelé domácího násilí	22
1.6.1. Muži jako násilné osoby	23
1.6.2. Ženy jako násilné osoby	24
1.7. Oběti domácího násilí.....	24
1.7.1. Ženy jako oběti domácího násilí	26
1.7.2. Muži jako oběti domácího násilí.....	26
1.7.3. Děti jako oběti domácího násilí.....	28
1.7.4. Senioři a osoby handicapované jako oběti domácího násilí.....	31
1.8. Viktimizace oběti.....	34
1.8.1. Primární viktimizace	35
1.8.2. Sekundární viktimizace	36
1.8.3. Terciární viktimizace.....	37
1.8.4. Reviktimizace.....	37
2. Správně-právní ochrana	39
2.1. Zákon o policii	39
2.2. Zákon o přestupcích.....	49
2.3. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí.....	55
3. Občansko-právní ochrana.....	59

3.1.	Občanské právo hmotné.....	59
3.2.	Občanské právo procesní.....	63
4.	Trestně-právní ochrana.....	68
4.1.	Základní pojmy.....	69
4.1.1.	Násilí.....	69
4.1.2.	Osoba blízká	71
4.2.	Trestní právo hmotné.....	72
4.3.	Trestní právo procesní.....	105
4.3.1.	Postavení poškozeného v trestním řízení	105
4.3.2.	Souhlas poškozeného	116
4.3.3.	Pomoc obětem trestných činů.....	119
4.4.	Stalking.....	130
5.	Intervenční centra	133
Závěr.....		136
Summary		152
Abstrakt.....		153
Klíčová slova.....		153
Abstract		153
Keywords.....		153

Úvod

Domácí násilí se ve společnosti vyskytuje dlouho jako lidstvo samo. V dřívějších dobách bylo násilí na ženách a dětech ze strany hlavy rodiny považováno za něco zcela normálního a přirozeného. Původ tohoto jevu lze hledat především v patriarchálním uspořádání rodiny, kde muž byl oprávněn k zacházení se svou ženou, jak uznal za vhodné.

Až do počátku 60. a 70. letech 20. století bylo domácí násilí považováno za záležitost čistě soukromou, do které nelze zasahovat. Zlom přinesly až feministické organizace, které se začaly zasazovat za práva žen a postupně zveřejňovaly případy tvrdého násilí páchaného na ženách ze strany jejich manželů. Bohužel byl a stále ještě je „pokrok“ v otázkách domácího násilí, jeho řešení a přístupu k němu poměrně pomalý, i když v dnešní době snad již na dobré cestě.

Jako téma pro svou rigorózní práci jsem si tento nežádoucí společenský jev vybrala jednak proto, že je to problém stále aktuální a také proto, že jsem se s ním setkala ve své praxi a dané případy mne velmi zasahovaly. Čím více jsem se o tento fenomén zajímala, tím více jsem si ve svém okolí začínala všimnat případů, kdy se buď již přímo o domácí násilí jednalo anebo šlo o vztahy, které k němu měly opravdu jen kruček. Při sledování takovýchto případů, a zároveň snaze pomoci, jsem narážela nejenom na problémy týkající se právního řešení dané situace, ale rovněž stále se opakující mýty, které jsou s domácím násilím spojeny a které činí jeho řešení a odstranění tak obtížným. To mne jen utvrdilo ve správnosti volby tohoto tématu a snaze porozumět mu více.

V dnešní době již také neplatí představa o „typické oběti“ domácího násilí. Tou dříve byla především žena z nižších vrstev společnosti, nevzdělaná

a od přírody submisivní. Dnes již víme, že oběti tohoto fenoménu se může stát v podstatě kdokoliv – žena, muž, dítě, senior nebo osoba s tělesným postižením. Nehraje roli ani společenské postavení a formy násilí jsou v dnešní době také mnohem „rozmanitější“ – od násilí fyzického přes psychickou tyranii, vydírání, vulgární napadání nebo sociální izolaci.

Domácí násilí však není problémem, na který lze nahlížet pouze z jednoho úhlu pohledu a věnovat se mu jen z pohledu práva. Nelze opomenout ani aspekty kriminologické, sociologické a viktimologické. Tato práce se tudíž zabývá pohledem na tuto problematiku i z hlediska těchto vědních disciplín, které nám pomáhají objasnit a pochopit její základní rysy.

Ani v rámci právního řešení tohoto problému není možné se soustředit pouze na právo trestní. A to jak z důvodu jedné z hlavních zásad trestního práva, kterou je zásada ultima ratio, tedy že trestní právo je až možností řešení problému posledním, tak z důvodu komplexnosti tohoto jevu, který zasahuje jak do práva trestního, tak občanského nebo správního. Jeho řešení proto bezpodmínečně vyžaduje interdisciplinární přístup a spolupráci všech zasažených odvětví a pomáhajících institucí.

Hlavním cílem této práce je podání obrazu o domácím násilí v naší současné společnosti a možnostech jeho právního řešení. Je zřejmé, že není možné postihnout kompletní materii týkající se tohoto jevu. Zaměřuji se proto převážně na výklad české právní úpravy, která samozřejmě reflektuje i mezinárodní dokumenty týkající se tohoto jevu, které však v předkládané práci z důvodu jejich obsáhlosti podrobněji nerozebírám.

Z hlediska struktury je tato práce rozdělena celkem do pěti kapitol. První kapitola podává výklad pojmu domácího násilí, jeho pachatelů i obětí a pokouší se nastínit možné příčiny a rovněž i důsledky násilí vyskytujícího se v rodinách a partnerských vztazích.

Ve druhé kapitole se věnuji problematice práva správního a řešení domácího násilí v jeho mezích. Při řešení tohoto jevu hraje nezastupitelnou roli jak policie, tak orgány sociálně – právní, které poskytují oběti důležitou pomoc z hlediska jejich navrácení se k původnímu životu a vyrovnaní se s jejich traumatem. Samostatná podkapitola je rovněž věnována zákonu o přestupcích, neboť méně závažnější případy domácího násilí, v praxi často bohužel spíše těžko prokazatelné případy, jsou posuzovány převážně jako přestupky proti občanskému soužití.

Účinností nového občanského zákoníku došlo k účinnému pokroku na půdě boje proti domácímu násilí a pomoci jeho oběťm. Tento nedostatek byl předcházející právní úpravě často vytýkán, a proto se ve třetí kapitole zabývám důležitými změnami, které tento nový zákoník v rámci domácího násilí přinesl.

Hlavním část samotné práce pak obsahuje kapitola čtvrtá, která podá ucelený pohled na úpravu domácího násilí z pohledu trestního práva. V souladu s judikaturou se pokusím podat výklad současné trestněprávní úpravy nejenom trestného činu týrání svěřené osoby a týrání osoby žijící ve společném obydlí, ale i dalších trestných činů, které bývají v rámci domácího násilí páčány. Z hlediska práva procesního se pak budu zabývat jednotlivými jeho instituty, které umožňují oběti obranu a ochranu před násilnými osobami a zajišťují spravedlivé potrestání pachatele, včetně úvah nad možnými změnami, které by mohly tuto ochranu učinit účinnější. Stručně se také zmíním o problematice často na domácí násilí navazující, kterou je tzv. stalking.

Poslední kapitola je pak věnována otázce intervenčních center, které hrají v boji s domácím násilím a pomoci obětem nezastupitelnou roli.

Jsem si vědoma, že se jedná o problém velice komplexní a složitý a šance na jeho celkové vymýcení je bohužel takřka mizivá. Přesto se

domnívám, že je potřeba se tímto jevem nadále zabývat a soustředit se jak na neustálé zlepšování našeho právního systému, který by ohroženým osobám mohl poskytovat dostatečnou ochranu, tak na osvětu veřejnosti, neboť pokud ta sama nezačne domácí násilí vnímat jako skutečný a nikoliv pouze soukromý problém, je šance na jeho potlačení velmi malá.

1. Základní otázky týkající se domácího násilí

1.1. Pojem domácí násilí

Definici domácího násilí bohužel nenajdeme v žádném našem zákonném ustanovení, což považuji za poněkud nešťastné. Každá z pomáhajících institucí tudíž používá svoji vlastní definici tohoto jevu upravenou pro jejich konkrétní potřeby, čímž mohou vzniknout nejasnosti.

Obecně lze za definici domácího násilí považovat **fyzické, psychické, sexuální a ekonomické násilí mezi blízkými osobami¹, ke kterému dochází opakovaně v soukromí.²** Huňková definuje domácí násilí jako „**jakékoliv jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad dospělou osobou, k níž je pachatel v intimním vztahu, způsobující na straně oběti tíseň nebo újmu, přičemž intimním vztahem rozumíme vztah partnerský, rodinný či obdobný**“.³ S touto definicí se plně neztotožňuji, neboť nezahrnuje násilí páchané na dětech, ale pouze mezi partnery, což nepovažuji za správné. Domnívám se, že násilí na dětech pod pojem domácí násilí jednoznačně spadá.

Ševčík rozlišuje mezi pojmy „domácí násilí“ a „násilí v rodině“, přičemž domácí násilí chápe jako podmnožinu násilí v rodině. Jedná se o násilí páchané mezi jednotlivými členy rodiny a týká se všech rodinných vztahů – mezi dospělými a dětmi, mezi dětmi navzájem, mezi partnery (manžely), mezi

---

¹ Jedná se o násilí mezi osobami sdílejícími společnou domácnost. Tyto osoby nemusí být spjaty příbuzenskými vztahy. Rovněž samotná definice osoby blízké tak, jak je podána v našem právním řádu, je v případě domácího násilí poněkud nešťastná, jak bude vysvětleno dále.

² <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>

³ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem ke cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. 1. vyd. Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR, 2004, s. 44

dospělými (rodiči) a prarodiči. Dále do množiny násilí v rodině spadá tzv. syndrom CAN, který znamená týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte.⁴

V užším pojetí se můžeme rovněž setkat s pojmem „násilí mezi partnery“ (případně partnerské násilí). Jak již z pojmu vyplývá, nezahrnuje tento pojem násilí ve vztahu k dětem. Toto označení však považuji za nesprávné, protože jak již bylo prokázáno, ve velkém případě rodin strádajících domácím násilím se rovněž vyskytují děti, které jím také trpí a to minimálně ve formě psychického týrání jako svědci násilí mezi svými rodiči. Nelze proto hovořit pouze o násilí mezi partnery, protože takřka vždy postihuje i jiné osoby.

Mezi **základní znaky domácího násilí** patří:

- opakování a dlouhodobost - nikdy se nejedná pouze o jeden incident
- stupňování intenzity – domácí násilí typicky začíná poměrně nenápadně. Oběť si počáteční fázi může vysvětlovat jako projevy lásky. Násilná osoba se projevuje značně majetnický, často žárlivě. Od psychického násilí, spočívajícího v zákazech a příkazech, přejde často násilná osoba k násilí fyzickému, případně sexuálnímu. Typickým znakem je právě stupňování jednotlivých incidentů co do hrubosti a četnosti
- nerovnováha rozdělení moci – v případě domácího násilí jsou vždy jasně rozděleny role na oběť a osobu násilnou a tyto se nikdy nemění
- k násilí dochází v soukromí, většinou ve společné domácnosti

---

⁴ Srov. ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kolektiv. Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence. Praha: portál, 2011. s. 24

1.2. Příčiny domácího násilí

Identifikovat příčiny domácího násilí není bohužel nikterak snadné. Tento jev je podmíněn mnohými faktory, které se často vzájemně prolínají a nevyskytují se pouze izolovaně. Rovněž je nutno brát v potaz, že každý případ je jiný a má tudíž i jiné příčiny.

Pro vysvětlení příčin domácího násilí vznikaly v průběhu historie různé teorie, které se snažily najít a vysvětlit původ tohoto společensky nežádoucího jevu.⁵ Ve stručnosti zde vyložím některé obecné vlivy, které dle mého názoru vysoce zvyšují pravděpodobnost výskytu násilí v rodině.

Jako jednu z hlavních příčin vzniku tohoto fenoménu (a zároveň jeden z hlavních důvodů proč je nezbytné proti němu bojovat) vidím naučené vzorce chování z dětství. Ve většině případů domácího násilí vyjde najevo, že pachatel pochází z rodiny, kde bylo užívání násilí, ať již „pouze“ mezi rodiči nebo i vůči dětem, běžnou součástí denního života. Děti z takovýchto rodin často považují násilí za jediný správný a možný způsob řešení konfliktů a aplikují tento princip následně i ve svých rodinách a vůči svým dětem. Tím se cyklus opakuje a je velmi obtížné, nicméně pro ochranu budoucích generací a zastavení tohoto problému naprosto nezbytné, ho přerušit.

Mezi další faktory je možné zařadit rovněž sociální a kulturní podmínky, ve kterých rodina žije, nedostatečné finanční zajištění rodiny. To může přispívat k celkové nespokojenosti především rodičů a zvyšuje napětí v rodině. V případě jedinců, kteří nejsou schopni zvládat dobře stresové situace, mohou všechny tyto skutečnosti vést k projevům agrese vůči vlastním příslušníkům rodiny.

---

⁵ Srov. ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kolektiv. Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence. Praha: portál, 2011. s. 32 a násl., LEVOVÁ, Jana. *Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou obětmi domácího násilím*. Vyd. 1. Brno: Spondea při ČČK Brno, 2010, s. 28 a násl.

Důvodem napětí v rodině může být také zklamání rodičů v jejich vlastních dětech. Může se jednat o případy, kdy je dítě stíženou psychickou nebo fyzickou vadou, ale i o případy, kdy jednoduše nenaplnuje (často až nereálné) představy svých rodičů. Rodiče proto nemusí být schopni si k dítěti vytvořit láskyplný vztah a dítě se může stát terčem jejich frustrace, které snadno přeroste v násilí.⁶

1.3. Následky domácího násilí

Následky domácího násilí je možno rozdělit na krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobé spočívají především v současném prožívání oběti, jeho utrpení – psychickém (v podobě depresí, úzkosti, strachu, pocitech méněcennosti, nedůvěry a zoufalství) i fyzickém v podobě újmy na zdraví všech podob. Oběť, především pokud se jedná o dítě, zatěžuje také pocit viny. Jediným možným vysvětlením chování rodičů je, že se skutečně něčím provinilo a tresty si zaslouží.⁷ Oběti domácího násilí mají větší zdravotní potíže somatického i psychického rázu.

Mezi dlouhodobé následky patří kromě možných zdravotních komplikací a zranění trvalého charakteru především následky psychické. U oběti se často vyskytuje tzv. syndrom týrané osoby⁸. Jedná se o soubor specifických důsledků domácího násilí, které vedou ke snížení schopnosti jedince adekvátně reagovat na prožívané násilí.⁹ Mezi jeho hlavní projevy patří zejména:

---

⁶ Více VANÍČKOVÁ, Eva, PROVAZNÍKOVÁ, Hana a HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1995, s. 28 a násl.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tento syndrom poprvé popsala Lenore Walkerová v roce 1979 jako syndrom týrané ženy, který byl později zobecněn právě na syndrom týraného partnera/osoby.

⁹ Tento syndrom také úzce souvisí s tzv. stockholmským syndromem, který byl poprvé popsán v souvislosti s přepadením banky v sedmdesátých letech dvacátého století.

Posttraumatická stresová porucha

Rizikovým faktorem posttraumatické stresové poruchy je přítomnost nebo prožití velmi stresující události, která se vymyká dosavadní zkušenosti oběti. V případě domácího násilí se jedná o celou sérii stresujících událostí, které zpravidla probíhají po delší časové období. Fáze klidu se střídají s fázemi násilí v čím dál kratším časovém sledu a oběť tudíž nemá dostatek času pro vyrovnání se s tímto traumatem.

Mezi hlavní příznaky patří znovuprožívání stresujících zážitků, vyhýbání se všemu, co by události připomínalo (tyto příznaky se musí vyskytnout nejpozději do 6 měsíců od stresové události nebo od konce stresového období), návaly vzteku, podrážděnost, poruchy spánku, zhoršená koncentrace a přehnané úlekové reakce.

Syndrom naučené bezmoci

Tento syndrom byl poprvé popsán v roce 1975 americkým psychologem Martinem Seligmanem. Člověk trpící dlouhodobě domácím násilím není schopen využít možnosti úniku ze své situace, i když mu v tom objektivně nic nebrání. Vedou ho k tomu především jeho předchozí zkušenosti, kdy se o únik pokoušel, ale přesvědčil se, že situace je beznadějná, není možné ji vyřešit a stává se proto pasivním. Při zachování mýtů, že domácí násilí je záležitostí ryze soukromou, do které nemá okolí zasahovat, zůstává oběť nadále v této beznadějně situaci bez šance na pomoc.¹⁰

Jedná se o jev, kdy se oběť identifikuje s násilníkem. Snaží se mu zavděčit, pomáhá mu nebo ho i chrání. Podvědomě si tak snaží získat jeho ochranu a přízeň. Mezi násilníkem a obětí se vytváří úzká psychická vazba, často také vzplanutí milostného vztahu mezi obětí a pachatelem. V případě stockholmského přepadení banky se následně jedna z rukojmích za pachatele přepadení dokonce provdala a to i přes trauma, které díky přepadení zažila.

1. ¹⁰ LEVOVÁ, Jana. *Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou obětmi domácího násilím*. Vyd. 1. Brno: Spondea při ČČK Brno, 2010, s. 32-33

Dále pak:

- popírání viny útočníka (týraná osoba má tendence násilníka ještě omlouvat a hledat výmluvy pro jeho chování)
- zlehčování následků (oběti minimalizují následky násilí případně popírají vážnost celé situace)
- popírání domácího násilí (popírají samotný fakt existence domácího násilí a případná zranění objasňují fiktivními důvody)
- odmítání pomoci (osoby postižené domácím násilím z něho nevidí žádné východisko a proto veškerou pomoc odmítají. To značně komplikuje snahu pomáhajícím profesím)

1.4. Mýty o domácím násilí

I přesto, že se situace týkající se fenoménu domácího násilí v České republice již výrazně zlepšila, panují mezi širokou veřejností stále ještě některé mýty, které ztěžují situaci oběti a přispívají k její viktimizaci. Jsou to právě tyto předsudky veřejnosti, díky kterým mají oběti často obavu obrátit se pro pomoc. Mezi ty nejčastější a stále ještě nepřekonané patří především:

- *Domácí násilí je záležitostí čistě soukromou a stát by proto neměl nikterak zasahovat* – tento mýtus považují za nejproblematictější a nejnebezpečnější, protože dává oběti pocit naprosté beznaděje a nemožnosti se dovolat pomoci. Lidé stále ještě zastávají často názor, že problémy by si měla rodina vyřešit sama a to nehledě na to, jak jsou tyto problémy řešeny. I trestní zákoník však stanoví trestnost násilných činů bez ohledu na to, jestli jsou páčány na veřejnosti nebo v soukromí. Je nezbytné si uvědomit, že sama oběť má bez pomoci okolí často jen malou šanci se z bludného kruhu násilí vymanit.

- *Domácí násilí je problém, který se vyskytuje pouze v nižších vrstvách společnosti* – s tím samozřejmě nelze v žádném případě souhlasit. Jak již bylo prokázáno, tento problém se vyskytuje naopak ve všech vrstvách společnosti nehledě na sociální postavení, náboženské vyznání nebo ekonomické zajištění. Jak pachatelem, tak obětí mohou být osoby vysoce vzdělané a ve společnosti vážené.
- *Většinou se jedná o pouhou hádku mezi partnery v rodině* – zde je nutno přesně rozlišovat základní rozdíl mezi hádkou a domácím násilím. V případě hádky se jedná o prosazování vlastního názoru každé ze stran, nicméně síly stran jsou vyrovnané a většinou se tak neděje za použití žádných forem násilí ani jedné ze stran¹¹. V případě, kdy jsou již jasně rozděleny role na slabou stranu a stranu silnější a k výměně těchto rolí nikdy nedochází, je použito at' už psychické nebo fyzické násilí, vydírání nebo zastrasování, nelze v žádném případě mluvit o klasické partnerské hádce.¹²

---

¹¹ Zde je nutno rozlišovat tzv. italské domácnosti, kde mohou být hádky vyostřené včetně náznaků fyzického násilí. Nicméně i zde jsou strany vyrovnané a nejedná se o převahu moci jedné nad druhou.

¹² Jako příklad lze uvést usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 1. 2013, sp.zn. 4 Tdo 1448/2012, kterým Nejvyšší soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně, kterým byl obviněný uznán vinným zločinem týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku a zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku. Nejvyšší soud v rozporu s názorem soudů nižších instancí dospěl k názoru, že se v daném případě nejedná o případy týrání. V daných vztazích bylo sice užíváno násilí, ale neobjevovala se zde jasná disproporce moci a kontroly, násilí rovněž nenabývalo na intenzitě a epizody psychického násilí byly proloženy dlouhou fází klidu. Státní zástupkyně k věci uvedla, že soužití nelze označit za domácí násilí rovněž z toho důvodu, že si poškozená v průběhu soužití s obviněným doplnila vzdělání, pět let navštěvovala školu a nechávala obviněného hlídat obě děti. Obviněný na svoji manželku přepsal 49% podíl ve své firmě, z jejího popudu nehradil výživné na svoji dceru z prvního manželství, hlídal děti, když byla u kadeřnice nebo manikérky. Poškozená chodila do posilovny, několikrát byla sama na diskotéce a sama svým jednáním zavdala podnět k žárlivosti svého manžela - obviněného, kterému se do rukou dostaly fotografie, na nichž byla vyfocena s jinými muži v situacích, které reálně mohly zavdat příčinu k jeho žárlivosti.

- *Příčinou je vždy alkohol* – lze říci, že alkohol (případně i drogy a jiné omamné látky) se v případech domácího násilí vyskytují poměrně často. Takřka nikdy ale nejsou příčinou tohoto jevu, často však agresí stupňují a odbourávají zábrany pachatele. Jedná se většinou o určitou omluvu/výmluvu, kterou se chlácholí jak pachatelé tak často i oběti¹³. K násilí ale dochází i v rodinách, kde nikdo z partnerů alkohol nepožívá.
- *Vina je na straně oběti, násilí sama vyprovokovala/ kdyby jí násilí vadilo, dávno by od partnera odešla* – tento mýtus pramení z představy, že ženám se násilí líbí a setrváváním v násilném vztahu s ním vlastně souhlasí, případně že si násilí zaslouží. Zde je nutno především pochopit složitou problematiku celého problému, jeho cykličnost¹⁴ a důvody, proč je pro oběť tak složité se od pachatele odpoutat, o čemž bude pojednáno následně.

1.5. Jednotlivé podoby domácího násilí

Jak již bylo zmíněno výše, domácí násilí se vyskytuje v mnoha různých podobách a formách. Pojetí typologie domácího násilí není v naší literatuře dosud sjednoceno. Někteří autoři zabývající se tímto jevem se přiklánějí

Společně rovněž začali stavět rodinný dům, do kterého se poškozená podle svých představ chtěla poté, co obviněného opustí, sama odstěhovat. Státní zástupkyně nepopírala, že u poškozené byla zjištěna smíšená úzkostně depresivní reakce rozvinutá na základě matrimoniálních problémů v reakci na stres, kdy takové příznaky bývají součástí syndromu týrané osoby, avšak v posuzované trestní věci jednání obviněného nedospělo do takových intencí, které by bylo možné označit za týrání. Soužití manželů nebylo v důsledku poruchy osobnosti obviněného harmonické ani ideální, avšak mezi partnery nebyl nápadně asymetrický vztah a mezi jednotlivými incidenty byly delší klidové fáze. Je tedy evidentní, že Nejvyšší soud tento případ posoudil správně a daný případ skutečně nenaplňuje znaky domácího násilí.

¹³ „Kdyby tolik nepil, nikdy by na mne ruku nevztáhl.“, „Když přestanu pít, nebudu mít problém se ovládat“

¹⁴ Více např. BENTOVIM, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1998, s 25

k dělení domácího násilí na jednotlivé druhy a formy¹⁵, někteří preferují pouze jednotlivé formy tohoto jevu. Obecně lze říci, že každý z autorů zastává svůj osobitý pohled na toto dělení. Osobně se přikláním k jednotlivým formám domácího násilí, které se pokusím pro tuto práci stručně vymezit.

At' již jsou podoby domácího násilí klasifikovány jakkoliv, jejich cíl je vždy stejný – vzbudit strach, získat moc a převahu nad druhou osobou a podmanit si ji pod svou nadvládou. V odborných kruzích se hovoří o čtyřech základních formách domácího násilí. Jedná se o násilí fyzické, psychické, sexuální a ekonomické. Někteří autoři do tohoto základního výčtu řadí i násilí sociální, což považuji za správné a to především z toho důvodu, že obzvláště v dnešní „společenské“ době, je i tato forma velice závažná a pro oběť tyranizující.

Fyzické násilí

Fyzické násilí¹⁶ v sobě zahrnuje širokou škálu útoků na poškozenou osobu od postrkování, fackování, úderů do hlavy či jiných částí těla, kopání, pálení, tahání za vlasy, ohrožování zbraní, svazování až po útoky, které přímo ohrožují lidský život. Všechny tyto útoky mohou vykazovat různou intenzitu i nebezpečnost. Rovněž není podmínkou, aby při fyzickém násilí docházelo k viditelným následkům na těle oběti. Často tomu tak ale bohužel je. Mezi nejčastější viditelná zranění patří zejména modřiny, podlitiny, řezné rány, škrábance, popáleniny, zlomeniny nebo různé formy vnitřních zranění.

Fyzické násilí je jedna z forem domácího násilí, která je teoreticky nejjednodušeji odhalitelná a prokazatelná. Teoreticky především proto, že jedním z problémů domácího násilí je právě jeho „utajení“. Oběť se jen zřídka

---

¹⁵ Např. autoři JUDr. VOŇKOVÁ, Jiřina, CSc.a Mgr. Ing. SPOUSTOVÁ, Ivana ve svém díle *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2008

¹⁶ Někdy též označováno za brachiální násilí (srovnej KONRÁD, Zdeněk, BANGO, Desider. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2007. s. 16)

odvází vyhledat lékařskou pomoc, ať už ze strachu z reakce násilníka nebo z důvodu studu. Většinou se tak stane až při opravdu závažných zraněních, která se bez lékařského ošetření neobejdou. I v těchto případech ale oběti často u lékaře zastírají pravý původ poranění. Pro následné dokazování je tato situace velmi problematická, protože nejsou k dispozici žádné lékařské zprávy, kterými by bylo možno domácí násilí prokázat a pachatele usvědčit.

Psychické násilí

Psychické násilí bývá často označováno za nejhorší podobu domácího násilí vůbec, protože mívá obvykle trvalé následky, kterých se oběť zbavuje velice obtížně a zdlouhavě. Má za cíl působit na psychickou pohodu a vyrovnanost oběti, útočí především na její sebeúctu, sebedůvěru a sebevědomí a může vést až k závažným změnám osobnosti. Násilník se snaží v oběti vzbuzovat neustálý strach.

Tato forma, na rozdíl od fyzického násilí, nezanechává žádné viditelné stopy na těle oběti a proto je také velmi obtížně dokazatelná v případném soudním procesu. V případě svědecké výpovědi oběti je tato zpochybňována výpovědí pachatele a jedinou cestou bývají proto znalecké posudky z oblasti soudní psychologie a psychiatrie.¹⁷

Psychické násilí se vyskytuje v podobě verbální a neverbální. V případě **verbální** podoby se jedná zejména o slovní napadání, urážení, ponižování v soukromí i na veřejnosti, zesměšňování, obviňování, citové vydírání, soustavnou kontrolu a kritiku nebo bezdůvodné podezírání. Oběť je rovněž často zastrašována použitím křiku, gest a výhrůzkami opuštění rodiny, zavraždění oběti nebo jejich dětí nebo umístěním oběti do psychiatrické

---

¹⁷ Zde ovšem rovněž vyvstává problém především v případě, že soudní proces probíhá v delším časovém odstupu po té, co se oběti již podařilo vymanit z moci násilníka a částečně se již zotavuje. Paradoxně může díky zlepšení její situace přispět k obtížnějšímu dokazování v průběhu soudního procesu.

léčebny. Často také dochází ke zpochybňování psychického stavu ohrožené osoby.¹⁸ Násilník se snaží všemožnými prostředky vynutit poslušnost oběti a získat tak nad ní absolutní kontrolu. Při **neverbálním** psychickém násilí pachatel např. záměrně ničí osobní majetek oběti nebo vybavení domácnosti.

Sexuální násilí

Tato forma domácího násilí zahrnuje veškeré formy sexuálního kontaktu (ať už pohlavní styk nebo ostatní sexuální praktiky, které samotný pohlavní styk nezahrnují), které jsou na oběti vynuceny nedobrovolně. Cílem není pouhé sexuální uspokojení pachatele, ale rovněž vyvolání pocitu ponížení partnera.

Sexuální násilí je možné podřadit pod fyzické násilí, nicméně pro jeho závažnost a častý výskyt bývá uváděno samostatně. Stejně jako ostatní podoby fyzického násilí i tato forma zanechává mnohdy zřetelné stopy na těle oběti, které je možno zdokumentovat lékařskou prohlídkou a vyšetřením. Bohužel i v tomto případě oběť vyhledá pomoc lékaře jen velmi ojediněle a prokazování této formy domácího násilí se tak stává opět velmi náročným.

Ve své praxi jsem se setkala i se situací, kdy oběť s cílem vyhnout se ostatním formám násilí (zejména fyzickému a psychickému nátlaku) se sexuálnímu styku někdy sama podvoluje bez větších protestů. Nejedná se ovšem o normální sexuální život partnerů a ve zdravě fungujícím a rovnocenném vztahu by to ani za dobrovolný styk považováno nikdy nebylo. Pachatelé domácího násilí tímto nicméně u soudu často argumentují ve snaze vyhnout se odpovědnosti i za veškeré ostatní sexuální násilí a snaží se tak vinu přenést na samotnou oběť.

---

¹⁸ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kolektiv. Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence. Praha: portál, 2011. s. 49

Ekonomické násilí

Ekonomické násilí představuje především omezování přístupu oběti k finančním prostředkům. Pachatel oběti buď nikterak nepřispívá na chod domácnosti a potřeby dětí anebo ji dokonce nutí odevzdávat vlastní finanční prostředky. Ty poté zpětně dostává pouze ve velmi omezeném a často nedostatečném množství, které nepokryjí ani základní životní potřeby. Oběť může být rovněž nucena k žebrotě nebo je jí zakazováno chodit do zaměstnání. Pachatel rovněž zneužívá veškerý majetek pro svou vlastní potřebu, případně ho rozprodává. Oběť je tak na něm zcela závislá, což značně ztěžuje její postavení a dává jí pocit bezvýchodnosti a neřešitelnosti celé situace.¹⁹

Sociální násilí

Sociální násilí má za cíl postupnou izolaci oběti od její rodiny a okolí. Většinou začíná nenápadně, kdy i sama oběť může chování pachatele považovat za milou pozornost. Postupně ale tato pozornost přeroste do kontroly každého kroku oběti. Ta se nesmí setkávat se svými přáteli a rodinou. Pachatel rozhoduje o veškerém chování oběti, ať už se jedná o volbu oblékání, trávení volného času, volbu literatury nebo jakýchkoli jiných zájmů.

Cílem pachatele je jak získání naprosté moci a kontroly nad životem oběti v oblasti sociální, tak i snaha zabránit možnému prozrazení právě při kontaktu s rodinou či přáteli. Oběť má proto přesně vymezený čas, kdy musí vykonávat konkrétní zadané úkoly, kdy se musí vracet z práce. V případě, že oběť vybočí z „plnění svých povinností“, jako trest velmi často nastupují ostatní formy domácího násilí ať už v podobě fyzického, sexuálního nebo psychického.

---

¹⁹ Především ženy s dětmi nevidí z takové situace žádné východisko, protože bez „podpory“ manžela/partnera by neměli kde žít a nedisponovaly by žádnými finančními prostředky nutnými na zaopatření dětí.

Jak je možno vidět, pachatelé domácího násilí se uchylují k široké škále chování, kterým ovládají život oběti. Ne v každém případě je nezbytně nutné, aby se vyskytly všechny výše zmíněné formy domácího násilí. Často také jednotlivé formy nastupují postupně, od nenápadné sociální izolace, přes psychické týrání až po fyzické a sexuální útoky na zdraví a často i samotný život oběti, a vzájemně se prolínají.

1.6. Pachatelé domácího násilí

Tak jak se domácí násilí může vyskytnout takřka v každé domácnosti, může se i jeho pachatelem stát v podstatě kdokoliv a není možné podat jeho jasný a konkrétní profil. V současné době jsou naštěstí již překonány názory, že pachatelé domácího násilí jsou pouze alkoholici, osoby psychicky narušené, osoby s nízkým vzděláním nebo např. pouze muži. I přesto je možné vysledovat určité předpoklady, které se u pachatelů domácího násilí vyskytují častěji nebo ve větší míře.

Dle L.W.Shermana je možno rozdělit pachatele domácího násilí na osoby sociálně problémové, kteří páchají násilí jak na veřejnosti, tak doma a mají záznamy v rejstříku trestů a násilníky „dvojitá tvář“.²⁰ V tomto případě se jedná o muže, kteří se násilnický projevují pouze vůči členům svojí rodiny. Obecně je dle mého názoru možno říct, že tento typ je považován za nebezpečnějšího především z důvodu nevyzpytatelnosti a obtížím při dokazování a usvědčování.

Dle Ševčíka lze říci, že spouštěčem násilného chování mohou být především různé stresující okolnosti, mezi které můžeme zařadit např. vážné finanční problémy, vysoké dluhy, nezaměstnanost, ztrátu nebo změnu

---

²⁰ SHERMAN, Lawrence W., BERK, Richard A.. *The specific Deterrent Effects of Arrest for Domestic Assault. In: American Sociological Review*, č.2, 1984, s. 261

domova, vážnou nemoc či nehodu, nečekané a neplánované těhotenství, sexuální problémy, rozvod, rozchod, úmrtí blízké osoby, partnerské neshody, problémy s dětmi apod.²¹

1.6.1. Muži jako násilné osoby

Obecně lze říci, že domácí násilí je doménou mužů. Neznamená to samozřejmě, že by se ho dopouštěli pouze muži, nicméně výzkumy opakovaně prokazují, že v případě domácího násilí jsou jeho nejčastějšími pachateli. Zjednodušeně²² lze uvést následující charakteristiky mužů dopouštějících se domácího násilí:

- nízká sebeúcta
- extrémní žárlivost a majetnickost²³
- vyrostli v domácnostech, kde se násilí vyskytovalo
- patriarchální pohled na rodinu a rozdělení rolí mezi mužem a ženou²⁴
- sklony k násilí
- využití sexu jako nástroje k prokázání své moci a nadvlády nad ženou²⁵
- tzv. „dvojitá tvář“
- dominantní chování ve vztahu
- vnímání žen jako méněcenných bytostí

---

²¹ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kolektiv. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 61

²² Zjednodušeně především z toho důvodu, že není možné stanovit jednotný profil pachatelů a z něj vycházet. Každý případ domácího násilí i jeho pachatel jsou individuální a je proto nezbytné k nim tak i přistupovat. Uvedené charakteristiky jsou pouze příkladné a nemusí se vyskytovat u každého pachatele domácího násilí.

²³ Tito muži jsou posedlí kontrolou veškerých vztahů svých partnerek a monitorují doslova každý jejich krok.

²⁴ Zastávají názor, že nadvláda nad ženami i v podobě fyzického násilí je naprosto v pořádku a je součástí jejich pozice jako „hlavy rodiny“.

²⁵ Často mají tito muži rovněž sklony k různým perverzním praktikám.

1.6.2. Ženy jako násilné osoby

Ženy jako pachatelky domácího násilí byly dlouhou dobu podceňovány. Výzkumy však ukázaly, že i ony se tohoto trestného činu dopouštějí. Domácí násilí páchané ženami je však oblastí stále ještě nedostatečně prozkoumanou a prokázanou a to hned z několika důvodů. Jedním z nich je poměrně značná neochota mužů k připouštění skutečnosti, že je jejich partnerka týrá. K tomu přispívá i celkové nastavení společnosti, která má stále ještě tendenci tento jev podceňovat a muži často narážejí na nedůvěru v jejich tvrzení. Tato nedůvěra pramení ze stále se opakujících mýtů (např. „*muž je fyzicky silnější, proto není možné, aby ho žena týrala*“; „*kdyby mu to vadilo, dávno by odešel*“; „*žena pravděpodobně jednala pouze v sebeobraně*“ atd.²⁶).

Druhým důvodem bývá fakt, že ženy nezpůsobují tak závažná tělesná zranění jako v případech, kdy je pachatelem domácího násilí muž a oběť tudíž není nucena vyhledat tak často lékařskou pomoc. Důvodem jsou jak jejich slabší fyzické predispozice, tak skutečnost, že se ženy uchylují spíše k týrání psychickému. Tím samozřejmě nezpochybňují fakt, že i ženy se dopouštějí ostatních podob domácího násilí od fyzického přes sexuální až po ekonomické, nicméně povětšinou nikoliv takové intenzity jako muži.

1.7. Oběti domácího násilí

Obětí domácího násilí se může (za určitých předpokladů) stát jakákoliv osoba. Nejčastějším terčem bývají především ženy a děti. Především v poslední době se ale rozmohl také „trend“ špatného zacházení s osobami staršího věku a osobami tělesně postiženými.

---

²⁶ Více v doc. PhDr. BURIÁNEK, Jiří, CSc., doc. PhDr. KOVAŘÍK, Jiří, Ph.D. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Praha/Kroměříž: Triton, 2006. s. 31

At' již se obětí domácího násilí stane kdokoliv, nelze jednoznačně určit jasný osobnostní profil osob, které více inklinují právě k tomu, aby se touto obětí staly. Může se jednat např. jak o osoby s nižším vzděláním, tak osoby vysoce vzdělané a ve společnosti vážené. Je nicméně možné, stanovit určité rizikové faktory, které více či méně zvyšují riziko a předpoklady, že se osoba stane obětí domácího násilí.

Jedním z takovýchto faktorů je přítomnost násilí v rodině, ve které osoba vyrůstala. At' již se jednalo o dítě, které bylo samo přímou obětí domácího násilí nebo „pouze“ svědkem násilí páchaného některým z členů jeho rodiny. Takovéto děti mají tendenci jednání násilníka racionalizovat a hledají chybu v sobě. Neumí si připustit, že by jejich rodiče mohli dělat něco špatného a proto často přejímají (i nevědomě) stejné vzory chování. Chlapci mají v dospělém věku tendenci chovat se k ženám (případně i dětem) rovněž dominantně až agresivně. Stejně tak dívky, které si takto vstíjí podřízenou pozici jako přirozenou a jedinou možnou, mívají často tendence vyhledávat stejné typy násilnických partnerů v naději, že se jim podaří je změnit. Obecně lze říci, že si děti z takto narušených domácností odnášejí do života předpoklad pro to, že v budoucnu budou mít problémy v partnerství a nedokáží fungovat v plnohodnotném partnerském vztahu.²⁷

Děti se zkušenostmi s násilím často interpretují normální situace přehnaně nepřátelsky a negativně, cítí se ohroženy a snadno se dostávají do konfliktních situací, ze kterých nevidí jiné východisko než je agrese, protože se nikdy nenaučili klidnému řešení problémů.²⁸

Dalším faktorem může být již od počátku vztahu nerovnoměrné rozdělení moci. Pokud některá osoba vstupuje do vztahu s pocitem

---

²⁷ BEDNÁŘOVÁ, Zdeňka, MACKOVÁ, Kateřina, WÜNSCHOVÁ, Petra, BLÁHOVÁ, Kateřina. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. s. 15

²⁸ BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, a.s., 2008. s. 70

méněcennosti a vděčnosti k partnerovi, stává se druhý partner automaticky osobou se silnějším postavením, které se může (ale samozřejmě ne vždy musí) vyvinout v některou z forem domácího násilí. Oběť v podřízeném postavení automaticky přejímá zodpovědnost za špatné chování jejího partnera a zdůvodňuje ho vlastními prohřešky.

1.7.1. Ženy jako oběti domácího násilí

Jak již bylo zmíněno výše, jsou to právě ženy, které se stávají oběťmi domácího násilí. To se děje nejčastěji mezi mužem a ženou v partnerských relacích:

- manžel - manželka
- druh - družka
- partner - partnerka
- bývalí manželé či partneři (tzv. expartnerské násilí)²⁹

Nelze zobecnit povahové rysy žen, které se stanou obětí svého násilného partnera. Často se jedná o ženy, které jsou na veřejnosti velmi vážené, aktivní a sebevědomé. V soukromí se ale nezřídka jedná o ženy s velice nízkým sebevědomím, submisivní, na svém partnerovi at' již finančně nebo emocionálně závislé, trpící pocitem viny, bezmoci, odevzdanosti a zoufalosti z pocitu neřešitelnosti jejich situace.

1.7.2. Muži jako oběti domácího násilí

Všechny doposud realizované výzkumy ukazují, že muži mají statisticky menší pravděpodobnost, že se stanou obětí domácího násilí. Rovněž je u nich

---

²⁹ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kolektiv. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 91

menší pravděpodobnost, že utrpí vážnější zranění. Pokud se tak stane, jak již bylo zmíněno dříve, jen zřídka vyhledávají lékařskou pomoc. Pokud muži neutrpěli žádná zranění, většinou sami sebe ani jako oběti domácího násilí nevnímají a nevidí důvod, proč tuto událost řešit oficiální cestou.³⁰

Výzkum Násilí žen vůči mužským partnerům³¹, který byl proveden v roce 2007 Nottingham Domestic Violence Forum mimo jiné poukázal na existující rozdíly ve formách domácího násilí páchaného ženami. Muži jsou vystaveni především:

- emocionálnímu násilí ve formě nadávek nebo ponižování
- fyzickému násilí zahrnující především bití, kopance, údery pěstí, vytrhávání vlasů nebo házení věcí
- využívání dětí především zamezením kontaktu s dětmi nebo naváděním dítěte proto muži
- hrozbám a zastrašování, že ho žena opustí, o všechno připraví, ztratí veškerý kontakt s dětmi apod.³²

Stejně tak jako mají problém ženy rozseknout kruh násilí, platí to stejně i o mužích a to i přesto, že, zjednodušeně řečeno, mají většinou více možností se z násilného vztahu vymanit (jedním z důvodů je např. větší šance na pracovní uplatnění, přístup k finančním prostředkům apod.). Některé důvody se shodují s důvody vztahujícími se i na ženské pohlaví, uvedu zde proto jen důvody vztahující se převážně na muže jako oběti domácího násilí.

- Nechtějí přijít o kontakt s dětmi (děti často zůstávají v péči matky, zvláště pokud se otci nepodaří získat výlučnou péči)
- Stydí se za to, že si doma „neumějí udělat pořádek“

---

³⁰ Tamtéž, s. 97

³¹ *Women abuse towards male partners*

³² ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kolektiv. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 92

- Nechtějí opustit svou partnerku/manželku a nechat ji samotnou
- Domnívají se, že "skutečný muž by měl umět svoji ženu zvládnout"
- Muž trpící týráním ze strany partnerky/manželky je laickou (mnohdy ale i odbornou) veřejností stále ještě prezentován jako slabý a ubohý³³

1.7.3. Děti jako oběti domácího násilí

Násilí páchané na dětech považují za nejtragičtější případy domácího násilí vůbec. A to především z toho důvodu, že se nemají možnost samy jakkoliv bránit a následky takto získaných „zkušeností“ si většinou nesou po celý život.

Děti jako oběti domácího násilí můžeme rozdělit na oběti přímé a nepřímé. Přímou obětí se dítě stává v okamžiku, kdy je samo týráno³⁴, zanedbáváno, sexuálně zneužíváno nebo šikanováno ať již některým z rodičů, prarodičů, sourozenců nebo jinou osobou, která má dítě v péči. Nepřímou obětí v případě, že násilí není směřováno přímo proti jeho osobě, ale je mu přítomno.

Případy, kdy je dítě „pouhým“ svědkem násilí páchaného jinými členy domácnosti a kterého není konkrétním adresátem, nebyly dlouhou dobu považovány za formu týrání dětí, protože jim konkrétně nebylo dle názoru mnohých autorů a odborníků přímo ubližováno. S tímto názorem se neztotožňují a v současné době se dá již, i díky pozornosti, kterou této problematice věnuje Rada Evropy ve své rezoluci z roku 2010, považovat za překonaný. Dle mého názoru se jednoznačně jedná o formu psychického

---

³³ Tamtéž, s. 94

³⁴ Fyzické násilí se nejčastěji projevuje jako přehnané a nepřiměřené tělesné trestání dětí. Je možné se bohužel setkat i s případy, kdy se o podobu trestu nejedná a pachatel se přímo snaží způsobit dítěti fyzické útrapy.

týrání, a tudíž vystupuje i dítě v pozici přímé oběti, protože je zcela evidentní, že dítě takovou formou soužití v rodině velice trpí a zanechává na něm trvalé následky.

Jak rovněž uvádí MUDr. Eva Vaníčková, CSc. „...*každý rodič zanechává na svém dítěti zcela nezaměnitelný podpis. Nikoho v této souvislosti jistě nepřekvapí, že setkáme-li se s problémovým dítětem, dítětem se závislým chováním, poruchou příjmu potravy, dítětem delikventním či s jinou sociální patologií, že při podrobném studiu vždy, naprosto bez výjimky, zjistíme, že prapříčinou všeho byla rodina. Nejčastější příčinou selhání rodiny bývá právě používání násilí vůči dětem.*“³⁵

Výše uvedené rovněž souvisí s tzv. mezigeneračním přenosem násilí. Jak již mnohé studie prokázaly, děti, které byly ať už přímou či nepřímou obětí násilí mají v dospělosti samy problémy s navazováním mezilidských kontaktů, trpí poruchami chování, pocity strachu, nejistoty a mají tendence řešit situace rovněž za použití násilí. Není neobvyklé, že týrané děti přijmou takto naučené vzorce chování, považují násilí za zcela přirozené a následně se dopouštějí stejného jednání i na dětech svých, čímž se řetězec násilí v rodině stává velmi obtížně přerušitelným. Toto je jeden z hlavních důvodů, proč jsou to právě děti, které musíme takovému násilí ubránit a tento řetězec přerušit.

Syndrom týraného dítěte

Syndromem týraného dítěte, rovněž uváděn pod zkratkou CAN (Child abus and neglect) označuje Dunovský soubor nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu a vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, v rodině především. Jedná se o výsledek převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně

---

³⁵ *Sborník vybraných přednášek z 9. konference Společnosti sociálních pracovníků: násilí v rodině a jeho důsledky : [29. a 30.května v Prachaticích].* Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 1999, s. 19

rodiči. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte.³⁶ Tento syndrom byl definován na základě doporučení zdravotní komise Rady Evropy v roce 1992.

CAN zahrnuje:

- týrání - tělesné týrání (definováno jako tělesné ublížení dítěti anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo mu vědomě nebylo zabráněno. Násilí je v tomto případě projevem neschopnosti zvládnout problémy v rodině a vybíjením si vzteku na nejslabším článku rodiny.³⁷
  - citové týrání (veškeré chování, které má negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování)
- sexuální zneužívání (nepatřičné vystavování dítěte pohlavnímu kontaktu. Zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk nebo vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče anebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá. Je možné ho rozdělit na dotykové a bezdotykové)
- zanedbávání - tělesné zanedbávání (neuspokojování tělesných potřeb dítěte - neposkytnutí stravy, zdravotní péče, oblečení)
  - citové zanedbávání (neuspokojování citových potřeb dítěte)
  - zanedbávání výchovy a vzdělání
- systemové týrání neboli druhotné ponižování (týrání způsobené společenským systémem založeným původně pro pomoc a

---

³⁶ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing, 1995. s. 7

³⁷ ČECH, Ondřej. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. Vyd. 1. České Budějovice: Theia, 2011, s. 20

ochranu dětí. Jedná se např. o upřetí práva na informace, práva být slyšen, neoprávněné oddělení dítěte od svých rodičů, trauma způsobené necitlivými nebo zbytečnými lékařskými prohlídkami atd.)³⁸

Ochranu dětí před syndromem CAN můžeme najít zejména v trestním zákoníku pod jednotlivými trestnými činy spadajícími do této oblasti. Jedná se vesměs o totožné trestné činy, které bývají páchany v souvislosti s domácím násilím a o kterých bude pojednáno v samostatné kapitole.

1.7.4. Senioři a osoby handicapované jako oběti domácího násilí

Násilí páchané na osobách stárnoucí generace a osobách tělesně postižených není problémem novým, ale často bohužel značně podceňovaným. Děje se tak především z toho důvodu, že se jedná o oblast, která je opět velmi těžko podchytitelná. Tyto osoby se obětmi domácího násilí stávají často velmi postupně a nenápadně. S postupně zhoršujícím se zdravotním stavem se zvyšují nároky na jejich péči, kterou osoby pečující nemusí unést a postupně se uchylují k násilí.

Násilí na těchto obětech může mít rovněž různé podoby. Mezi nejčastější patří násilí fyzické (odpírání potravy, uplatňování fyzických trestů, přivazování k lůžku, chybné podávání medikace) a psychické (zastařování, ponižování, vydírání, nadávky, výsměch). Vyskytuje se i násilí sexuální, které ale není tak časté jak u ostatních obětí tohoto fenoménu. Velmi častou formou násilí je také násilí ekonomické. Osoba pečující, která se násilí dopouští, odebírá oběti veškeré její finance a z velké části je využívá pro svou potřebu. Stává se pak, že oběť i přes vyhovující příjmy nemá dostatek

---

³⁸ HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 7-8

finančních prostředků na vlastní léčbu a základní životní potřeby. V případě starších osob se můžeme setkat především s různými formami zanedbávání osobních potřeb, ať již hygienických nebo sociálních³⁹.

Samotní senioři svou situaci většinou skrývají. Děje se tak jednak z důvodu studu nebo proto, že jim jejich zdravotní stav již nedovoluje v plném rozsahu posoudit svou situaci jako stav vyžadující pomoc zvenčí. Stejně tak osoby handicapované nemají často možnost se někomu s tímto problémem svěřit. Jsou proto odkázáni především na lékaře nebo sociální pracovníky, kteří mají největší možnost špatný stav těchto obětí zaregistrovat a řešit. Bohužel se tak často ale neděje a lékaři i sociální pracovníci mají stále ještě tendence někdy i zcela jasné signály týrání ignorovat. Toto spatřuji jako jeden z největších problémů, který je možno řešit pouze důkladnou osvětou všech zúčastněných osob. Pochybení by bylo možno rovněž postihnout jako zanedbání pracovních povinností, což je ale v praxi velice těžko prokazatelné.

Obecně lze říci, že starší lidé těžko snáší jakékoliv změny ve svém životě. Proto je pro ně také často přijatelnější, setrvat v domácnosti s násilnou osobou než podstoupit umístění do ústavní péče. Případně vidí svoji situaci jako bezvýchodnou a mají strach se na kohokoliv obrátit.

Problematika týrání a zanedbávání seniorů umístěných v ústavní péči a zařízeních poskytujících sociální služby – stručný exkurz

K týrání osob seniorů nedochází pouze v domácnostech, ale také v ústavní péči a zařízeních poskytujících sociální služby. I když se nejedná o klasickou formu domácího násilí, ráda bych se zde stručně zmínila i o této

---

³⁹ Nezřídka je možné se setkat s případy, kdy jsou senioři zamykáni ve svém pokoji a izolováni od okolního světa.

problematice a aktuálním případu, kterým se zabývala také veřejná ochránkyně práv.

Jedním z rizikových faktorů je většinou samotný personál. Velmi často bývá v zařízeních tohoto typu nedostatek jak odborného tak pomocného personálu. To vede postupně k jeho celkovému přetížení s negativním dopadem na klienty. Spolu s nedostatkem motivace a nízkými příjmy je možné hovořit o tzv. „syndromu vyhoření“, který vytváří živnou půdu pro špatné zacházení s osobami v jejich péči.

Špatnému zacházení s osobami pokročilého věku a s osobami závislými na pomoci jiné osoby věnovala svou pozornost také ochránkyně veřejných práv Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., která navštívila celkem 7 zařízení poskytujících sociální služby ovšem bez oprávnění k poskytování sociálních služeb. Tyto instituce se prezentují jako ubytovny nebo hotely s asistenční službou a protože svou činnost vykonávají bez jakékoliv registrace, není ani přehled o všech takovýchto zařízeních. Díky tomu je péče o klienty mimo rámec jakékoli veřejné kontroly v oblasti poskytování sociálních a zdravotních služeb a klientům nelze garantovat ani základní práva a naplnění základních potřeb, což bohužel také kontroly veřejné ochránkyně práv potvrdily. Senioři jsou často podrobni nejen neetickému zacházení, ale také jednání, která naplňují stejná kritéria jako případy klasifikované jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 trestního zákoníku a to ve všech formách a podobách „domácího násilí“, tak jak jsem uvedla výše.

Mezi zjištěná pochybení patří zejména odebírání veškeré finanční hotovosti klientů, odpírání stravy, omezování svobodného pohybu včetně zamykání na pokojích nebo přivazování k postelím pouze na základě uvážení personálu, podávání tlumících léků rovněž dle vlastního uvážení personálu, kterému většinou chybí potřebná odbornost.

Problematika takovýchto zařízení s nelegálními službami spadá do působnosti krajských úřadů. Jak již bylo uvedeno výše, problém často činní nevědomost úřadů o takovýchto institucích a řešení je proto obtížné. Veřejná ochránkyně práv apelovala především na rodinné příslušníky klientů, lékaře, sociální pracovníky a opatrovníky, kteří by měli dostatečně prověřovat zařízení, do kterých jsou tyto osoby umíst'ovány.⁴⁰

Na problematiku finančního vykořisťování osob, umístěných v zařízeních poskytujících sociální nebo zdravotnické služby, se zaměřili rovněž autoři nového občanského zákoníku. Díky tomu, že tyto často nedobrovolné finanční příspěvky byly označovány jako sponzorské dary apod. nebylo možné tuto činnost nikterak postihnout. Dle § 2067 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů je však stanoveno, že darování osobě, která provozuje zařízení, kde se poskytují zdravotnické nebo sociální služby, anebo osobě, která takové zařízení spravuje nebo je v něm zaměstnána, je neplatné, stalo-li se v době, kdy dárce byl v péči takového zařízení nebo jinak přijímal jeho služby.

1.8. Viktimizace⁴¹ oběti

Viktimologii je možné charakterizovat jako nauku o obětech násilných trestných činů. Jedná se o vědní disciplínu, která začala vznikat v 50. letech 20. století na základě poznatků a zkušeností psychologů a psychiatrů, kteří se věnovali obětem holocaustu a 2. světové války. Jejím cílem je kromě teoretického zkoumání obětí trestných činů také pomoc při prevenci trestné činnosti.

---

⁴⁰ Více na internetovém portále veřejného ochránce práv: <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/neregistrovane-sluzby/>

⁴¹ Z latinského slova *victima* znamenající oběť.

Samotná viktimizace oběti představuje proces zraňování a poškozování jedince. Někteří autoři ji charakterizují také jako proces, ve kterém se potenciální oběť stává obětí skutečnou.⁴² Tento proces je zahájen samotným trestným činem, ale málokdy skončí hned v této fázi. Ve většině případů proto můžeme rozlišovat až tři fáze viktimizace a to primární, sekundární a terciální. Někteří autoři hovoří rovněž a tzv. reviktimizaci oběti.

1.8.1. Primární viktimizace

Primární viktimizace je spojena přímo se samotným trestným činem. V jeho důsledku vzniká oběti určitá bezprostřední újma způsobená pachatelem. Může se jednat o újmu fyzickou (od lehčího zranění, přes těžkou újmu na zdraví až po usmrcení), finanční (poškození, ztráta majetku, náklady na léčení) nebo emocionální⁴³.

Je to právě emocionální újma, která může působit devastujícím dopadem na samotnou oběť. Jejím následkem může být široká škála příznaků od nedůvěry vůči okolí, strachu z opakování trestné činnosti, pocitu zneuctění až po narušení vlastní autonomie spojeného s pocitem nemožnosti kontrolovat vlastní život.⁴⁴ Emocionální újma může být způsobena nehledě na to, jestli došlo k poškození zdraví nebo majetku oběti.

---

⁴² *Domácí násilí a zdravotně postižení: sborník materiálů z celostátní konference organizované o.s. ORFEUS ve spolupráci s katedrou sociální práce a sociální politiky Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové za účasti Sexuologické společnosti České lékařské společnosti JEP.* Praha: Orfeus, 2005, s. 53

⁴³ Souhrnně bývá újma vzniklá primární viktimizací označována jako „primární rány“.

⁴⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 15-16

1.8.2. Sekundární viktimizace

Sekundární viktimizace (možno označit také jako druhotné zraňování) bývá způsobena především porušením profesní etiky ze strany formálních institucí při vyšetřování a projednávání trestných činů, médií nebo okolí oběti.

Při projednávání trestných činů souvisejících s domácím násilím může oběť narážet na nepochopení a nedůvěru ze strany vyšetřujících orgánů, soudů nebo znalců. Především v dřívější době se oběti běžně setkávaly s velmi negativním postojem např. policejních orgánů, které oběti nevěřily, snažily se ji přesvědčit k nepodávání trestního oznámení a vyřešení celé situace „v klidu“. Tato skutečnost působila na oběť devastujícím způsobem. Po té, co konečně našla odvalu k tomu, aby se násilníkovi postavila, narazila na nepochopení a lhostejnost ze strany institucí, které považovala za ty, které ji mají chránit. To vedlo k naprosté ztrátě důvěry ve spravedlivý systém a ještě většímu poškození samotné oběti.

Při sekundární viktimizaci vznikají u oběti tzv. sekundární rány, které i přesto, že nemají materiální znaky, výrazně zasahují do psychické pohody člověka. Jedná se např. o pocit nespravedlnosti. Jak zmiňuje Čírtková, Vitoušová, upřednostňuje oběť tzv. procedurální spravedlnost před spravedlností distributivní. Procedurální spravedlnost se vztahuje na trestní řízení, kdy je pro oběť obzvláště důležité, aby byla brána vážně, neměla pocit, že jí není věnována dostatečná pozornost a celkově vyšetřování probíhalo férově. Oproti tomu distributivní spravedlnost se vztahuje k samotnému konečnému rozhodnutí daného procesu, které je pro oběť samozřejmě rovněž důležité, nicméně pokud byla zachována spravedlnost procesu a s obětí bylo jednáno korektně, je to pro oběť důležitější než samotná spokojenost s výsledkem řízení.⁴⁵

---

⁴⁵ Tamtéž.

Mezi další sekundární rány je možno zařadit také pocity nedůstojnosti, nedůvěry získané v průběhu vyšetřování díky postupu orgánů činných v trestním řízení, nedostatek pocitu bezpečí a pocit izolace a provizoria získaný díky faktu, že přesto, že se oběť ničím neprovinila, je to ona, která často zůstane sama (případně i s dětmi) bez prostředků a zázemí.

Na rozdíl od primární viktimizace, které v podstatě předejít nejde a má ji plně „v moci“ samotný pachatel trestného činu, dá se sekundární viktimizaci vhodným postupem předejít anebo ji alespoň omezit. Důležitá je v tomto bodě opět osvěta zúčastněných subjektů. Velký pokrok přineslo zejména zavedení speciálních kriminálních oddělení, která se specializují na vyšetřování jednotlivých trestných činů a jejichž pracovníci jsou vyškoleni pro danou problematiku nejen z pohledu trestního práva ale i s ohledem na šetrné a důstojné jednání s oběťmi.

1.8.3. Terciární viktimizace

Terciární viktimizace nastupuje v případě, že se oběti nikdy nepodaří zbavit sekundárních ran. Oběti se nepodaří adaptovat zpět do normálního života. Může být provázena jak problémy psychického tak fyzického charakteru. Její život se zcela změní, ačkoliv již došlo k uzdravení i potrestání pachatele.

1.8.4. Reviktimizace

Reviktimizací rozumíme skutečnost, kdy se osoba stane opakovaně obětí trestného činu. Nemusí se jednat o totožný trestný čin. Průzkumy ukázaly, že oběti trestných činů jsou ve větším nebezpečí prodělání trestného činu opakovaně. Za hlavní důvody jsou považovány především jejich

zranitelnost, pocity nejistoty a pasivity, které z nich činí pro pachatele snadnější cíl. Bohužel jsou to právě tyto vlastnosti, které u obětí především násilných trestných činů přetrvávají.⁴⁶

Rovněž v případech domácího násilí je hrozba reviktimizace poměrně značná. Především díky neúspěchu při pokusu o vyhledání pomoci se u oběti snižuje její důvěra v pomoc zvenku a klesá tak její ochota situace oznamovat a pokoušet se je řešit, čímž se její reviktimizace jenom prohlubuje.⁴⁷

---

⁴⁶ Více HOFRICHTER, Tomáš. *Viktimizace a pomoc obětem trestného činu. Diplomová práce*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. s. 32 a násl.

⁴⁷ Více ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí*. Kriministika, 2006, č. 3, s. 187 a násl.

2. Správně-právní ochrana

2.1. Zákon o policii

Policie představuje (nebo by alespoň měla představovat) jednu z prvních státních institucí, na kterou se oběť jakéhokoliv zásahu do svých zákonem zaručených práv obrátí. V dřívější době nedisponovala policie bohužel příliš mnoha prostředky, kterými by mohla osobě ohrožené právě domácím násilím poskytnout dostatečnou pomoc a ochranu. Problém spočíval především v tom, že i po nahlášení incidentu neměla oběť žádnou jinou možnost než se buď vrátit domů k násilníkovi (což často znamenalo ještě větší intenzitu násilí spojeným s vážnějšími zraněními a docházelo k dalším útokům na osobu ohroženou) anebo opustit společně obývanou domácnost, což oběť často jako východisko neviděla. Nevěděla na koho se obrátit, kam jít a jak finančně zajistit sebe i své děti. Všechny tyto nedostatky přispívaly k nedůvěře ve státní instituce a neochotě obětí svou situaci řešit.

Dalším problémem byla častá neochota policistů případ, naznačující, že v dané domácnosti/rodině dochází k domácímu násilí, vůbec řešit. Oběti narážely na neochotu a nedůvěru, což na jejich psychiku v jejich současném postavení a situace působilo zdrcujícím efektem. Většinou se tak dělo z důvodu nedostatečné informovanosti a proškolenosti příslušníků Policie ČR. Rovněž právní řád České republiky nedával policistům dostatek prostředků, které by mohli při řešení tohoto problému účinně použít. V žádném případě však nelze říct, že by měli naprosto svázané ruce a násilí nemohli zabránit. Pokud policista opravdu chtěl, vždy existovaly prostředky, které mohl pro ochranu ohrožené osoby použít. I když nebyly tak efektivní a systém celkově tak komplexní a provázaný jako v současné době.

Důležitou změnu přinesl zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím ze dne 14. března

2006 (dále jen „zákon na ochranu před domácím násilím“). Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2007 a mimo jiné jím byla dána Policii ČR pravomoc zasáhnout do soukromého vztahu oběti a pachatele domácího násilí v podobě institutu **vykázání**. Inspirací pro český právní řád byla rakouská právní úprava totožného institutu, kterou můžeme nalézt ve Spolkovém zákoně na ochranu před domácím násilím v rodině⁴⁸.

Vykázání

Zákonem na ochranu před domácím násilím byl novelizován tehdejší zákon o Policii České republiky⁴⁹, kterým bylo zavedeno „Oprávnění rozhodnout o vykázání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj“ v § 21a až 21d, institut našemu právnímu řádu do té doby neznámý.

Institut vykázání poskytuje bezprostřední a prvotní ochranu oběti domácího násilí. Jeho hlavním cílem je za pomoci státu zastavit probíhající násilí a poskytnout oběti prostor pro zvážení jejích dalších kroků. Vykázání jako takové nemá sloužit jako sankce pro pachatele, nicméně mu dává jasně najevo, že jeho chování nebude tolerováno. A právě tato zpráva pro násilníky v našem právním řádu dlouhou dobu chyběla. Do účinnosti těchto ustanovení policie ve většině případů řešila situaci pomocí domluvy přímo na místě, což nepřineslo oběti v podstatě žádnou pomoc. Naopak často byla ještě následně potrestána za to, že policii vůbec přivolala. O incidentu takto „vyřešeném“ nebyl rovněž sepisován žádný záznam, který by mohl být případně později použit jako důkaz.

---

⁴⁸ Bundesgesetz zum Schutz vor Gewalt in der Familie (GeSchG), Spolková sbírka zákonů 759, ročník 1996, vydaný dne 30. prosince 1996

Podrobněji srovnej ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka a VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí - přístup ke řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, s. 115 a násl.

⁴⁹ Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky ze dne 21. června 1991, který byl nahrazen zákonem č. 273/2008 Sb., zákonem o Policii České republiky ze dne 11. srpna 2008

Ustanovení § 21a zákona o Policii ČR dávalo policii pravomoc vykázat z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou (dále jen „společné obydlí“), jakož i z jeho bezprostředního okolí osobu, u které lze důvodně předpokládat, že se dopustí útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti. Rovněž bylo možné takovéto osobě zakázat návrat do těchto prostor. Zákaz vstupu byl policista oprávněn udělit takovéto osobě i v případě její nepřítomnosti. Policista byl povinen přesně vymezit prostor, na který se vykázání⁵⁰ vztahuje, poučit o tom vykázanou osobu a o provedených úkonech a opatřeních sepsat úřední záznam.

Rozhodnutí o vykázání muselo být vyhotoveno do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí a nabývalo účinnosti vyhlášením na místě samém. Vydávalo se bez projednání věci a z úřední povinnosti, což bylo dle mého názoru velice důležité. V případě nutnosti souhlasu nebo návrhu oběti by zde opět vznikalo nebezpečí, že tento souhlas z důvodu nátlaku násilné osoby nebude dán. Co se týče samotné povahy rozhodnutí, jednalo se o rozhodnutí ve správním řízení, proti kterému bylo přípustné odvolání, případně další mimořádné opravné prostředky upravené soudním řádem správním.

Dalším důležitým aspektem tohoto institutu bylo zavedení povinnosti Policie doručit opis rozhodnutí o vykázání do 24 hodin od jeho vydání příslušnému intervenčnímu centru, případně rovněž příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dětí, žila-li ve společném obydlí také nezletilá osoba. Díky tomu byla oběti poskytnuta další pomoc ze strany těchto institutů, které mají ze zákona povinnost situaci řešit a obět' kontaktovat⁵¹.

---

⁵⁰ Dle ust. § 21a odst. 3 se označení „vykázání“ použije jak pro vykázání osoby, tak pro zákaz vstupu.

⁵¹ O této problematice bude pojednáno podrobněji v samostatné kapitole.

Vykázaná osoba byla povinna vydat policistovi veškeré klíče od společného obydlí, bylo jí umožněno vzít si věci sloužící osobní potřebě a věci potřebné pro výkon povolání nebo podnikání. Toto právo jí příslušelo rovněž do 24 hodin od výkonu rozhodnutí. Policista ji rovněž poučil o jejím právním postavení, o jejích právech a povinnostech a o dalším možném postupu ve věci.

Dle § 21c odst. 3 obdržela poučení rovněž osoba ohrožená a to především o možnosti podat návrh na vydání předběžného opatření dle občanského soudního řádu, byl jí předán kontakt na místně příslušné intervenční centrum a bylo-li to třeba, zajistil policista ohrožené osobě lékařské ošetření.

Vykázání trvalo po dobu 10 dnů a nemohlo být zkráceno ani na žádost nebo se souhlasem ohrožené osoby. Policista kontroloval jeho dodržování a to ve lhůtě tří dnů od vydání rozhodnutí o vykázání. V případě, že v průběhu desetidenní lhůty podala ohrožená osoba návrh na vydání předběžného opatření dle § 76b občanského soudního řádu, prodloužila se lhůta až do pravomocného rozhodnutí soudu.

Díky této provázanosti policie, soudu a ostatních pomáhajících institucí získala ohrožená osoba dostatek možností, a díky vykázání také času, aby mohla svoji situaci řešit a byla jí poskytnuta potřebná pomoc zvenčí.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, kterým se stanoví postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí⁵²

Vzhledem k tomu, že řešení domácího násilí pomocí institutu vykázání bylo pro policii situací novou, bylo nezbytné, aby byli policisté patřičně proškoleni a interními předpisy byl upraven postup Policie ČR. Proto byl dne 27. listopadu roku 2006 vydán *závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, kterým se stanoví postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí*.

Závazný pokyn se skládá z 19 článků, které poměrně detailně upravují institut vykázání tak, aby ho bylo možno účinně užít v praxi. Kromě výkladu pojmů, popsání znaků domácího násilí nebo stanovení příslušnosti pro vydání samotného rozhodnutí, zde najdeme zásady pro úkony a zákroky policistů, které jasně stanoví prioritu ochrany ohrožené osoby, zastavení dalšího násilí a upřednostňují právo na ochranu života, zdraví a lidské důstojnosti před právem vlastnickým (užívacím) a právem na nedotknutelnost obydlí. V těchto zásadách rovněž spatřuji důležitou změnu a to především ve vyjádření zřetelného stanoviska k dohadům ohledně konfliktu těchto dvou ústavně zaručených práv, kdy je jasně stanoveno, a dle mého názoru naprosto správně, že právo na soukromí a nedotknutelnost obydlí nikdy nemůže mít přednost před právem na život a zdraví.

---

⁵² Již 10. 9. 2004 byl vydán Metodický pokyn ředitele Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky č. 2/2004, který upravil postup Policie ČR při řešení případů domácího násilí. Tento metodický pokyn byl vydán v souvislosti se zavedením §215a zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, který upravil novou skutkovou podstatu trestného činu Týrání osoby žijící ve společném obydlí.

Metodický pokyn obsahoval 14 článků a mimo jiné upravoval postup police v případech přijetí oznámení o domácím násilí, její povinnosti a oprávnění, pokyny ohledně dokumentace a spolupráce se státními orgány a neziskovými organizacemi. Více ANDRLE, Pavel. *Právní úprava postupu Policie České republiky v případech domácího násilí*. In: Dny práva 2010 (on-line). Dostupné z www.law.muni.cz.

Závazný pokyn dále ukládá policistovi povinnost zkoumat, v případě, že žije ve společném obydlí nezletilá osoba, zda jednání násilné osoby současně nenaplnňuje skutkovou podstatu trestného činu týrání svěřené osoby⁵³, případně trestného činu ohrožování výchovy mládeže⁵⁴.

Pod 5. bodem je stanoveno, že vykázaní je přípustné jen tehdy, je-li to nezbytné k ochraně života, zdraví, práv a svobod ohrožené osoby, a je přípustné i proti její vůli.

Následující články pak detailněji upravují postup policistů při řešení jednotlivých případů domácího násilí včetně institutu vykázaní včetně náležitostí takového rozhodnutí. Najdeme zde také úpravu postupu vykázaní ve zvláštních případech, kterými jsou např. případy, kdy k násilí dojde mimo společné obydlí, násilnou osobou je mladistvý nebo ohroženou osobou osoba stará, nemohoucí nebo nemocná.⁵⁵

Současná právní úprava vykázaní

Zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, který nabyl účinnosti 1. 1. 2009, byla úprava institutu vykázaní až na pár drobných změn převzata. Jeho úpravu nyní nalezneme v § 44 – 47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky pod titulem „Oprávnění vykázat z bytu nebo domu i z jeho bezprostředního okolí“.

Mezi hlavní změny patří zejména změna povahy samotného rozhodnutí, které již není rozhodnutím ve správním řízení, ale má povahu opatření. Opatření je násilné i ohrožené osobě pouze oznámeno spolu

---

⁵³ § 215 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 290/1993 Sb.

⁵⁴ § 217 zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵ Podrobněji KOČOVÁ, Klára. *Domácí násilí a tzv. vykázaní – nový institut právního řádu ČR*. Bulletin advokacie, 2007, č. 10. s. 34 a násl.; *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, kterým se stanoví postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí ze dne 27. 11. 2006*

s vydáním potvrzení o vykázání, které obsahuje zejména vymezení prostoru a poučení o právech a povinnostech.

Opravným prostředkem proti vykázání již není odvolání, nýbrž možnost podání námitek. Ty je možno podat na místě, kdy jsou zapsány do potvrzení o vykázání nebo písemně do tří dnů. O námitce rozhoduje Krajské ředitelství policie ČR.

Další důležitou změnou je povinnost policisty informovat do 24 hodin od vstupu do společného obydlí nejenom příslušné intervenční centrum ale i soud, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Díky tomu má soud k dispozici dostatek informací, aby o případném návrhu mohl co nejrychleji rozhodnout.

Rovněž byla rozšířena povinnost vykázané osoby nejenom na povinnost opustit prostor vymezený policistou, zdržet se vstupu do tohoto prostoru (ochrana teritoriální), ale je jí i zakázáno ohroženou osobu kontaktovat a setkávat se s ní (ochrana personální).

K provedení vykázání byl rovněž vydán další interní předpis a to ***Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008 ze dne 22. prosince 2008, o provádění vykázání.*** Tento pokyn zrušil Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006 ze dne 27. 11. 2006, kterým se stanoví postup příslušníků policie České republiky v případech domácího násilí. Vzhledem k tomu, že Závazný pokyn policejního prezidenta z roku 2008 je obsahově v podstatě totožný se Závazným pokynem z roku 2006, nebude jej zde již znovu rozebírat.

Celkově lze říci, že změny přinesly zjednodušení a zefektivnění institutu vykázání. Úprava je nyní ještě rychlejší a k ohrožené osobě vstřícnější, což se

projevuje, krom výše uvedeného, například i stanovením, že policista je povinen provést kontrolu, zda pouze osoba vykázaná dodržuje jí stanovené povinnosti. Dle předchozí úpravy se tato kontrola vztahovala, dle mého mínění poněkud nesmyslně, i na osobu ohroženou, čímž její práva nebyla příliš šetřena.

Zavedením institutu vykázaní se Česká republika začlenila mezi státy, které se snaží co nejúčinněji bojovat proti problematice domácího násilí. Po vzoru zahraničních úprav jsme i my zvolili cestu komplexního řešení tohoto nežádoucího jevu, což lze považovat za správný krok kupředu⁵⁶.

Další oprávnění policistů dle zákona o Policii ČR uplatnitelných v případě domácího násilí

Kromě výše uvedeného institutu vykázaní má policie samozřejmě k dispozici další prostředky, pomocí kterých může zajistit ochranu ohrožené osoby. Mezi ty nejdůležitější patří zejména:

- dle § 61 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů je policista oprávněn požadovat vysvětlení od osoby, která může přispět k objasnění skutečností důležitých pro odhalení trestného činu nebo přestupku a jeho pachatele (písm.a) nebo pro přípravu a výkon opatření k zajištění

---

⁵⁶ V porovnání s přístupem policie tak, jak jej např. popisuje ve své práci HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem ke cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. 1. vyd. Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR, 2004, s. 114, je jistě možno konstatovat, že až na případné výjimky je tento přístup již překonán a to především díky dostatečné osvětě a přesně stanoveným povinnostem policistů ať již v zákonech nebo závazných pokynech policejního prezidenta. Celková změna také zcela jistě souvisí se změnou náhledu společnosti na problematiku domácího násilí jako takovou, která se naštěstí od roku 2004, kdy byla tato práce vydána, podstatně změnila.

bezpečnosti osoby chráněné podle tohoto zákona nebo jiného právního předpisu (písm.c).

- dle § 63 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů je policista oprávněn vyzvat k prokázání totožnosti osobu podezřelou ze spáchání trestného činu (písm.a) nebo správního deliktu nebo osobu zdržující se v blízkosti místa, kde došlo ke spáchání trestného činu nebo správního deliktu (písm. h).
- dle § 35 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů je policista oprávněn vyzvat osobu k vydání zbraně, hrozí-li nebezpečí, že jí bude neoprávněně užito k násilí nebo pohrůžce násilím. Pokud není takové výzvě vyhověno, je policista oprávněn zbraň odebrat.
- dle § 40 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů je policista oprávněn rovněž vstoupit bez souhlasu uživatele do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek a provést tam potřebné úkony nebo jiná opatření tehdy, jestliže věc nesnese odkladu a vstup tam je nezbytný pro ochranu života nebo zdraví osob anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti
- dle § 51 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů je policista oprávněn použít při zákroku donucovací prostředek a zbraň, k jejichž používání byl vycvičen
- dle § 25 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů je policista oprávněn zajistit osobu, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život, život nebo zdraví jiných osob anebo majetek (písm. a) nebo byla

přistižena při jednání, které má znaky správného deliktu, je-li důvodná obava, že bude v protiprávním jednání pokračovat anebo mařit řádné objasnění věci (písm. f)

- dle § 6 odst. 5 zákona č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomániemi, ve znění pozdějších předpisů může policista vyzvat osobu, která ohrožuje život nebo zdraví sebe nebo jiných osob, majetek nebo veřejný pořádek, aby se podrobila vyšetření, je-li ovlivněna alkoholem nebo jinou návykovou látkou. Pokud se prokáže, že ano, může být umístěna do protialkoholní záchytné stanice.

Před účinností novely zavádějící institut vykázání byla tato ustanovení jedna z nejdůležitějších, která umožňovala ochranu oběti domácího násilí. Zejména pak ustanovení o možnosti vstoupit bez souhlasu uživatele do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek a provést tam potřebné úkony bylo způsobilé poskytnout okamžitou ochranu a pomoc ohrožené osobě. Bohužel nebylo policisty příliš často využíváno, a to především z toho důvodu, že při příjezdu policie již situace většinou nevykazovala požadované znaky nezbytnosti a neodkladnosti (často pouze díky „umlčení“ oběti násilnou osobou, aby se situace jevila pro policii jako pokojná).

V případě neoprávněného vstupu vázala policisty následně také povinnost, uhradit případně vzniklou škodu, což jen přispívalo k neuvžívání tohoto oprávnění. Dělo se tak samozřejmě ve většině případu ke škodě ohrožené osoby, která nadále zůstávala ve společném obydlí s násilnou osobou bez potřebné pomoci. Nehledě na psychický efekt, který dozajista tento „nezásah“ policie oběti přinesl. I v případě, že policie do obydlí vstoupila, jen zřídka následně posoudila situaci jako tak závažnou, aby násilnou osobu zajistila a tím poskytla faktickou ochranu ohrožené osobě.

Situace byla tudíž řešena na místě pouze domluvou, což pochopitelně ohrožené osobě žádnou pomoc nepřineslo. Právě naopak.

2.2. Zákon o přestupcích

Jednou ze zásad, na základě kterých funguje trestní řízení, je zásada subsidiarity trestní represe. Ta je upravena v § 12 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů následovně: „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“

Tímto jiným právním předpisem je právě zákon o přestupcích, který definuje přestupek jako zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v přestupkovém zákoně nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.⁵⁷ Jedná se tedy o činy, které vykazují menší míru závažnosti a společenské škodlivosti než trestné činy. Zároveň musí být v přestupkovém zákoně za přestupky výslovně označeny. V případech domácího násilí bohužel často dochází k tomu, že i poměrně vážná ublížení na zdraví jsou považována a šetřena jako pouhé přestupky.

V případech domácího násilí se jedná převážně o přestupky proti občanskému soužití upravené v § 49 odst. 1 písm. a), c) a e) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“). Přestupku proti občanskému soužití se tedy dopustí ten, kdo

- a) jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,

---

⁵⁷ § 2 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

- c) úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním,
- e) působí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho stav manželský nebo rodinný.

V následujícím odstavci jsou pak stanoveny pokuty za tyto přestupky. Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu do 5000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. b) až e) pokutu do 20000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. c) lze spolu s pokutou uložit také zákaz pobytu. Výše pokut byla zvýšena zákonem č. 306/2009 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony. Výše původní sankce za tyto přestupky se pohybovala v rozmezí 3000 - 5000 Kč, což nebylo v žádném případě možno považovat za dostatečné. Tuto změnu lze proto hodnotit velmi kladně. Otázkou samozřejmě stále zůstává, kdo v případě přestupkového řízení a jeho celkové nízké efektivnosti tuto částku v konečném důsledku zaplatí. Velmi často jde i přes uznání pachatelovy viny v konečné fázi k tíži oběti. I přesto tuto změnu hodnotím kladně už jen proto, že jasně vyjadřuje postoj státu, že považuje přestupky proti občanskému soužití za nepřijatelné a je připraven je i relativně patřičně sankcionovat.

Přestupky jsou ve velké většině projednávány z úřední povinnosti. Výjimku tvoří tzv. přestupky návrhové, které jsou upraveny v § 68 odst. 1 zákona o přestupcích. Pokud dojde ke spáchání těchto přestupků mezi

osobami blízkými⁵⁸, je k jejich projednání vždy nezbytné podání návrhu. Návrh musí být podán příslušnému správnímu orgánu nejpozději do tří měsíců ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl o přestupku nebo o postoupení věci orgánem činným v trestním řízení. V návrhu musí být uvedeno, kdo je postiženou osobou, koho navrhovatel označuje za pachatele a kde, kdy a jakým způsobem měl být přestupek spáchán.⁵⁹

O nutnosti podat návrh je postižená osoba většinou vyrozuměna policejním orgánem. V případě, že se tak nestane, je obvyklou praxí, že poučení zajistí následně správní orgán, kterému byl spis k projednání přestupku postoupen. Problém může nastat v případě, kdy policejní orgán postiženou osobu nepoučí a zároveň spis předá až po uplynutí tříměsíční lhůty. Postižená osoba tak bez vlastního zavinění lhůtu k podání návrhu zmešká. V tomto případě je možno podat stížnost na postup policie. Otázkou zůstává, jestli zrovna osoby stížené domácím násilím, jejichž psychický stav nebývá většinou příliš dobrý, budou mít sílu na podávání dalších stížností.⁶⁰

V nutnosti podání návrhu ze strany ohrožené osoby spatřuji jeden z hlavních nedostatků přestupkového řízení. Mám za to, že ochrana tak důležitých právních statků jako jsou zdraví nebo lidská čest by měly být chráněny automaticky z moci úřední, jakmile se o útocích na ně příslušný orgán dozví.

Právě i díky nezbytnosti podání návrhu panuje u osob ohrožených domácím násilím poměrně velká nedůvěra v přestupkové řízení. Dalšími

---

⁵⁸ Které osoby jsou dle tohoto ustanovení považovány za osoby blízké, stanoví § 68 odst. 4 zákona č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů: „*Osobou blízkou se rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá právem pocítovala jako újmu vlastní.*“

⁵⁹ § 68 odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰ Více MARTINKOVÁ, Milada, MACHÁČKOVÁ, Radka. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí: dva příspěvky k problematice domácího násilí v České republice (empirické poznatky a rozbor vybrané právní problematiky)*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, s. 136 a násl.

důvody jsou kromě velké psychické zátěže na oběť také riziko uložení povinnosti nést náklady přestupkového řízení, nedůvěra jak v orgány projednávající přestupky tak v celkový přínos přestupkového řízení. Zde je nutno podotknout, že tento přínos je často opravdu zanedbatelný. Jak již bylo zmíněno výše, pokuta v konečné fázi postihne díky společné domácnosti spíše oběť (která např. dostane od násilné osoby méně finančních prostředků na domácnost nebo péči o děti) a o nějaké psychické satisfakci v případě přestupkového řízení bohužel být řeč rovněž nemůže.

Mezi další přestupky, které mohou být spáchány v rámci domácího násilí, patří přestupky proti majetku upravené ustanovením § 50 odst. 1 písm.

a) a b) zákona o přestupcích. Tohoto přestupku se dopustí ten, kdo

a) úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci z takového majetku nebo se o takové jednání pokusí,

b) úmyslně neoprávněně užívá cizí majetek nebo si přisvojí cizí věc nálezem nebo jinak bez přivolení oprávněné osoby.

Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 15 000 Kč nebo zákaz pobytu.

Tyto přestupky rovněž spadají mezi přestupky návrhové. Problém zde často vzniká v případě, kdy se jedná o osoby manželů. V takovém případě se často jedná o věci náležící do společného jmění manželů a oba manželé mají ke společným věcem stejné vlastnické právo.⁶¹

Dalším přestupkem objevujícím se v souvislosti s domácím násilím je přestupek proti veřejnému pořádku upravený v ustanovení § 47 odst. 1 písm.

b). Tohoto přestupku se dopustí ten, kdo poruší noční klid⁶². K projednání

---

⁶¹ Více POTMĚŠIL, Jan. *Domácí násilí v přestupkovém řízení*. Správní právo, 2008, č. 2, s. 87

⁶² Co se rozumí nočním klidem, je následně stanoveno v tomtéž ustanovení v odst. 3: *Dobou nočního klidu se rozumí doba od 22. do 6. hodiny. Obec může obecně závaznou vyhláškou nebo*

tohoto přestupku není nutné návrhu. Nabízí se tudíž možnost, že rušení nočního klidu bude projednáváno na základě oznámení např. sousedů, kteří mohou být „svědky“ násilí, kterého se násilná osoba dopouští v nočních hodinách. Bohužel se tak příliš často nestává, a to především z toho důvodu, že tyto osoby mají z osoby násilné samy obavu a nechtějí se do jejich problémů míchat.

Aby mohlo přestupkové řízení poskytovat obětem domácího násilí skutečnou pomoc a ochranu, bylo by, dle mého názoru, nezbytné, aby byly odstraněny zejména následující nedostatky:

1. **povinnost oběti hradit náklady řízení** – jak již bylo uvedeno výše, v případě osob ohrožených domácím násilím se jedná často o osoby, které díky ekonomickému násilí ze strany manžela/partnera finančními prostředky příliš nedisponují. Mají proto strach návrh na projednání přestupku podat pro případ, že by neskončil úspěšně. Zákon sice přiznává ustanovením § 79 odst. 3 zákona o přestupcích možnost z důvodů zvláštního zřetele hodných od uložení povinnosti nahradit náklady řízení zcela nebo zčásti upustit, ne vždy však např. oběť pochází ze sociálně slabší rodiny, což bývá nejčastějším důvodem pro upuštění od uložení povinnosti nahradit náklady řízení. Finance má ovšem včetně jejího, často i vysokého příjmu, na starosti manžel a postižená osoba nemá náklady z čeho uhradit.
2. **návrhové přestupky** – o nevhodnosti nutnosti podávat návrhy v případě přestupků týkajících se domácího násilí bylo již pojednáno výše

---

rozhodnutím vydaným na základě obecně závazné vyhlášky stanovit výjimečné případy, zejména slavnosti nebo obdobné společenské nebo rodinné akce, při nichž je doba nočního klidu vymezena dobou kratší nebo žádnou.“

3. **nedostatečné sankce** – i přesto, že došlo k navýšení finančních částek za pokuty ukládané za přestupky proti občanskému soužití, což považují za správné, mám za to, že obecně jsou sankce přestupkového řízení nedostatečné. Mezi ty nejčastější patří právě pokuta nebo napomenutí, které buď v konečném důsledku postihnou samotnou oběť anebo nemají v podstatě žádný efekt.
4. **přestupková recidiva** – v případech, kdy se pachatel dopouští opakovaně stanovené skupiny přestupků (do které by zcela jistě měly spadat i právě přestupky proti občanskému soužití), mělo by k této skutečnosti být analogicky přihlíženo tak, jak tomu je v řízení trestním. Taková recidiva by měla být následně za zákonem stanovených podmínek postížitelná dle trestního zákoníku. Za současného ustanovení přestupkového zákona a trestního zákoníku se pachatel může dopouštět znovu a znovu ublížení na zdraví, které ale nenaplnuje znaky trestného činu, avšak bez vážnějšího postižení. Zcela jistě by se zvýšila efektivnost přestupkového řízení, kdyby opakovaným páčáním takovýchto přestupků v určitém časovém období byla již naplněna skutková podstata daného trestného činu.⁶³
5. **ochrana svědka** – tento institut je upraven rovněž pouze trestním zákoníkem. Nicméně i při projednávání přestupků, zvláště týkajících se domácího násilí, by bylo na místě, zavést ochranu svědků i do zákona přestupkového. Dle mého názoru by se tak zvýšila ochota svědků, kteří se (z pochopitelných důvodů) ze strachu vyhýbají svědčit proti násilné osobě.
6. **nedostatečné vzdělání správního orgánu** – přestupky jsou projednávány buď úředníkem přestupkového oddělení, nebo

---

⁶³ Více MARTINKOVÁ, Milada, MACHÁČKOVÁ, Radka. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí: dva příspěvky k problematice domácího násilí v České republice (empirické poznatky a rozbor vybrané právní problematiky)*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, s. 141

přestupkovou komisí. V případě zřízení přestupkové komise musí mít předseda komise právnické vzdělání nebo zvláštní odbornou způsobilost k výkonu této agendy. Mám za to, že tak jak bylo a je nezbytné proškolení policistů, bylo by namíste zavést obdobné vzdělávání i pro osoby projednávající přestupky.

7. **zřízení centrálního registru přestupků** – zřízení centrálního registru přestupků, který by umožnil evidenci spáchaných přestupků a efektivnější potrestání recidivistů je již ve fázi projednávání a je zde naděje, že by měl začít fungovat od roku 2016.

2.3. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně - právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálně-právní ochraně dětí“) ze dne 9. 12. 1999 si za svůj hlavním cíl klade zájem a blaho dítěte, ochranu rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.⁶⁴ Až do června roku 2006 neobsahoval tento zákon žádné konkrétní ustanovení, které by mělo pomoci k ochraně dětí právě před násilím páchaném v rodině nebo v domácnosti. To se naštěstí změnilo zákonem č. 134/2006 Sb. a nově se dle § 6 písm. g) zákona zaměřuje sociálně-právní ochrana také na děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami.

Jak stanoví § 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, rozumí se ochranou poskytovanou tímto zákonem zejména ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu (písm. a); ochrana oprávněných zájmů dítěte,

---

⁶⁴ § 5 zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně - právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

včetně ochrany jeho jmění (písm. b); působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny (písm. c) a zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině (písm. d). Je zcela zřejmé, že v případech domácího násilí, kterému jsou přítomny děti, je tato ochrana a působení uvedené zejména pod písmeny a) - c) více než na místě, neboť všechny tyto důležité hodnoty jsou domácím násilím narušeny a ohroženy. Úlohu orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) plní v případech domácího násilí obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

Údaje o ohroženém dítěti zjišťuje OSPOD z následujících zdrojů:

- z vlastní činnosti
- oznámení od jiného OSPOD
- na základě upozornění fyzické osoby dle § 7 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb.
- na základě žádosti dítěte o poskytnutí pomoci dle § 8 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.
- na základě žádosti rodiče o poskytnutí pomoci dle § 9 zákona č. 359/1999 Sb.
- splněním oznamovací povinnosti subjekty uvedenými v § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb. – jedná se o státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení, zdravotnická zařízení, popř. další zařízení určená pro děti
- na základě zaslání kopie úředního záznamu o vykázání provedeného policistou dle zákona č. 273/2002 Sb., o Policii

České republiky. Tato povinnost musí být splněna do 24 hodiny od vstupu policisty do společného obydlí.⁶⁵

V případě zjištění ohrožení dítěte jedná OSPOD v souladu s možnostmi, které mu umožňuje zákon o sociálně - právní ochraně dětí v ustanoveních § 10 - § 12. Jedná se zejména o projednání záležitosti s rodiči, případně také s dítětem v závislosti na jeho věku a stupni rozumové vyspělosti, zprostředkování odborného poradenství nebo provedení šetření v místě bydliště dítěte. Ustanovení § 13 zákona o sociálně - právní ochraně dětí umožňuje OSPOD uložit také výchovná opatření zde uvedená.

Pokud nelze žádnou z provedených možností považovat za dostačující, může se OSPOD obrátit v zájmu dítěte rovněž na soud s následujícími návrhy nebo podněty:

- návrh na nařízení předběžného opatření dle § 76a občanského soudního řádu v případech, že se nezletilé dítě ocitne bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohrožen
- návrh na svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- návrh na nařízení ústavní výchovy
- návrh na pozastavení výkonu povinnosti a práva péče o dítě u nezletilého rodiče
- návrh na omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti anebo pozastavení jejího výkonu⁶⁶

Kromě samotného zákona o sociálně-právní ochraně dětí konkretizují postup OSPOD další metodické pomůcky a doporučení. První byla vydána

---

⁶⁵ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kolektiv. Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence. Praha: portál, 2011. s. 123

⁶⁶ § 14 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně - právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

v roce 2006 Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR ve spolupráci s Psychosociálním centrem Acorus a nese název Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Další je Metodická doporučení k postupu orgánů sociálně - právní ochraně dětí v případech domácího násilí, vydané rovněž Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR v roce 2010.

3. Občansko-právní ochrana

3.1. Občanské právo hmotné

Do účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „nový občanský zákoník nebo „NOBČZ“) neobsahoval náš právní řád žádnou hmotněprávní úpravu domácího násilí. Domácí násilí nebylo definováno ani v občanském zákoníku ani v zákoně o rodině a jak bylo uvedeno výše, tyto zákony domácí násilí ani nikterak nereflektovaly. Tento stav byl dlouhodobě považován za velice nežádoucí.

Jak uvádí důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku⁶⁷, stalo se tzv. domácí násilí zejména v posledním desetiletí fenoménem, o němž více než o jiných jevech (snad s výjimkou terorismu) je třeba uvažovat ve všech možných polohách a směrech. Tak je vedle roviny psychologické a psychosociální nutné i v jednotlivých právních oborech připravit - bez zbytečného otálení - předpisy, které by (podle své povahy) ochránily osoby, které jsou domácím násilím dotčeny. Současně existující předpisy zajišťují okamžitou ochranu dotčených osob. Nicméně považuje se za vhodné přijmout i ustanovení v rovině soukromoprávní, a to dlouhodobějšího charakteru. (Nakonec dobrým příkladem pro nás může být právní úprava německá⁶⁸, rakouská, italská, slovenská a jiné).

Jak je možné vidět, rekodifikace soukromého práva naštěstí myslela i na tuto problematiku a otázka domácího násilí se tak dostala i do nového občanského zákoníku. Dle mého názoru se jedná o úpravu velmi zdařilou, která ve spojení s novou procesně-právní úpravou v podobě zákona č.

---

⁶⁷ Viz Důvodovou zprávu k novému občanskému zákoníku, http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf

⁶⁸ Podrobněji např. TAMM, Marina. *Mebr Schutz bei häuslicher Gewalt durch das Gewaltschutzgesetz in Deutschland*. Acta iuridica olomucensis, Vol. 1, 2005, s. 82-83

292/2013 Sb., zákona o zvláštních řízeních soudních poskytuje osobám ohroženým domácím násilím patřičnou ochranu.

Úpravu ochrany proti domácímu násilí můžeme najít v druhé části nového občanského zákoníku upravující právo rodinné, konkrétně v druhém oddíle, § 751 až § 753.

Ustanovení § 751 odst. 1 stanoví, že pokud se stane další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet. Následující odstavec poté stanoví, že dle prvního odstavce lze postupovat v případě, že se jedná o manžele rozvedené, jakož i v případě, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.

Díky tomuto ustanovení je možno zasáhnout do věcného práva násilné osoby, které musí naprosto správně dát přednost právu na zdraví, život a lidskou důstojnost osoby ohrožené.⁶⁹ Ta má tedy právo obrátit se na soud a požadovat, aby bylo právo násilné osoby ve společně obývaném domě nebo bytě omezeno nebo vyloučeno.

Dle nového občanského zákoníku může tento návrh podat nejenom osoba přímo domácím násilím ohrožená, ale dle § 753 má právo domáhat se ochrany proti domácímu násilí také každá jiná osoba, která žije s manžely nebo rozvedenými manžely v rodinné domácnosti. Jedná se o velmi vítanou změnu, díky které bude o pomoc smět požádat i osoba, vůči které násilí přímo

---

⁶⁹ Jak ostatně již v roce 2003 ve svém článku navrhovala JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D., která v rámci svých úvah de lege ferenda mimo jiné uvedla: „*Lidský život, tělesné a duševní zdraví, spokojené dětství, všestranný zdravý vývoj dítěte jsou nepochybně hodnoty, které musí právní řád komplexně chránit, a to i proti takovým hodnotám, jako je právo spoluvlastníka nebo dokonce vylučného vlastníka na užívání domu nebo bytu, na jeho zřízení, zatížení apod., pokud se v něm „odehrává“ rodinný život a je-li ohrožen domácím násilím*“. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Občanskoprávní aspekty domácího násilí de lege ferenda*. Bulletin advokacie, 2003, č. 8, s. 84-89

nesměruje. Lze předpokládat, že díky tomuto ustanovení naleznou ochranu zejména nezletilé děti, za které podá návrh některý z členů rodiny, vůči kterému ale násilí nesměruje. Za původní úpravy předběžného opatření dle § 76b občanského soudního řádu toto bohužel možné nebylo, protože návrh mohla podat pouze osoba přímo ohrožená.

Tato ochrana není poskytována pouze osobám v manželském svazku, ale díky § 3021 se ustanovení § 751 až 753 použijí také v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé. Za poněkud nešťastné vidím umístění tohoto ustanovení do ustanovení společných v části páté nového občanského zákoníku, což působí značně nesystematicky a zbytečně nepřehledně.

Co se týká délky trvání omezení, popřípadě vyloučení práva manžela (případně jiné osoby) v domě nebo bytě bydlet, dle § 752 určí soud omezení na dobu nejdéle šesti měsíců. Na návrh může následně rozhodnout znovu, jsou-li pro to závažné důvody.

Úpravu týkající se domácího násilí můžeme najít také v dalších ustanoveních nového občanského zákoníku. Zde se již nejedná o bezprostřední ochranu, ale o řešení dalších důležitých otázek, které vyvstávají při snaze vypořádat se s domácím násilím.⁷⁰ Dle dřívější právní úpravy nebylo násilí ze strany jednoho z manželů/partnerů nijak bráno v potaz např. při otázkách stanovení výživného rozvedeného manžela nebo v řízení o svěření dětí do péče a úpravy kontaktu s dítětem.⁷¹ Rovněž nebylo nijak zohledněno při otázkách dědických. Zákonodárce naštěstí pamatoval i na tyto nedostatky

---

⁷⁰ Obdobné návrhy byly projednávány již v roce 2004 např. v rámci návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, sněmovní tisk 828. Více srovnej KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Civilněprávní postih domácího násilí – úvahy de lege ferenda (zejména nad sněmovním tiskem č. 828)*. Acta iuridica olomucensis, Vol. 1, 2005, s. 50-53

⁷¹ Zde ani v novém zákoníku nenajdeme konkrétní úpravu týkající se domácího násilí, ale nový občanský zákoník upravuje v ustanoveních § 887 - § 891 podrobnější úpravu styku rodiče s dítětem. Lze jen doufat, že soudy budou v budoucnu stále více zohledňovat i problematiku domácího násilí při řešení těchto otázek, neboť je častým jevem, že násilný rodič využívá dítě mnohdy pouze k zachování kontroly nad obětí.

předchozí úpravy a v novém občanském zákoníku již můžeme najít vhodnou úpravu, která patřičně doplňuje řešení problému ohrožené osoby.

Dle účinnosti starého občanského zákoníku mohl o výživné rozvedeného manžela po splnění zákonných podmínek žádat i manžel, který se dopouštěl domácího násilí. Bylo poté na osobě domácím násilím postižené, aby prokazovala, že i když v rozvodovém řízení domácí násilí nikterak řešeno nebylo (ale bylo řešeno např. v řízení trestním) neměl by mít násilný manžel na výživné nárok. Rozhodnutí bylo však čistě na uvážení soudu. Díky ustanovení § 762 odst. 2 nového občanského zákoníku tomu tak již není a přímo zákon stanoví, že pokud se bývalý manžel dopustil vůči druhému manželovi jednání, které naplňuje znaky domácího násilí, nemá právo na výživné, ač by jinak podmínky přiznání práva na výživné splňoval.

Problematika domácího násilí pronikla také do práva dědického a to konkrétně do ustanovení upravujícího otázku dědické způsobilosti. Dle § 1482 odst. 1 nového občanského zákoníku, probíhá-li v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí, je zůstavitelův manžel vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic.

Za účinnosti předchozího občanského zákoníku bylo pro dědickou nezpůsobilost nutným předpokladem, aby se osoba (mimo jiné) dopustila úmyslného trestného činu proti zůstaviteli. Bylo tedy nezbytné, aby o takovém rozhodnutí bylo již vydáno rozhodnutí, které nabylo právní moci. Zákonodárce však v nové úpravě vzal v potaz i situace, kdy takové řízení probíhá, aniž by muselo být do dne úmrtí zůstavitele rozhodnutí vydáno nebo nabýt právní moci. Toto řešení považuji za velmi vhodné už jen z toho důvodu, že se zůstavitel často právě díky následkům násilí ze strany manžela nemusí konečného rozhodnutí dožít. Je proto z morálního hlediska naprosto nepřijatelné, aby osoba násilná následně byla účastna dědění po zemřelém

manželu. Samozřejmě může být ještě stále účastna dědění na základě závěti, což vyloučit nelze.

Celkově lze úpravu domácího násilí v novém občanském zákoníku hodnotit velmi kladně. Jedná se o vážný společenský problém a je jen na místě, že mu je věnována pozornost samostatnou právní úpravou, která tak dlouho v českém právním řádu chyběla. Pozitivně lze také hodnotit navazující procesně-právní úpravu domácího násilí, o které bude pojednáno následně a bez které by ochrana nebyla dostatečná a efektivní.

3.2. Občanské právo procesní

Současně s účinností nového občanského zákoníku nabyl účinnosti i zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“). Bez tohoto zákona by hmotněprávní úprava problematiky domácího násilí v žádném případě nedosáhla tolik potřebného a nutného řešení. Zákonem č. 293/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony bylo mimo jiné také zrušeno ustanovení § 76b občanského soudního řádu⁷², které upravovalo předběžné opatření, které představovalo v té době jedinou soukromoprávní procesní ochranu před domácím násilím. Od 1. ledna roku 2014 můžeme civilně procesní úpravu ochrany proti domácímu násilí najít právě v zákoně o zvláštních řízeních, který přinesl harmonizaci civilněprocesního práva s novým soukromým právem.

Právní úprava předběžného řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí byla v novém zákoně zařazena do řízení ve věcech rodinně-právních a to

---

⁷² V této kapitole nastíním rovněž stručně srovnání současné právní úpravy s úpravou zrušeného předběžného opatření dle § 76b občanského soudního řádu.

konkrétně do § 400 - 414. Ten stanoví některé důležité změny oproti úpravě předchozí.

Dle § 403 ZŘS jsou účastníky řízení navrhovatel a odpůrce, popřípadě osoba, vůči níž násilí směřuje. Na rozdíl od původní úpravy, kdy návrh mohla podat pouze osoba násilím ohrožená (což způsobovalo značné problémy především při ochraně nezletilých, kdy zákonný zástupce nebyl oprávněn návrh podat⁷³), může být nyní navrhovatelem i osoba, která přímo násilím ohrožená není. Navrhovatelem může být rovněž nezletilé dítě. V tom případě podá jeho jménem návrh zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo advokát na základě plné moci, pokud má nezletilý pro udělení plné moci přiměřenou rozumovou a volní vyspělost. Nezletilý starší 16let má pro řízení automaticky plnou procesní způsobilost.

Místní příslušnost soudu je nyní upravena § 400 ZŘS, který stanoví k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření místní příslušnost pro obecný soud navrhovatele. Dle zrušeného ustanovení § 76b o.s.ř. se jednalo o okresní soud, v jehož obvodu je dům nebo byl dům, byt nebo jiný prostor společně obývaný s navrhovatelem. Domnívám se, že toto řešení je patřičnější a ohrožená osoba bude vždy soudu blíže, i v případě, že z důvodů násilí musela opustit společnou domácnost.

Návrh na nařízení předběžného opatření musí obsahovat též vylíčení skutečností, které osvědčují, že je společné bydlení navrhovatele a odpůrce v domě nebo bytě, ve kterém se nachází společná domácnost, pro navrhovatele nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči navrhovateli nebo jinému, kdo ve společné domácnosti žije, anebo vylíčení skutečností, které osvědčují nežádoucí sledování nebo obtěžování navrhovatele. V případě, že

---

⁷³ Více ČUHELOVÁ, Kateřina. *Zákaz setkávání otce s nezletilým dítětem a ustanovení § 76b o. s. ř.* Bulletin advokacie, 2008, č. 10, s. 41 a násl.

návrh všechny náležitosti neobsahuje, vyzve soud navrhovatele k jeho doplnění. Pokud k doplnění nedojde, návrh bude odmítnut.⁷⁴

Co se týká samotného obsahu rozhodnutí, tak povinnosti, které je možno opatřením uložit zůstávají totožné⁷⁵. Nově je však zde upravena poučovací povinnost soudu, kdy je odpůrce přímo v rozhodnutí poučen o právu odnést si ze společného obydlí věci uvedené v § 493 - osobní cennosti a osobní dokumenty, jakož i věci, které slouží jeho osobní potřebě. Navrhovatele soud poučí o dalších vhodných opatřeních směřujících k jeho ochraně, zejména o právu podat návrh na zahájení řízení ve věci samé. Soud navrhovatele poučí také o možnosti podat návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření.⁷⁶ Rovněž zůstává zachována lhůta pro rozhodnutí soudu, která činí 48 hodin a soud rozhoduje bez jednání, rozhodnutí je vykonatelné vydáním.

Trvání předběžného opatření je stále 1 měsíc od jeho vykonatelnosti. Drobnou změnu upravuje § 408 odst. 2 ZŘS, který stanoví dobu trvání předběžného opatření pro případ, že jeho rozhodnutí předcházelo vykázaní dle jiného právního předpisu⁷⁷ a neuplynula-li před nabytím vykonatelnosti předběžného opatření lhůta stanovená pro vykázaní, tedy lhůta desetidenní, prodlužuje se doba trvání předběžného opatření o tu dobu, která do jeho vykonatelnosti neuplynula. Tato úprava, by měla odstranit problematičnost počátku lhůty trvání předběžného opatření v případě, že mu předcházelo vykázaní dle zvláštního předpisu a do usnesení o nařízení předběžného opatření bylo podáno odvolání. Počátek lhůty předběžného opatření tak dle

---

⁷⁴ § 402 ZŘS

⁷⁵ Dle § 405 odst. 1 ZŘS je předběžným opatřením možno odpůrci uložit zejména, aby *a)* opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval, *b)* nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam, *c)* se zdržel setkávání s navrhovatelem nebo *d)* se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.

⁷⁶ § 405 odst. 2 ZŘS

⁷⁷ Zde je myšlen institut vykázaní upravený v § 44 – 47 zákona o Policii ČR.

předchozí úpravy nemohl začít plynout až do rozhodnutí odvolacího soudu o tomto odvolání, což může být i doba značně dlouhá.⁷⁸

Novinkou je také stanovení lhůt, ve kterých musí být v případě podání odvolání proti rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření věc předána odvolacímu soudu. Tato lhůta byla stanovena na 15 dnů a odvolací soud je následně povinen o něm rozhodnout do 7 dnů. Dle předchozí úpravy měl odvolací soud sice pro rozhodnutí 15ti denní lhůtu, ale často docházelo k prodloužení ze strany soudu prvního stupně, který nepředal spis včas.

Změna se dotkla také úpravy prodloužení doby trvání předběžného opatření. Dle § 410 ZŘS je možno před uplynutím doby trvání opatření podat návrh na jeho prodloužení. Automaticky se tím prodlužuje doba trvání předběžného opatření do doby, než soud o návrhu rozhodne. Tuto změnu považuji za vhodnou, neboť osobě ohrožené poskytuje větší míru ochrany, než poskytovala úprava původní. Dle ní bylo nezbytné žádat o prodloužení doby trvání předběžného opatření, jen pokud bylo zahájeno řízení ve věci samé a návrh musel být podán ještě před uplynutím doby samotného opatření. V současné době tedy není nutné podávat návrh na zahájení řízení ve věci samé.

Problematická dle předchozí právní úpravy byla také otázka, co soudy vlastně považují za ono „řízení ve věci samé“. Někdy za něj byl považován návrh na rozvod, návrh na vyklizení, vypořádání společného jmění manželů nebo zrušení společného nájmu bytu, někdy také návrh na výchovu a výživu.⁷⁹

K rozhodnutí o odvolání je nyní nově stanovena povinnost soudu nařídít k jeho projednání odvolání. Již i za předchozí právní úpravy takto soudy často činily, i když jim to zákon neukládal. V rámci zachování práva na

---

⁷⁸ Více ČUHELOVÁ, Kateřina. *Počátek lhůty trvání předběžného opatření podle § 76b OSŘ*. Právní rozhledy, 2008, č. 22, s. 834 a násl.

⁷⁹ Více ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech domácího násilí*. Právní rádce, 2009. č. 1, s. 18 a násl.

spravedlivý proces, jehož součástí je také právo být slyšen, lze tuto změnu rovněž hodnotit velmi kladně.

Ustanovením § 413 ZŘS byla maximální doba předběžného opatření zkrácena na 6 měsíců od jeho vydání. Až do 31. 12. 2013 to byl 1 rok.

V ustanovení § 492 - 496 ZŘS nalezneme dále úpravu výkonu rozhodnutí ve věci ochrany proti domácímu násilí. Za hlavní změnu lze považovat možnost opětovného výkonu rozhodnutí a to kdykoliv a bezodkladně na návrh oprávněné, pokud povinný poruší svou povinnost nevstupovat do společného obydlí a nezdržovat se v něm.

4. Trestně-právní ochrana

Mezi hlavní funkce trestního práva patří funkce ochranná, preventivní a represivní.⁸⁰ Domnívám se, že v případě domácího násilí se v trestním právu účinně skloubí všechny tyto funkce s cílem poskytnout oběti násilí účinnou pomoc a převážně bez složky represivní by pouze za užití funkce ochranné a preventivní nemohlo správně plnit svůj účel.

Jak již bylo zmíněno výše, plní trestní právo při ochraně oběti nezastupitelnou roli. Dlouhou dobu bylo polemizováno, zda by tento jev měl být vůbec kriminalizován, zda je to skutečně potřeba a zda jeho postižitelnost trestním právem přinese očekávané řešení. Obecně byl dříve zastáván názor, že kriminalizace není potřeba, ať již z důvodu nahlížení na domácí násilí jako na problém ryze soukromý nebo proto, že by kriminalizace tohoto fenoménu stejně účinek nepřinesla a řešení je třeba hledat jinde.⁸¹ S tímto pojetím se však příliš neztotožňuji. Mám za to, že řešení je třeba samozřejmě hledat i jinde, jak již v současnosti naštěstí funguje, ale bez řádného postihu a hrozby postihu tohoto jednání by ochrana nebyla dostačující.

Pravdou zůstává, že trestní právo se řídí zásadou subsidiarity trestní represe a mělo by být použito až jako možnost poslední, tzv. *ultima ratio*. V případě domácího násilí bylo však pro oběť velice problematické najít účinnou zbraň, kterou by se mohla proti násilí ve vlastní domácnosti a vlastním vztahu bránit. Ochrana zájmů společnosti by měla být zajištěna především prostředky ostatních právních odvětví, především práva občanského, správního a případně rovněž mimoprávními prostředky. Nicméně před zavedením předběžného opatření dle § 76b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a dalších institutů soukromého práva byla ochrana

---

⁸⁰ Více JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část : zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 20 a násl.

⁸¹ Více srovnej např. *Violence against women in the family*. New York: United Nations, 1989, s. 51

oběti domácího násilí a možnosti její obrany naprosto nedostatečné. Společnost zastávala názor, že se jedná o problém soukromý a tudíž ho není potřeba řešit ze strany státu.

V dnešní době se dá tento názor považovat za již relativně překonaný a převážně díky neziskovým organizacím, které se zásadním způsobem zasadily za kriminalizaci fenoménu domácího násilí, má oběť možnost využít prostředky i práva trestního ke své ochraně. A to jak trestního práva hmotného, které stanovuje jak samostatnou skutkovou podstatu trestného činu týrání svěřené osoby a týrání osoby žijící ve společném obydlí, tak další trestné činy, jejichž skutkové podstaty mohou být v případě domácího násilí rovněž naplněny. Trestní právo procesní naopak poskytuje oběti v rámci trestního řízení celý katalog práv, která budou rozebrána v následujících kapitolách.

4.1. Základní pojmy

4.1.1. Násilí

Světová zdravotnická organizace definovala násilí již v roce 1996 jako: „Úmyslné použití či hrozbu použití fyzické síly nebo moci proti sobě, jiné osobě, proti skupině či komunitě, a to síly (moci), která má, nebo s vysokou pravděpodobností bude mít za následek poranění, smrt, psychickou újmu, poruchu vývoje či osobnosti.“⁸²

Násilím obecně rozumíme „zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním

---

⁸² HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Manuálek o násilí*. Vyd. 1. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004, s. 13

nebo psychickém zdraví. Jde o agresi jedné osoby proti osobě druhé (nebo jejich většímu počtu), jejímž cílem je ublížit, poškodit, poranit nebo zabít“.⁸³

Z hlediska teorie můžeme násilí rozdělit na násilí absolutní, kdy složka vůle u oběti zcela chybí a je u ní vyloučeno její vlastní jednání, a násilí kompulzivní, které má za cíl působení na psychickou složku člověka s cílem přimět ho k podrobení se nátlaku.

Vymezení pojmu násilí v našem právním řádu nenajdeme. Pouze ustanovení § 119 trestního zákoníku stanoví, že trestný čin je spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem.

Širší vymezení tohoto pojmu tak podává judikatura. Dle ní se násilím rozumí především použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného nebo očekávaného odporu. Intenzita vykonaného násilí není přitom podstatná, musí však být použito jako prostředek nátlaku na vůli napadeného. Zároveň není podmínkou, aby napadený (poškozený) kladl nějaký odpor, zejména když si je vědom fyzické převahy útočníka a z obavy před dalším násilím odpor raději vůbec neprojevuje a plně se podrobuje vůli pachatele.⁸⁴ Násilím se rozumí ve vztahu k osobě v zásadě fyzický útok spočívající v použití fyzické síly proti člověku (za určitých souvislostí nelze vyloučit ani útok psychický), a takové použití síly nemusí mít ani za následek ublížení na zdraví.⁸⁵

---

⁸³ VOŇKOVÁ, Jiřina, HUŇKOVÁ, Markéta, ČACKÁ-PAVLÍKOVÁ, Iva. Domásí násilí v České republice v roce 2002 z pohledu práva. Praha: proFem o.p.s. – projekt AdvoCats for Women, 2002, s. 9

⁸⁴ např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. 4 Tdo 1407/2013

⁸⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 8 Tdo 521/2012

4.1.2. Osoba blízká

Kdo je považován z hlediska trestního práva za osobu blízkou upravuje ustanovení § 125 trestního zákoníku. Ten stanoví, že osobou blízkou se rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.

S pojmem osoby blízké se v případě domácího násilí setkáváme běžně. Tento termín je přímo použit i v samotné skutkové podstatě trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ, proto je jeho přesné vymezení zákonem nezbytné. Z pohledu judikatury i praxe nečiní výklad tohoto pojmu většinou žádné obtíže.

Můžeme se s ním však setkat i na jiných místech trestního zákoníku. Termín osoby blízké tak můžeme nalézt např. u trestného činu nebezpečné pronásledování dle § 354 TZ. Rovněž spáchání trestného činu ke škodě osoby blízké je považováno za přitěžující okolnost.

Trestní řád přímo s pojmem osoby blízké nepracuje. S téměř totožným vymezením okruhu osob se však můžeme setkat v ustanovení § 100 upravujícím právo odeprít výpověď. To náleží příbuznému obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru a druhu. Svědek je dále oprávněn odeprít vypovídat, jestliže by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocítoval jako újmu vlastní. Až na výjimku osoby druhu se tak vlastně jedná o totožné vymezení osob blízkých dle trestního zákoníku.

Vymezení osoby blízké však můžeme najít i v dalších zákonech. Jedná se např. o zákon č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích, ve znění pozdějších

předpisů, který osobou blízkou rozumí příbuzného v pokolení přímém, osvojitele, osvojence, sourozence a manžela, partnera; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá právem pocítovala jako újmu vlastní.⁸⁶

S pojmem osoby blízké pracuje také nový občanský zákoník, který stanoví oproti trestnímu zákoníku i zákonu o přestupcích poněkud širší vymezení tohoto pojmu. Dle § 22 odst. 1 je osobou blízkou příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen „partner“); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

Pro následující výklad jednotlivých trestných činů je však nejdůležitější vymezení osoby blízké učiněné trestním zákoníkem.

4.2. Trestní právo hmotné

Týrání svěřené osoby (§ 198 TZ)

Domácí násilí páchané na dětech (a osobách svěřených) je kvalifikováno (mimo jiné) zejména jako trestný čin upravený § 198 trestního zákoníku⁸⁷. V praxi se bohužel často setkáváme s případy, kdy je postihováno až násilí fyzické, zatímco psychický teror zůstává často skryt a je postižen až tehdy, když dojde k závažným následkům právě ve formě ublížení na zdraví, v nejhrošším případě i ke smrti dítěte.

---

⁸⁶ § 68 zákona o přestupcích

⁸⁷ Pokud nebude uvedeno jinak, má se na mysli zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále rovněž „TZ“.

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově. Trestní sazba odnětí svobody je stanovena v rozmezí jednoho až pěti let.

Objektem tohoto trestného činu je tedy zájem společnosti na ochraně osob, které vzhledem ke svému věku nebo z jiných důvodů jsou v péči nebo výchově jiných osob.

Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel týrá osobu jemu svěřenou. Pojem týrání není v našem trestním zákoně nikterak specifikován. Jeho vymezení proto najdeme v judikatuře. Týráním se rozumí zlé nakládání se svěřenou osobou vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, přičemž trvalost se posuzuje v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Kratší trvání zlého nakládání může být vyváženo jeho vyšší intenzitou. Není proto nezbytné, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvající.⁸⁸ Nevyžaduje se, aby u svěřené osoby vznikly následky na zdraví, ale musí toto jednání pro jeho hrubost, bezohlednost a bolestivost působit jako těžké příkoří.⁸⁹ Nevyžaduje se rovněž, aby se jednalo o jednání soustavné.^{90 91}

---

⁸⁸ NOVOTNÝ, Oto, GRIVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VOKOUN, Rudolf. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část 2.* 6.vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 146

⁸⁹ rozhodnutí č. 20/1984 – I. Sb. rozh.tr.

⁹⁰ rozhodnutí č. 11/1984 Sb. rozh. tr.

⁹¹ Nejvyšší soud České republiky např. ve svém usnesení ze dne 3. 10. 2003, sp. zn. 6 Tdo 1103/2003 neposoudil jako trestný čin týrání svěřené osoby skutek, kdy obviněný v přesně nezjištěného dne v měsíci lednu 2003 v trvalém bydlišti ve S., část P., okres J., dal svému synovi, nezletilému T. P., tak silný pohlavek, až nezletilý upadl na truhlici a poranil se na noze, kdy lékařské ošetření s rodiči nevyhledal a dále následně dne 11. 2. 2003 kolem 14.30 hod. na téže místě bil téhož syna tak, že tohoto vícekrát fackoval po obličejí a poté klackem bil po končetinách, a to zejména horních, takovou intenzitou, že matka nezletilého přivolala Policii ČR a následně vyhledali lékařské ošetření, při kterém bylo konstatováno, že nezletilý utrpěl pohmoždění obou horních i dolních končetin a četné oděrky kůže. Toto rozhodnutí soud prvního stupně a odvolací soud odůvodnily tím, že skutek nenaplnuje požadované znaky týrání a že se tyto výchovné metody mohou sice zdát nepřiměřené, nicméně je nutno zohlednit, že obviněný tělesné tresty praktikoval častěji, nicméně vždy po předchozí snaze o domluvu s poškozeným, která se však mýjela účinkem. Nikdy však poškozenému těmito předchozími tresty nebyly způsobeny pohmožděninny ani poranění. Toto zdůvodnění považují za naprosto nepřijatelné. Mimo jiné i z toho důvodu, že se soud

Pachatelem tohoto trestného činu je ten, v jehož péči nebo výchově je týraná osoba. Důležitý je přitom faktický stav, nikoliv soudní rozhodnutí nebo ustanovení zákona. Může se tedy jednat o jednoho nebo oba rodiče, vychovatele, ošetřovatele, učitele nebo i jiné osoby, které o týranou osobu alespoň krátkodobě pečují, ale jejichž právní vztah k ní je nahodilý.⁹²

Co se týká subjektivní stránky činu, jedná se o úmyslný trestný čin.

Současně platný a účinný trestní zákoník rovněž zpřísnil trestní sazby tohoto trestného činu a oproti předchozí právní úpravě rozšířil kvalifikovanou skutkovou podstatu. Tu naplní osoba, která spáchá tento trestný čin zvlášť surovým⁹³ nebo trýznivým způsobem⁹⁴; způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví⁹⁵; spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách nebo takový

---

nikterak nezajímá o to, zda nejsou naplněny další formy týrání, např. psychického. Skutek rovněž nebyl posouzen ani jako přeštek. Soudy prvního a druhé stupně tak daly v podstatě jasné najevo, že je takové jednání vůči dítěti přijatelné a není potřeba ho nikterak řešit a dítě před dalšími takovými tresty, které byly prokázány, že jsou vůči němu uplatňovány, chránit. Za správné je nutno zhodnotit konečné rozhodnutí dovolacího soudu, který věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání z důvodu nedostatečného projednání právě možnosti naplnění zákonných znaků přeštku, případně pokusu trestného činu ublížení na zdraví dle § 8 odst. 1 k § 221 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

⁹² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část : zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 568.

⁹³ Dle ustálené judikatury se za zvlášť surový způsob považuje spáchání činu např. pálením rukou dítěte nad plamenem plynového sporáku, pálením týrané osoby žehličkou na břicho, politím genitálií týrané osoby kyselinou, opakovaným tlčením týrané osoby do nezhojených modřin apod.

⁹⁴ Např. dle usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 7 Tdo 445/2012 zvlášť trýznivý způsob spáchání činu se vyznačuje zvýšenou mírou útrap, které z jednání pachatele vyplývají pro týranou osobu. Nejde jen o útrapy ve smyslu fyzické bolesti, ale zejména též o útrapy, které zasahují týranou osobu v emocionální sféře, psychicky ji traumatizují, udržují u ní stav trvalého strachu, zesilují u ní pocit ponížení, vyloučení či zneuznání, navozují z jejího hlediska dojem totální bezvýchodnosti situace apod. Čin může nabýt uvedené povahy nejen razancí jednotlivých aktů týrání, nýbrž také v důsledku jiných okolností, např. v důsledku dlouhodobosti, četnosti a pravidelnosti těchto aktů či nějakého zvláštního postavení poškozeného.

⁹⁵ Při úmyslném způsobení těžké újmy na zdraví týráním svěřené osoby by se pachatel dopustil souběhu trestného činu týrání svěřené osoby podle § 198 s trestným činem těžkého ublížení na zdraví podle § 145.

čin páchá po delší dobu⁹⁶. V těchto případech bude potrestána trestem odnětí svobody na dvě léta až osm let.

Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pak potrestána osoba, která takovým činem způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt. V případě, že však úmyslem pachatele bylo způsobení smrti v rámci týrání, dopustil by se tak trestného činu vraždy podle § 140 trestního zákoníku v souběhu s trestným činem týrání svěřené osoby. Rozhodující je tedy úmysl násilné osoby a nikoliv pouze způsobený následek. V případě způsobení smrti v důsledku týrání stačí pouze nedbalost.

Jak uvádí Novotný a kol. rovněž výrazný, déle trvající nedostatek péče o svěřenou osobu může vedle trestného činu týrání svěřené osoby podle § 198 zároveň zakládat trestný čin zanedbání povinné výživy dle § 196.

Týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 TZ)

Tato skutková podstata byla vložena do zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 91/2004 Sb. s účinností od 1. června 2004. Původní název tohoto trestného činu byl týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě.

Jak uvádí důvodová zpráva⁹⁷, cílem návrhu je přispět k řešení problému tzv. domácího násilí, které dosud není specificky legislativně řešeno, a to ani trestněprávně. Naopak ve společnosti převládá názor, že domácí násilí je problémem soukromým. Současná právní úprava tomuto lhostejnému přístupu k obětem domácího násilí svým způsobem přisvědčuje. Platný trestní zákon je nyní způsobilý postihnout separátně řadu „tvrdých“ typů útoků domácího násilníka, avšak jejich obecné pojetí a stereotypy trestně právní

---

⁹⁶ Pro naplnění podmínky páčání tohoto trestného činu po delší dobu se musí jednat o dobu trvání v řádu více měsíců.

⁹⁷ Důvodová zpráva k návrhu novely zákona č. 140/1964 Sb., trestního zákona - Sněmovní tisk 298/0

praxe v jejich vnímání, zásadně znesnadňují aplikaci těchto nástrojů při eliminaci domácího násilí. Nebezpečnost a specifická povaha jevu domácího násilí vyžaduje zavedení nové skutkové podstaty trestného činu, založené na jiné podstatné, sjednocující náležitosti (znaku), než na jakých spočívají možnosti platné právní úpravy. Takovým rozhodným znakem je nepochybně místo trestného činu, tzn. společné obydlí, ve kterém se „za zavřenými dveřmi“, tj. se zneužitím privátnosti tohoto prostoru, odehrává (často zcela skrytě) týrání osob, především osob blízkých.

V současnosti najdeme úpravu tohoto trestného činu v § 199 trestního zákoníku, který úpravu předchozího zákona v mírně pozměněné podobě převzal.

Týrání osoby žijící ve společném obydlí se dopustí ten, kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící ve společném obydlí. Za takový čin bude potrestán trestem odnětí svobody na šest měsíců až čtyři léta.

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně osob žijících s pachatelem ve společném obydlí. Právě díky skutečnosti společného obydlí je mezi osobou oběti a pachatelem vytvořena hluboká psychická vazba a oběť proto často domácí násilí z různých důvodů snáší. Tím je dán hlavní rozdíl oproti násilným trestným činům páchaným na cizích lidech.

Předmětem útoku je pak každá s pachatelem spolužijící osoba. Zákon správně neuvádí pouze osobu blízkou, ale i osoby jiné, které se mohou stát obětí tohoto trestného činu. Může se tak jednat například o spolubydlícího nebo nájemníka.

Jako klad lze zcela jistě hodnotit i širší vymezení místa páchaní tohoto trestného činu. Dle původní právní úpravy se jednalo o společně obývaný dům nebo byt, což vyžadovalo vedení společné domácnosti⁹⁸. V takovém

---

⁹⁸ Pojem „společná domácnost“ je pojmem používaný zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. V současné době byl tento pojem v novém občanském zákoníku nahrazen pojmem „rodinná domácnost“.

případě ale nemohly být postiženy případy týrání spolubydlících a obecně osob, které sice sdílejí společně dům nebo byt, ale nevedou společnou domácnost. Nové, širší vymezení klade naopak důraz na faktické obývání společného obydlí bez ohledu na právní titul takového obývání.⁹⁹

K závěru o naplnění znaku soužití ve společném obydlí však lze dospět i tehdy, pokud pachatel do obydlí poškozené pravidelně dochází, často se tam zdržuje, běžně tam přespává a sdílí tak trvalým způsobem s poškozenou její soukromí. Jde o stav, kdy si pachatel v obydlí může počínat „jako doma“, tzn. má zde práva jako domácí osoba, jako člen rodiny a nikoli jako pouhý host. Takový stav musí mít trvalý, resp. dlouhodobý charakter. Není však podstatné, zda se pachatel ze sdíleného obydlí i na poměrně dlouhá období vzdaluje, popř. zda má další vlastní byt, z něž do obydlí poškozené dochází.¹⁰⁰

Samotné vymezení pojmu „obydlí“ pak najdeme v § 133 trestního zákoníku, kdy se obydlím rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející. Ochrana tak byla rovněž velmi správně oproti předchozí úpravě rozšířena nejenom na dům a byt, ale jakýkoliv jiný společně obývaný prostor. Může se tedy jednat o hotely, chaty, vysokoškolské koleje nebo ubytovny.

Jak uvádí důvodová zpráva k novému Trestnímu zákoníku v okolnostech podmiňujících použití vyšší trestní sazby, jsou použity okolnosti stejné jako v ustanovení § 198 o týrání svěřené osoby. Pokud by však jednání pachatele vedlo k úmyslnému způsobení těžké újmy na zdraví nebo ke smrti týrané osoby, bude to možno vyjádřit i souběhem trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí s těžkým ublížením na zdraví

---

⁹⁹ Na problematičnost předchozí právní úpravy ohledně ochrany osob žijící ve společně obývaném domě nebo bytě poukazovala také Zdeňka Králíčková a Radovan Dávid ve svém článku KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, DÁVID, Radovan. *Rodinné bydlení a domácí násilí*. Právní fórum, 2008, š. 2008, č. 10, s. 429-436

¹⁰⁰ Viz. nález Ústavního soudu III. ÚS 1285/08 publikovaný pod č. 275/2008 ve Sb. rozh. ÚS ČR vydané nakl. LexisNexis

(§145), zejména při naplnění některé ze zvlášť přitěžujících okolností, anebo s trestným činem vraždy (§140). Přitom je třeba vycházet z úvahy, že při způsobení takové závažné poruchy zdraví by kvalifikace jednání bez použití souběhu trestných činů nevystihovala plně povahu činu (srov. č. 11/1984 Sb. rozh. tr., s. 84 až 85). Ve většině případů je však souběh s trestným činem ublížení na zdraví dle § 146 trestního zákoníku z důvodu faktické konzumpce vyloučen. V těchto případech se vychází z toho, že ublížení na zdraví v intencích výše uvedeného ustanovení je zpravidla vedlejší a méně významný následek hlavní trestné činnosti týrání.¹⁰¹

Objektivní stránka tohoto činu záleží v tom, že pachatel osobu, která s ním žije ve společném obydlí, týrá. Co se týká pojmu „týrání“, byl již rozveden výše.

Co se týká subjektivní stránky, tak stejně jako u týrání osoby svěřené se jedná o úmyslný trestný čin.

Souběh trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku s trestným činem týrání svěřené osoby je přitom vyloučen pro vztah speciality u posledně uvedeného trestného činu.

V následujících odstavcích nastíním další trestné činy, ke kterým rovněž dochází mezi osobami blízkými v souvislosti s jevem domácího násilí. Nejčastěji se jedná o trestné činy proti životu a zdraví, svobodě, lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestné činy proti rodině a dětem a proti majetku.¹⁰² Jde tedy o trestné činy, jejichž objektem jsou ty nezákladnější a nejdůležitější lidské hodnoty. Ve většině případů se jedná o úmyslné trestné činy, tudíž za jejich spáchání je odpovědný nejen pachatel, ale podle § 23 TZ i

---

¹⁰¹ ZEZULOVÁ, Jana. *Trestněprávní a civilněprávní aspekty domácího násilí*. Státní zastupitelství, 2005, č. 4. s. 9

¹⁰² Hlava I.-V. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

spolupachatelé a podle § 24 TZ i účastníci. Trestným je kromě dokonaného trestného činu také jeho pokus a v některých případech i příprava.¹⁰³

Trestné činy proti životu a zdraví

Trestné činy upravené v Hlavě I, části druhé trestního zákoníku mají za úkol chránit nejdůležitější společenské hodnoty, jakými jsou právě život a zdraví člověka. Tato ochrana je obsažena i v článku 6 Listiny základních práv a svobod, který zaručuje každému právo na život a stanoví, že lidský život je hoden ochrany již před narozením.

Vražda a zabití (§140, §141 trestního zákoníku)

Skutkovou podstatu trestného činu vraždy nalezneme v ustanovení § 140 trestního zákoníku. Jedná se o nejzávažnější zásah proti lidskému životu, a proto je tento čin také nejprísněji trestán.

Současný trestní zákoník již rozlišuje tzv. vraždu prostou (§140 odst. 1 TZ) a vraždu s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. Vraždy prosté se dopustí ten, kdo jiného úmyslně usmrtí. Jak uvádí důvodová zpráva, jedná se sice o úmyslné usmrcení jiné osoby, které může být způsobeno konáním i opomenutím, avšak pachatel jedná v náhlém hnutí mysli. Na rozdíl od toho vražda spáchaná s rozmyslem nebo po předchozím uvážení již vykazuje vyšší míru úmyslného způsobení následku. Rozmysl již představuje vyšší stupeň úvahy zahrnující i další důsledky činu, nejen usmrcení oběti.¹⁰⁴ Dle důvodové zprávy může jít i o velmi krátkou úvahu, která je ale odlišitelná právě od afektu a podobných stavů. Pachatel již jedná uváženě, ale nikoliv po

---

¹⁰³ Z případů relevantních pro domácí násilí se bude jednat např. o trestný čin vraždy podle § 140, znásilnění podle § 185 odst. 3, 4, pohlavního zneužívání podle § 187 odst. 3, 4 a další úmyslné trestné činy, za něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

¹⁰⁴ JELÍNEK, Jirí. *Trestní právo hmotné: obecná část : zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 477

předchozím uvážení. U předchozího uvážení jde naopak o situaci, kdy pachatel si před spácháním činu zváží rozhodující okolnosti provedení činu a čin si z hlediska provedení tzv. naplánuje.

V případech domácího násilí může být spáchána jak vražda prostá, tak vražda s rozmyslem nebo předchozím uvážením. Většinou se jedná o situace, kdy domácí násilí trvá po delší dobu a ve vraždu vyústí. Je nutno rovněž důsledně rozlišovat případy, kdy pachatel oběť úmyslně usmrtí a dopustí se tak trestného činu vraždy a kdy týráním osoby, at' již svěřené nebo žijící ve společném obydlí, způsobí její smrt, tak jak vymezuje kvalifikovaná skutková podstata trestných činů týrání dle §§198 a 199 odst. 3 písm.b. Zde je rozhodující právě úmysl pachatele. Není ovšem vyloučen ani souběh trestného činu týrání s trestným činem vraždy. Zde je třeba vycházet z úvahy, že při způsobení takové závažné poruchy zdraví by kvalifikace jednání bez použití souběhu trestných činů nevystihovala plně povahu činu.¹⁰⁵

Zavedením privilegované skutkové podstaty zabití došlo (mimo jiné) k důležité ochraně obětí domácího násilí. Může se samozřejmě stát, že i když týraná osoba toto příkoří dlouhé roky snáší, že jí jednoho dne tzv. „dojdou síly“ a situaci „vyřeší“ zabitím násilného partnera. Před účinností současného trestního zákoníku byly všechny tyto případy posuzovány jako klasická vražda dle § 140 trestního zákoníku. V úvahu přicházelo pouze zmírnění trestu na základě polehčujících okolností, což nevystihovalo dostatečně okolnosti daného skutku.

Trestného činu zabití se dopustí ten, kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení, strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného. Právě „předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného“ hraje v případech domácího násilí důležitou roli, protože jednání pachatele domácího násilí takto

---

¹⁰⁵ Srov. č. 11/1984 Sb. rozh.tr., s. 84-85

zcela jistě klasifikovat lze. Problémem v takovém případě bohužel zůstává otázka, zda se takové předchozí jednání násilné osoby podaří prokázat. Díky tomu, že oběti domácího násilí často z důvodu strachu a studu nevyhledávají lékařské ošetření nebo jinou pomoc, mohou se následně ocitnout v důkazní nouzi a jejich jednání může být posouzeno jako klasická vražda.

Objektivní stránka vraždy i zabití spočívá v usmrcení jiného. Není stanoveno, jakým způsobem a jakými prostředky se tak má stát, ani jestli se musí jednat o dlouhodobý nebo krátkodobý akt.

Pachatelem těchto trestných činů může být kdokoliv a po subjektivní stránce se vždy vyžaduje úmysl, který se musí vztahovat právě k usmrcení. Tím se tyto trestné činy odlišují od např. trestných činů ublížení na zdraví s následkem smrti.¹⁰⁶

Těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví (§145, § 146)

Objektem těchto trestných činů je lidské zdraví a to jak člověka zdravého tak nemocného.

Při rozlišování trestného činu vraždy nebo zabití od trestných činů těžkého ublížení na zdraví nebo ublížení na zdraví je nutno vycházet především ze subjektivní stránky činu. Jedná se vždy o úmyslný trestný čin. Soud však vždy musí posoudit, k čemu úmysl směřoval. V případě, že pachatel zamýšlel jiného usmrtit a způsobil těžké ublížení na zdraví, bude odpovědný za pokus trestného činu vraždy.

---

¹⁰⁶ Více JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část : zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 480 a násl.

Trestného činu těžkého ublížení na zdraví se dopustí ten, kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví. Co je již považováno za těžkou újmu na zdraví stanoví §122 odst. 2 TZ.¹⁰⁷

Trestného činu ublížení na zdraví se dopustí ten, kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví. V ustanovení § 122 odst. 1 TZ pak opět najdeme vymezení ublížení na zdraví. Jedná se o takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření. Ustálená judikatura považuje za ublížení na zdraví poruchu zdraví poškozeného nebo jiné onemocnění, které mu znesnadňuje způsob života nejméně po dobu 7 dní, přičemž důležitým kritériem je zde pracovní neschopnost.

Z důvodu tzv. faktické konzumpce je však souběh trestného činu týrání svěřené osoby nebo osoby žijící ve společném obydlí s trestným činem ublížení na zdraví vyloučen. Pokud při týrání k ublížení na zdraví dojde, považuje se zpravidla za méně významný následek hlavní trestné činnosti.

V případech, kdy by se však domácí násilí nepodařilo prokázat a oběť ublížení na zdraví utrpěla, mohou vzniknout následující problémy. Oběť týrání zpravidla nevyhledá lékařské ošetření, a tudíž nesplní zákonné kritérium doby trvání poruchy zdraví včetně splnění podmínky pracovní neschopnosti i přesto, že k němu ve skutečnosti opravdu došlo. Soudy by samozřejmě měly ublížení na zdraví posuzovat i podle jiných skutečností než je jen délka trvání pracovní neschopnosti, jak ostatně stanoví i judikatura. Velmi často se tak ale v praxi neděje a nejdůležitější je stále ještě délka poruchy zdraví ve spojení

---

¹⁰⁷ Dle tohoto ustanovení je za těžkou újmu na zdraví považována jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je pak těžkou újmu na zdraví zmrzačení (a), ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti (b), ochromení údu (c), ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí (d), poškození důležitého orgánu (e), zohyzdění (f), vyvolání potratu nebo usmrcení plodu (g), mučivé útrapy (h) nebo delší dobu trvající porucha zdraví (i).

s pracovní neschopností. Do budoucna je nezbytné, aby soudy v rámci problematiky domácího násilí braly v potaz i psychické rozpoložení oběti a důvody, proč ošetření nevyhledává a pracovní neschopnosti nevyužije.

Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky (§ 146a)

Stejně jako v případě trestného činu zabití reflektoval v tomto trestném činu zákonodárce potřebu rozlišit útok na zdraví jiného způsobený za zvláštních okolností. Trestní zákoník zde privileguje útoky spáchané v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku citového či psychického vypětí, které u něho vyvolala předchozí jednání poškozeného a to jak v případě způsobení ublížení na zdraví (§ 146a odst. 1 TZ), tak způsobení těžké újmy na zdraví (§ 146a odst. 3 TZ). Trestní sazby jsou v tomto případě podstatně mírnější, než v případě nepriviligovaných skutkových podstat.

Je také nutno rozlišit jednání, kdy pachatel koná sice v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, jestliže sice poškozený pachateli způsobil příkoří, ale jediným cílem pachatele je následně se poškozenému pomstít. Jak uvádí judikatura¹⁰⁸, pachatel jedná pod vlivem takového zavrženíhodného jednání poškozeného, které je „obecně považováno za chování v příkrém rozporu s morálkou a svědčí o morální zvrhlosti, bezcitnosti, bezohledném sobectví a o neúctě poškozeného k ostatním osobám nebo společnosti.“ Běžné verbální útoky (nadávky, spílání, poplívání), ale ani obvyklé fyzické pŕtky (házení kameny, políčky, povalení na zem) však za zavrženíhodné jednání považovat nelze. V případech domácího násilí jistě není pochyb o tom, že jednání násilné osoby tyto podmínky splňuje.

---

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 12. 2012, sp.zn. 4 Tdo 1531/2012

Předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného musí však splňovat určitá kritéria. Těmi je situace, že v době, kdy obviněný čin páchá, musí na obviněného poškozený působit tak, že ho to zraňuje, ponižuje anebo to na něho jinak negativně působí. Dále obviněný musí být tímto jednáním ovlivněn v době, kdy trestný čin páchá. Nejdůležitější je otázka, zda tento neblahý účinek se odráží na obviněném tak, že ovlivňuje jeho city, emoce a obvyklé vnímání reality.¹⁰⁹

Zavedení této skutkové podstaty je nutno považovat za velice správné, protože právě v případech domácího násilí může oběť týrání jednat často právě v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání násilné osoby a zcela jistě je její čin „pochopitelnější“ než čin někoho, kdo je schopen úmyslně poškodit zdraví jiného bez jakéhokoliv pádného důvodu.

Zbavení osobní svobody, omezování osobní svobody (§ 170 TZ, § 171 TZ)

V souvislosti s domácím násilím není neobvyklé, že se násilná osoba dopouští i trestných činů zbavení nebo omezování osobní svobody. Nejčastěji se tak děje v případě týrání svěřené osoby, ale vyloučeny nejsou ani případy související s týráním osoby žijící ve společném obydlí.

Objektem těchto trestných činů je osobní svoboda ve smyslu svobody volného pohybu. Objektivní stránka záleží pak v tom, že pachatel brání jinému užívání osobní svobody (§ 171 TZ) nebo jej osobní svobody zbaví (§ 170 TZ). V obou případech se rovněž jedná o úmyslné trestné činy a pachatelem může být kdokoliv.

Trestného činu zbavení osobní svobody se dopustí ten, kdo jiného bez oprávnění uvězní nebo jiným způsobem zbaví osobní svobody. Osvobození je

---

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 12. 2012, sp.zn. 8 Tdo 1513/2012

v takovém případě velmi ztížené nebo obtížné. Z kvalifikovaných skutkových podstat ve spojení s domácím násilím pak přichází v úvahu ustanovení § 170 odst. 2 písm. c), způsobí-li takovým činem fyzické nebo psychické útrapy, písm. d), způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo dle odst. 3 písm. a), způsobí-li takový čin smrt.

Trestného činu omezování osobní svobody se dopustí ten, kdo jinému brání užívat osobní svobodu, brání mu tedy ve svobodném pohybu a to i jen na poměrně krátkou dobu. Dle judikatury může být za takové omezení považováno uzavření v místnosti, svírání v náručí, držení paží, bránění poškozenému ve vystoupení z dopravního prostředku nebo uzamčení poškozeného ve vozidle, odebrání berlí nebo spoutání, jestliže je toto omezení nesnadno překonatelné.¹¹⁰

V případě, že je omezování osobní svobody prostředkem k páčání další trestné činnosti, jak tomu v případech domácího násilí často bývá, je nutno činy posoudit jako souběh těchto trestných činů.^{111 112 113}

---

¹¹⁰ č. 26/2006 Sb.rozh. tr; č. 1/1980 Sb. rozh.tr.

¹¹¹ Více JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část : zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 521

¹¹² Jedním z mediálně známých případů, kdy se jednalo právě o souběh trestných činů týrání svěřené osoby s trestným činem zbavení osobní svobody, je možné uvést případ tzv. kauzy týraných kuřimských chlapců z roku 2007. Jejich matka Klára Mauerová zavírala svého mladšího osmiletého syna do komory pod schody bez oken a to i na celé dny. Ruce mu svazovala lepicí páskou, chlapec ležel nahý na betonové zemi nebo kartonu, přičemž jídlo a pití dostával jen v malém množství a nepravidelně. V průběhu vyšetřování vyšlo dále najevo, že týrán byl rovněž i starší syn Kláry Mauerové. Děti byly rovněž zavírány do klecí, bity, topeny, páleny cigaretovými nedopalky a řezány. Spolu s matkou dětí bylo odsouzeno dalších 5 lidí, kteří se na týrání podíleli. V současné době jsou již všichni obvinění po podmíněném propuštění opět na svobodě. Jako poslední byla propuštěna tento rok v červenci teta týraných dětí, které soud uložil trest odnětí svobody na dobu deseti let, což byl trest v této kauze nejprísnejší. Ve vězení strávila sedm let a dva měsíce. Druhý nejprísnejší trest dostala matka dětí. Ta z devítiletého trestu strávila ve vězení více než šest let.

¹¹³ Ne vždy jsou však trestné činy posouzeny jako souběh. Jako příklad lze uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 4 Tdo 498/2014, kdy soud zhodnotil jednání obviněného, který „...pravidelně fyzicky bránil a zakazoval H. B. opouštět jejich byt, ve kterém je společně uzamykal tak, aby nemohla odejít, to nejméně v deseti případech, bral jí klíče od bytu tak, aby se z něho nemohla vzdálit v době, kdy zde

Při rozlišení těchto dvou trestných činů vychází judikatura především z povahy zásahu do osobní svobody poškozeného a délky trvání. Za zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1 tr. zák., a nikoliv jen za omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák., lze tedy pokládat např. situaci, kdy poškozený je vystaven zásahu do své osobní svobody nuceným pobytem v prostoru, v kterém po dobu jednoho týdne musel pobývat nejprve v jediné místnosti a poté po dobu dvou týdnů v uzavřeném domě, v němž byl držen a střežen, neboť za těchto okolností se nacházel již v postavení srovnatelném s uvězněním.¹¹⁴

Vydírání (§ 175 TZ)

Objektem tohoto trestného činu je svobodná volnost rozhodování každého člověka. Dopustí se ho ten, kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy¹¹⁵ nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, přičemž není rozhodující, jestli pachatel skutečně dosáhne svého cíle.

Pachatelem trestného činu vydírání může být kdokoliv a ze subjektivní stránky je vyžadováno zavinění úmyslné.

V případech domácího násilí je vydírání většinou součástí fyzického a psychického týrání oběti. I v případech, kdy se pachatel pomocí násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy snaží od oběti získat určité informace, hlavním cílem není získání daných informací, ale účelem je obět' tyranizovat. Vždy samozřejmě záleží na konkrétním posouzení případu, neboť

---

nebyl,...“ pouze jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku. Soud své rozhodnutí zdůvodnil tak, že trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku je v takovýchto obdobných případech tzv. domácího násilí zastřešujícím trestným činem, neboť dostatečně vystihuje kvalifikaci jednání pachatele.

¹¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 7 Tdo 638/2010

¹¹⁵ Výklad pojmů násilí, pohrůžka násilí a pohrůžka jinou těžkou újmou viz. výše.

jednočinný souběh trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí s trestným činem vydírání vyloučen není.¹¹⁶

Útisk (§ 177 TZ)

Trestného činu útisku se dopustí ten, kdo jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl. Stejně tak jako v případě trestného činu vydírání, i zde je objektem svoboda rozhodování každého jedince a pachatel se snaží přimět poškozenou osobu k tomu, aby něco konala, opominula nebo strpěla.

Rozdíl mezi těmito trestnými činy je v použití prostředků pachatele k dosažení svého cíle. V případě útisku se totiž nejedná o užití násilí, pohružky

---

¹¹⁶ Srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 4 Tdo 498/2014. V tomto případě dal Nejvyšší soud za pravdu soudu prvního stupně i odvolacímu soudu a jednání odsouzeného posoudil rovněž pouze jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 odst. 1, 2 písm. d) trestného zákoníku. Obviněný sice za použití násilí nutil poškozenou k podání určitých informací, nicméně toto jednání bylo součástí týrání poškozené a nebylo úmyslem obviněného dozvědět se od poškozené dané informace, ale poškozenou opětovně psychicky a fyzicky týrat pod záminkou její údajné nevěry. Soudy dospěly k tomuto závěru mimo jiné i na základě toho, že sama poškozená si v průběhu řízení nevzpomněla, co po ní obviněný vlastně chtěl vědět.

Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí vyjádřil názor, že v obdobných případech je trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 trestního zákoníku „zastřešujícím“ trestným činem i dalších trestných činů mimo vydírání, např. trestného činu omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1 TZ, útisku podle § 177 odst. 1 TZ, porušování tajemství dopravovaných zpráv podle § 182 odst. 1 písm. b) TZ a dalších, neboť v tomto případě dostatečně vystihuje kvalifikaci jednání pachatele. Jak jsem však již uvedla výše, nelze toto rozhodnutí do budoucna vztáhnout plošně na všechny případy, protože jednočinné souběhy těchto trestných činů vyloučeny nejsou a vždy záleží na konkrétním posouzení daného případu.

Domnívám se však, že např. ve výše zmíněné kuřimské kauze týraných chlapců se pachatelka dopustila obdobného jednání, co se týče bránění volného pohybu nezletilého syna, kdy jej zamykala do uzavřeného prostoru. Obviněná byla uznána vinnou rovněž trestným činem zbavení osobní svobody. Nicméně i přesto, že v tomto případě pachatel poškozené opakovaně fyzicky bránil opouštět jejich byt, ve kterém je společně uzamykal tak, aby nemohla odejít a odebíral ji rovněž klíče od bytu, aby se z něj nemohla vzdálit v době jeho nepřítomnosti, nebyl tento skutek posouzen jako trestný čin omezování osobní svobody dle § 171 TZ, i přesto, že, dle mého názoru, naplnil jeho skutkovou podstatu a jednání mohlo být, stejně jako v případě kuřimské kauzy posouzeno jako souběh těchto trestných činů. Obecně je však možno souhlasit s tím, že ve velké většině případů se skutečně jedná o vedlejší a méně významné následky hlavní trestné činnosti spočívající v týrání osoby žijící ve společném obydlí.

násilí nebo pohružky jiné těžké újmy, ale pachatel zneužije tísně nebo závislosti poškozeného. Tíseň je přechodný stav s omezenými možnostmi rozhodování, který je obvykle vyvolán nepříznivými okolnostmi.¹¹⁷ V případě závislosti se osoba nemůže svobodně rozhodovat, protože je v určitém směru odkázána na pachatele (vztah dlužníka a věřitele, učitele a žáka atd.).¹¹⁸ Ani v tomto případě nehraje roli, jestli svého cíle skutečně dosáhne. Čin je dokonán již samotným donucováním.

Pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoliv a pro naplnění jeho skutkové podstaty se vyžaduje úmysl.

Jak již bylo uvedeno výše, v případech domácího násilí dochází sice často k naplnění skutkové podstaty trestného činu útisku, jedná se však většinou pouze o součást psychického a fyzického týrání a čin je proto posouzen jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí nebo trestný čin týrání svěřené osoby.

Pomluva (§ 184 TZ)

Objektem tohoto trestného činu je dobrá pověst, čest a vážnost člověka. Objektivní stránka záleží v tom, že pachatel o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit jinou vážnou újmu. Taková informace může být sdělena jakýmkoliv způsobem a není nutné, aby k ohrožení vážnosti skutečně došlo. Postačuje způsobilost dané informace vážnost ohrozit. Pachatelem může být kdokoliv a opět se jedná o úmyslný trestný čin.¹¹⁹

---

¹¹⁷ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 1459

¹¹⁸ Více JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část : zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 531; rovněž viz. dále výklad k trestnému činu sexuálního nátlaku.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 539-540

V rámci domácího násilí bývá především hrozba pomluvou častým prostředkem násilné osoby k ovládnutí oběti. I v případech, kdy se pachatel pomluvy skutečně dopustí, jedná se o trestný čin méně závažný oproti trestnému činu týrání a pomluva bývá tudíž správně posuzována jako součást psychického teroru a nikoliv jako samostatný trestný čin.

Znásilnění (§ 185 TZ)

Trestný čin znásilnění patří mezi trestné činy proti lidské důstojnosti v oblasti sexuální důstojnosti. Objektem tohoto trestného činu je právo člověka na svobodné rozhodování o svém pohlavním životě.

Znásilnění se dopustí ten, kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti (§ 185 odst. 1 TZ). Přísnějším trestem bude pak potrestán pachatel, který takový čin spáchá souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným souloží (§ 185 odst. 2 písm. a)); na dítěti (§ 185 odst. 2 písm. b)) nebo se zbraní (§ 185 odst. 2 písm. c)).

Pachatel donutí jiného k pohlavnímu styku, pokud svým násilným jednáním překoná vážně míněný odpor anebo pokud se poškozená osoba podvolí pouze proto, že nemá jinou možnost.

Za bezbrannost se považuje takový stav oběti, ve kterém není vzhledem k okolnostem schopna projevit svou vůli ohledně pohlavního styku s pachatelem, popř. ve kterém není schopna klást odpor jeho jednání. Může se jednat o celkovou (či absolutní) bezbrannost, kdy si oběť vůbec neuvědomuje, co se s ní děje, a proto ani nemůže hodnotit situaci, ve které u ní dochází k pohlavnímu styku s pachatelem, a projevující se naprostou odevzdaností se pachateli bez jakýchkoli známek projevu vlastní vůle či schopnosti na požadavky obviněného jakkoli reagovat (půjde například o případy

bezvědomí, mdlob, silného obluzení alkoholem či drog, umělého spánku apod.). Ve stavu bezbrannosti se však nacházejí i osoby, které sice vnímají okolní svět, avšak jejich duševní a rozumové schopnosti nejsou na takové úrovni nebo takového stavu, aby si ve své mysli dokázaly situaci, v níž se nacházejí, dostatečně přiléhavě ze všech souvislostí vyhodnotit a přiměřeně, logicky a účinně na ni reagovat. Tak tomu obvykle bývá např. u osob trpících duševní chorobou, pro niž nechápou význam pachatelova jednání, anebo u dětí či osob mentálně zaostalých, které nemají dostatečné znalosti a zkušenosti, aby byly schopny posoudit význam odporu proti vynucovanému pohlavnímu styku. V takových případech se jedná o bezbrannost psychickou, v důsledku níž oběť často nechápe, co se po ní požaduje, resp. co je smyslem jednání pachatele, nebo není způsobilá vůbec domyslet a vyhodnotit důsledky takového jednání. Kromě této absolutně chápané bezbrannosti se však oběť může nacházet i ve stavu, kdy sice ví, co se s ní děje, avšak není schopna se pachatelovu jednání buď vůbec, anebo účinně bránit, přestože by tak učinit chtěla. Takový stav bezbrannosti se zpravidla dovozuje u osoby spoutané, osoby s fyzickou vadou omezující její hybnost, osoby upoutané na lůžku, přestárlé apod. Jedná se tedy o stav, při němž oběť není schopna vzdorovat nepřijatelnému chování pachatele pro nedostatek tělesných sil a schopností. V důsledku tohoto stavu je taková osoba fyzicky bezbranná, a vzhledem k tomu že takový fyzický stav vždy ovlivňuje i psychiku uvedeným způsobem handicapované osoby, je třeba přihlížet i k tomu, že stav její tělesné bezbrannosti může způsobovat i její bezbrannost psychickou.¹²⁰

Uvedl-li pachatel lstí nebo jiným obdobným způsobem osobu do stavu bezbrannosti v úmyslu zneužít tento stav, půjde o znásilnění za použití násilí (§ 191 TZ).

---

¹²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 3 Tdo 1296/2013-75

Pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoliv, stejně tak jeho předmětem.¹²¹ Jedná se o úmyslný trestný čin.¹²²

V případech domácího násilí dochází k sexuálnímu násilí s velkou četností, což dokládá také rozsáhlá judikatura týkající se této problematiky. Nutno však podotknout, že ne všechny soudy nahlíží na otázku vztahu těchto dvou trestných činů jednotně. Pro srovnání je možno uvést např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 6 Tdo 1420/2012-36 nebo rozhodnutí téhož soudu ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 8 Tdo 566/2013-53. V obou těchto poměrně nedávných případech uznaly soudy pachatele (mimo jiné) vinným trestnými činy týrání osoby žijící ve společném obydlí a znásilnění. V obou případech obviněný opakovaně nutil poškozenou k provozování různých sexuálních praktik za použití hrubého násilí. Jak bylo uvedeno výše, toto jednání se odrazilo i do rozsudků soudu prvního stupně (které byly následně potvrzeny odvolacím soudem a jejich argumentaci dal za pravdu i Nejvyšší soud v rámci dovolacího řízení.)

K rozdílnému názoru však dospěly soudy v případě rozhodnutí Nejvyššího soudu vedeného pod sp. zn. 7 Tdo 257/2012-31 ze dne 7. 3. 2012. I v tomto případě se obviněný dopustil poměrně rozsáhlého sexuálního násilí, které dle mého názoru mělo být správně posouzeno rovněž jako oba trestné činy, tedy trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí a trestný čin znásilnění. Rozhodující soud (a následně i soudy vyšších instancí¹²³) však dané

---

¹²¹ Až do účinnosti novely trestního zákona č. 140/1994 Sb. provedené zákonem č. 144/2001 Sb. ze dne 1. 5. 2001, bylo znásilnění muže posuzováno jako trestný čin vydírání. Až citovaná novela rozšířila předmět trestného činu znásilnění tak, aby postihovala i znásilnění spáchané na muži.

¹²² Více k obecné problematice znásilnění JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část: zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 542-546

¹²³ Zde je nutno poznamenat, že soud prvního stupně ve svém prvním rozhodnutí ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 2 T 183/2010, pachatele trestným činem znásilnění dle § 185 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku uznal. Toto rozhodnutí bylo však zrušeno usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 5. 2011, sp. zn. 10 To 191/2011, s tím, že věc byla vrácena Okresnímu soudu v Náchodě, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

jednání posoudily pouze jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí za zdůvodnění, že útoky byly posouzeny jako součást zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. a), c), d) tr. zákoníku.

Ke stejnému závěru, tedy že předmětný skutek byl posouzen pouze jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dospěl i Okresní soud v Českých Budějovicích pod sp. zn. 8 T 192/2011, přičemž jeho názor byl následně podpořen i rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 10. 2012, sp. zn. 4 To 614/2012. Do tohoto rozhodnutí podal obviněný dovolání, které však bylo odmítnuto. V rámci odůvodnění svého rozhodnutí se však Nejvyšší soud nad rámec podaného dovolání rovněž vyjádřil k otázce právního posouzení daného skutku.¹²⁴

Dle jeho názoru skutek popsany v tzv. skutkové větě výroku o vině vykazuje vedle naplnění zákonných znaků zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku, jímž byl obviněný uznán vinným, i znaky skutkové podstaty trestného činu znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku. Tohoto činu se dopustí pachatel, který jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku a čin spáchá souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží.¹²⁵ Uvedený skutek tak za tohoto stavu měl být kvalifikován jako vícečinný souběh zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. d) TZ a pokračujícího zvláště závažného zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 písm. a) TZ, za nějž

---

¹²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 3. 2013, sp. zn. 4 Tdo 49/2013-24.

¹²⁵ Dle rozsudku soudu prvního stupně obviněný přes zde popsany odpor poškozené ji povalil na postel, otočil na břicho, přitáhl za nohy k sobě, bil ji pěstmi do žeber, poté proti její vůli na ní vykonal anální soulož, kterou dokončil a v druhém případě proti její vůli přitazením její hlavy k jeho přirození donutil poškozenou k orálnímu sexu a poté na ní vykonal soulož, kterou dokončil.

by obviněnému hrozil úhrnný trest odnětí svobody v rozmezí od dvou do deseti let.

S tímto názorem nejvyššího soudu se naprosto ztotožňuji, neboť mám za to, že takové útoky na integritu osoby v sexuální oblasti by měly být posuzovány i jako trestný čin znásilnění a nikoliv být pouze podřazeny pod trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí. Díky tomu lze pachatele takovýchto skutků potrestat také přísnějšími tresty než je tomu pouze v případě trestného činu týrání, což je nutno považovat za správné a na místě.

Sexuální nátlak (§ 186 TZ)

Trestný čin sexuálního nátlaku byl do našeho trestního zákoníku zaveden spolu s přijetím nového trestního zákoníku. Jak uvádí důvodová zpráva, toto ustanovení dále doplňuje ochranu proti dalším formám sexuálního zneužívání tak, aby byla zajištěna ochrana i před takovým v praxi se též vyskytujícím jednáním. Toto ustanovení je i provedením rámcového rozhodnutí Rady EU 2004/68/SVV o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii. Rovněž naplňuje požadavky návrhu Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním ze dne 25. 10. 2007.

Objektem tohoto trestného činu je stejně jako u trestného činu znásilnění právo člověka svobodně se rozhodovat o svém pohlavním životě.

Základní skutkovou podstatu naplní ten, kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování (§ 186 odst. 1 aliena 1) nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti¹²⁶ (§ 186 odst. 1 aliena 2).

---

¹²⁶ K výkladu pojmu bezbrannosti srovnej výklad k trestnému činu znásilnění.

Cílem této základní skutkové podstaty uvedené v prvním odstavci alinea 1 je postihnout odlišné formy sexuálních útoků oproti znásilnění. Na rozdíl od znásilnění zde jednání pachatele nesměruje k pohlavnímu styku ale k jiné, dalo by se říci méně závažné, formě sexuálních aktivit (tím samozřejmě nelze zjednodušovat dopad i těchto útoků na psychiku poškozené osoby).

Druhá základní skutková podstata upravená v odst. 2 zmíněného ustanovení spočívá v tom, že pachatel přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Pachatel tak bez užití násilí donutí oběť k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo k jiným srovnatelným chováním. Ustanovení chrání oběti pohlavních útoků, které jsou vystaveny chování, při němž nedochází k fyzickému pohlavnímu kontaktu s pachatelem, avšak pachatel je nutí, aby ony samy prostřednictvím svého těla a na něm prováděných erotických nebo sexuálních úkonů nebo jeho obnažováním působily na sexuální vnímání pachatele. Na tomto vlastním sexuálním jednání se pachatel sám nepodílí, ale poté, co oběť k němu donutil, mu v zásadě jen přihlíží, pozoruje ho, aby se tak sexuálně vzrušoval.¹²⁷

Dle judikatury Nejvyššího soudu¹²⁸ je závislostí podle § 186 TZ stav, v němž se určitá osoba nemůže svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v některém směru odkázána na pachatele (např. vztah žáka a učitele, dlužníka a věřitele, osoby vychovávané a vychovávající apod.). Poškozený se při zneužití závislosti podřizuje pachateli proto, že je na něho v určitém směru odkázán, a pokud by této závislosti nebylo, nepodřídil by se mu (srov. přiměřeně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1609/2005).

---

¹²⁷ Srovnej Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1852 - 1853

¹²⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 3 Tdo 1296/2013-75

Vedle pojmu zneužití závislosti operuje alternativně skutková podstata trestného činu sexuálního nátlaku podle § 186 TZ i s pojmem zneužití postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti a vlivu, což je pojem širší, neboť postavení, z něhož vyplývá důvěryhodnost a vliv, představuje jakékoli postavení, které u poškozeného vzbuzuje důvěru, anebo působí svou autoritou na poškozeného. Takové postavení zahrnuje vedle vztahů vytvořených na základě svěřeni doзору i jiné vazby mezi pachatelem a obětí, které nejsou spjaty přímo s povinností doзору nad takovou osobou, ale obviněný již tím, v jakém je vůči oběti postavení, vyvolává v ní důvěru nebo má vůči ní autoritu, popř. ji svými úspěchy či schopnostmi ovlivňuje.

I přesto, že souběh trestného činu sexuálního nátlaku s jinými trestnými činy není vyloučen, v případech domácího násilí dochází častěji ke kvalifikaci trestného činu pouze jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí. Jednání, které by případně mohlo naplňovat i skutkovou podstatu trestného činu sexuálního nátlaku bývá posouzeno jako celkového působení na psychickou a fyzickou stránku oběti a prostředek k jejímu ovládnutí a ponižování.

Pohlavní zneužití (§ 187 TZ)

Pohlavním nebo také sexuálním zneužíváním se dle definice Rady Evropy z roku 1992 rozumí „jakékoli vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoli, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoli, kdo dítě zneužívá. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník nebo cizí osoba.“

Pohlavního zneužívání se dopustí ten, kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije. Pokud se takového jednání dopustí na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho

dozoru, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu¹²⁹, je to důvodem použití vyšší trestní sazby dle § 187 odst. 2 TZ.

Objektem tohoto trestného činu je mravní a tělesný vývoj dětí. Jeho předmětem je osoba mladší patnácti let a to bez ohledu na pohlaví nebo předchozí sexuální zkušenosti. Roli nehraje ani okolnost, že k naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu došlo z iniciativy poškozené osoby nebo s jejím souhlasem.

Jedná se o úmyslný trestný čin, přičemž úmysl se musí vždy vztahovat i na skutečnost, že poškozená osoba je osobou mladší patnácti let. Pachatelem tohoto činu se může stát kdokoliv.¹³⁰

Dle mého názoru jsou jakékoliv sexuální praktiky páchané na osobách mladších patnácti let natolik závažné, že by měly být vždy posuzovány opravdu podle všech ustanovení, které je možno dle trestního zákoníku na daný skutek použít. V případech, kdy v rámci domácího násilí dojde i k sexuálnímu týrání a zneužívání dětí, bývají skutky správně posuzovány jako trestný čin týrání svěřené osoby dle § 198 TZ, tak trestný čin pohlavního zneužívání dle § 187 TZ.¹³¹

Ojedinelé nejsou ani případy souběhu trestných činů týrání svěřené osoby s trestným činem ohrožování výchovy dítěte dle § 201 TZ¹³² nebo s trestným činem soulože mezi příbuznými dle § 188 TZ.

---

¹²⁹ K výkladu těchto pojmů srovnej výklad k trestnému činu sexuálního nátlaku.

¹³⁰ Více např. PROKOP, Martin. *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Brno: Ekologický právní servis, 2000, s. 50-52

¹³¹ Viz. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 9. 2013, sp. zn. 8 Tdo 964/2013-24; rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 12. 1999, sp. zn. 2 To 129/99; rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 11. 1. 2001, sp. zn. 1 T 58/2000, ve znění rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. 4. 2001, sp. zn. 9 To 140/2001

¹³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 6 Tdo 434/2002

Soulož mezi příbuznými (§ 188 TZ)

Trestného činu soulože mezi příbuznými se dopustí ten, kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem. Objektem je zájem na řádném genetickém vývoji lidstva a zásada nedovolující pohlavní styk mezi nejbližšími příbuznými. Jedná se o trestný čin úmyslný.

Pachatelem jsou oba souložící příbuzní. Výjimka může nastat např. právě v situaci, kdy k souložím mezi příbuznými dojde v rámci trestného činu znásilnění nebo právě týrání osoby žijící ve společném obydlí.¹³³ V takovém případě by u osoby, která se stykem nesouhlasí, byla dána její beztrestnost.

Ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ)

Objektem trestného činu ohrožování výchovy dítěte je zájem společnosti na řádném tělesném, rozumovém, mravním a citovém vývoji dětí a na jejich výchově.

Ustanovení obsahuje dvě základní skutkové podstaty. První z nich, uvedenou v § 201 odst.1, naplní ten, kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že ho svádí k zahálčivému nebo nemravnému životu (písm.a), umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život (písm. b), umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem (písm.c), nebo závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti (písm.d).

Je zcela zřejmé, že v domácnostech, kde se vyskytuje domácí násilí, je takovýto zdravý vývoj dítěte ohrožen, a to i v případech, kdy je „pouhým“ svědkem domácího násilí. Jak již bylo v této práci zmíněné, děti z takového nezdravého rodinného prostředí si již od dětství osvojují špatné návyky, které

---

¹³³ Viz. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 7. 2010, sp. zn. 7 Tdo 748/2010

mohou v konečném důsledku vést k stejnému jednání, tedy mimo jiné i k domácímu násilí, v jejich vlastní domácnosti. I to je jedním z důvodů, proč by měli být pachatelé trestných činů týrání svěřené osoby a týrání osoby žijící ve společném obydlí odpovědni i za trestný čin ohrožování výchovy dítěte, pokud se v dané domácnosti dítě nachází.

Dle judikatury soudu však za svádění nelze považovat jednání spočívající např. v tom, že pachatel násilím přinutil dvanáctiletou dívku, aby trpěla jeho sexuální chování a sama je opětovala, a fyzicky i psychicky ji přitom týral.¹³⁴ Mám však za to, že i když takovéto jednání nelze považovat za svádění, mělo by být i přesto hodnoceno jako jednání, kterým pachatel závažným způsobem poruší svou povinnost o dítě pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské odpovědnosti a tím se dopustí tohoto trestného činu. Když vezmeme v potaz obsah rodičovské zodpovědnosti, měli bychom dojít k závěru, že výše uvedené jednání se s jejím obsahem v žádném případě neshoduje.¹³⁵

---

¹³⁴ Č. 47/1992 Sb. rozh. tr.

¹³⁵ Srovnej např. pozdější rozhodnutí Nejvyššího soud České republiky ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 6 Tdo 11/2011 – 41, kdy nejvyšší soud shodně dospěl k názoru, že znak vydání nebezpečí zpustnutí (současný trestní zákoník nahradil archaický výraz „zпустnutí“ konkrétnějším vyjádřením „ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte“) je naplněn, osvojuje-li si osoba mladší osmnácti let v důsledku jednání pachatele škodlivé návyky, povahové rysy, příp. sklony a zájmy, které zpravidla vedou (aniž musí vést v daném případě) k morálnímu úpadku jednotlivce a k neschopnosti usměrňovat způsob jeho života v souladu s pravidly morálky a zájmy společnosti (srov. např. rozhodnutí publikované pod č. 46/1968 a č. 11/1984 Sb. rozh. tr.). Trestní odpovědnost bude proto na místě tam, kde v důsledku pachatelova působení vzniklo reálné nebezpečí, že osoba mladší osmnácti let propadne alkoholu nebo drogám, bude se chovat promiskuitně nebo se živit prostitucí, popř. vést jiný parazitní způsob života, bude opakovaně nebo soustavně páchat úmyslné trestné činy, přestupky nebo jinak narušovat občanské soužití, **osvojí si jiné škodlivé návyky, zájmy nebo sklony, které vážně ohrožují její tělesné nebo duševní zdraví anebo její další vývoj.**

Sváděním k zahálčivému nebo nemravnému životu je nejen přímé vyzývání, ať slovem nebo skutkem, nýbrž i takové jednání pachatele před osobou mladší osmnácti let, které může u ní, a to i při jejím pasivním chování, vyvolat takové zájmy a návyky, které zpravidla vedou k zahálčivému nebo nemravnému životu (děti totiž napodobují chování dospělých, a to i neuvědoměle).

Jako překvapující se mi jeví skutečnost, kdy soudy běžně hodnotí jednání pachatele, kterým se dopustí pohlavního zneužívání souběžně i jako trestný čin ohrožování výchovy dítěte. Mám za to, že i případy týrání svěřené osoby jsou natolik závažné, že by měly být hodnoceny obdobně, tedy v souběhu obou trestných činů. Často dochází k tomu, že je ohrožení mravního vývoje podřazeno pod trestný čin týrání svěřené osoby jako vedlejší a méně závažný následek. Stejně tak i trestní sazba je v případě trestného činu ohrožování výchovy dítěte podstatně nižší. Nicméně stejný rozdíl trestních sazeb je i v případě pohlavního zneužívání, které soudy posuzují odlišně.

Objektivní stránku druhé základní skutkové podstaty tohoto trestného činu naplní ten, kdo, byť i z nedbalosti, umožní dítěti hru na výherním hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžitě výhry. Tento případ však není z hlediska souvislosti s trestným činem týrání svěřené osoby běžným.¹³⁶

Zanedbání povinné výživy (§ 196 TZ)

Skutkovou podstatu trestného činu zanedbání povinné výživy naplní ten, kdo, byť i z nedbalosti, neplní svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce (§196 odst. 1 TZ) nebo kdo se úmyslně vyhýbá plnění zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce (§196 odst. 2 TZ). V případě, že tím vydá oprávněnou osobu v nebezpečí nouze, naplní kvalifikovanou skutkovou podstatu tohoto trestného činu, což odůvodňuje užití vyšší trestní sankce.

Objektem tohoto trestného činu je nárok na výživu, který vyplývá z občanského zákoníku. Nejedná se však pouze o povinnost zajišťovat výživu, ale i o faktickou péči o dítě – zajišťování bydlení, ošacení, dohled nad

---

¹³⁶ Více JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část : zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 573-576.

svěřenou osobou, přípravu k budoucímu zaměstnání, péče o čistotu a zdraví apod.

Za neplnění vyživovací povinnosti se považuje situace, kdy se oprávněné osobě nedostává všeho, co jí podle zákona náleží, případně i pokud se jí dostává pouze v nedostatečném rozsahu. V případě vyhýbání se plnění zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat se pachatel dopustí mimo jiné i tehdy, když se záměrně pokouší zmařit možnost oprávněné osoby vymáhat nárok na výživu, mimo jiné např. i tím, že se úmyslně vyhýbá výhodnějšímu zaměstnání atd.¹³⁷

V případech domácího násilí je poměrně běžným jevem, že osoba, která se týrání dopouští, rovněž nezajišťuje poškozené osobě dostatečnou péči a výživu, která jí dle zákona náleží. V takovém případě, pokud týrání spočívá právě i v odpírání stravy či ošacení, je možný jednočinný souběh s trestným činem zanedbání povinné výživy. V praxi se však častěji vyskytují případy, kdy jsou takovéto případy posouzeny pouze jako méně závažný následek týrání a trestný čin je posouzen pouze jako trestný čin týrání svěřené osoby.¹³⁸

Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337 TZ)

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na řádném výkonu rozhodnutí orgánů veřejné moci. Nemusí se jednat pouze o rozhodnutí trestněprávní, ale rovněž civilněprávní nebo rozhodnutí jiných

---

¹³⁷ Více JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část: zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 565-565

¹³⁸ Pro příklad je možno uvést následující rozsudky, ve kterých byli pachatelé odsouzeni za oba trestné činy, případně i za trestný čin ohrožování výchovy dítěte dle § 201 TZ: rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. 7 Tdo 876/2011-16; rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 1. 2004, sp. zn. 11 Td 1/2004; rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 11. 2007, sp. zn. 4 Tdo 1299/2007. Ve své praxi jsem se však setkala pouze s opačným případem, kdy byl případ posouzen pouze jako trestný čin týrání svěřené osoby, i přesto, že mám za to, že skutková podstata trestného činu zanedbání povinné výživy byla rovněž naplněna.

orgánů veřejné moci. Pro účely této práce je nejdůležitější skutková podstata upravená v § 337 odst. 2 TZ, který upravuje maření vykázání.

Tu naplní ten, kdo se dopustí závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil vykázání provedené podle jiného právního předpisu nebo rozhodnutí o předběžném opatření soudu, kterým se ukládá povinnost dočasně opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí a zdržet se vstupu do něj nebo povinnost zdržet se styku s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním. Trestněprávní postih maření vykázání zavedla až novelizace trestního zákona provedená zákonem č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Dle předcházející právní úpravy byla porušení těchto zákazů postihována pouze jako přestupek, což bylo považováno za nedostatečné.¹³⁹

Speciálním subjektem tohoto trestného činu může být jen ten, vůči němu směřuje výkon rozhodnutí, tedy mimo jiné osoba, která byla vykázána nebo které byla uložena povinnost předběžným opatřením.

Jak již bylo uvedeno výše, jiným právním předpisem, podle kterého může být násilná osoba vykázána je zákon o Policii České republiky, ustanovení § 21a až 21d. Právní úpravu předběžného řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí najdeme v současné době v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních a to konkrétně v ustanoveních § 400 - 414.

Nepřekážení trestného činu (§ 367 TZ)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá některý z trestných činů taxativně uvedených v ustanovení § 367 odst. 1 TZ a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí.

---

¹³⁹ Srovnej např. VANDUCHOVÁ, Marie. Ke kriminalizaci domácího násilí. Acta iuridica olomucensis, Vol. 1, 2005. s. 59-61

Pachatelem tohoto trestného činu může být každá osoba. V případě, že však již byl trestný čin dokonán, mohla by se dopustit trestného činu neoznámení trestného činu dle § 368 TZ. Subjektivní stránka vyžaduje úmysl. Pokud by se osobě i přes její snahu trestný čin překazit nepodařilo, byla by pro nedostatek úmyslu beztrestná.¹⁴⁰

Mezi taxativně vyjmenované trestné činy v prvním odstavci patří i trestný čin týrání svěřené osoby dle ustanovení § 198 TZ. V praxi se však bohužel nestává příliš často, že by byl někdo za tento trestný čin právě v souvislosti s týráním svěřené osoby odsouzen a to i přesto, že se vyskytují případy, kdy je zcela mimo jakoukoliv pochybnost, že osoby v okolí pachatele o týrání dítěte nebo jiné svěřené osoby musely vědět. Jedním z důvodů, proč není zahájeno trestní stíhání proti takovéto osobě je s největší pravděpodobností i důkazní nouze, což by však, dle mého mínění, překážkou k zahájení trestního stíhání být nemělo. Lékaři, učitelé, vychovatelé a další osoby přicházející s dítětem do styku jsou často profesionálové a je nemožné, aby si zranění a změny na chování dítěte nevšimli. I zde se však bohužel stále ještě projevuje určitá lhostejnost společnosti k tomuto jevu, i když je nutno připustit, že se situace oproti minulosti již výrazně obrací k lepšímu.

Dalším z důvodů, proč nedochází k trestnímu oznámení trestného činu týrání svěřené osoby např. ze strany partnerů nebo manželů, které špatné zacházení se svými dětmi ze strany svého protějšku neschvalují, může být i strach ze samotného partnera (velmi často osoba, která se dopouští násilí na dítěti, se ho dopouští i na svém partnerovi).

Zákon rovněž stanoví v § 367 odst. 2 TZ beztrestnost pro osobu, která nemohla trestný čin překazit bez značných nesnází nebo aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedla v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání. V tomto případě se však osoby blízké za toto

---

¹⁴⁰ Více JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část : zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 807-808

ustanovení spíše schovávají, neboť mají kromě podání trestného stíhání i jiné možnosti překažení trestného činu týrání, aniž by sebe nebo osobu blízkou vystavili nebezpečí trestního stíhání.¹⁴¹

Neoznámení trestného činu (§ 368 TZ)

Skutková podstata tohoto trestného činu navazuje svým obsahem na trestný čin předcházející. V tomto případě je však trestáno nesplnění povinnosti oznámit spáchání některého ze zde taxativně uvedených trestných činů, pokud se o jeho spáchání osoba hodnověrným způsobem dozví. Oznámení může být provedeno vůči státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, nebo pokud jde o vojáka, jeho nadřízenému. V případě, že tak osoba neučiní, vystavuje se nebezpečí trestního stíhání pro trestný čin neoznámení trestného činu.

I zde je liberující ustanovení v odstavci druhém, které stanoví, že je osoba i přes neoznámení takového činu beztrestná, nemohla-li oznámení učinit, aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedla v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.

Správné by dle mého názoru bylo, kdyby se odpovědnost jak za nepřekažení tak neoznámení trestného činu vztahovala i na nepřekažení a neoznámení trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ. Zvláště když nepřekažení a neoznámení trestného činu týrání svěřené osoby ve výčtu trestných činů najdeme. Jevilo by se jako logické a vhodné, aby se tyto trestné činy vztahovaly i na týrání osoby žijící ve společném obydlí.

---

¹⁴¹ Dle judikatury soudy rovněž i v případě osoby blízké zastávají názor, že osoba mohla zabránit páčání trestné činnosti celou řadou prostředků nevystavujících ji nebo osobu blízkou nebezpečí trestnímu stíhání. Mezi ně patří zejména psychické působení na pachatele, v krajním případě také opatření vedoucí k tomu, aby byla týraná osoba umístěna do ústavní výchovy, případně do péče jiné osoby. Srovnej např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 6. 2010, sp. zn. 6 Tdo 641/2010 nebo ze dne 4. 1. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1568/2011-21.

Jak již bylo uvedeno výše, je domácí násilí naší společností mnohdy stále ještě považováno za záležitost soukromou a lidé projevují větší ochotu oznamovat spíše trestné činy páchané cizími osobami než osobami blízkými. Otázkou je, jestli by přísnější a především hojnější postih neoznámení a nepřekažení trestného činu týrání svěřené osoby vedl ke zvýšení oznamování nebo překažení tohoto trestného činu. I vzhledem k principu *ultima ratio* by bylo spíše na místě, působit na společnost i mimotrestními prostředky, které by měnily její přístup k těmto trestným činům. Jak ostatně uvádí doc. Jelínek: „... týrání, ponižování, zlé nakládání a další škodlivé a nebezpečné atributy domácího násilí nevymizí pouze tím, že takové jednání prohlásíme za trestné a postihneme trestněprávní sankcí.“¹⁴²

V souvislosti s domácím násilím se mohou vyskytnout kromě výše uvedených další trestné činy. Tyto trestné činy se však vyskytují ve spojitosti s týráním jen ojediněle anebo bývají považovány za méně závažnou součást samotného domácího násilí.

Může se jednat např. o následující trestné činy: účast na sebevraždě (§ 144 TZ), neposkytnutí pomoci (§ 150 TZ), svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství (§ 162 TZ), obchodování s lidmi (§ 168 TZ), omezování svobody vyznání (§ 176 TZ), porušování domovní svobody (§ 178 TZ), porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), pomluva (§ 184 TZ), únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou (§ 200 TZ), podání alkoholu dítěti (§ 204 TZ), neoprávněné užívání cizí věci (§ 207 TZ), neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru (§ 208 TZ), výtržnictví (§ 258 TZ), nedovolené ozbrojování (§ 279 TZ), křivé obvinění (§ 345 TZ), křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek (§ 346 TZ) nebo násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 TZ).

---

¹⁴² JELÍNEK, Jirí. *K trestněprávnímu postihu domácího násilí*. Kriminallistika, 2005. roč. 38, č. 4, s. 258

4.3. Trestní právo procesní

4.3.1. Postavení poškozeného v trestním řízení

Postavení poškozeného v trestním řízení je upraveno zákonem č. 141/1961 Sb., trestní řád ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“ nebo „TR“). Tento zákon nepracuje s pojmem obět' trestného činu, tuto terminologii naopak využívá zákon č. 209/1997 Sb., zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů.

V rámci trestního řízení může obět' trestného činu vystupovat ve třech různých postaveních, a to v postavení oznamovatele trestného činu, svědka anebo poškozeného. Není samozřejmě vyloučeno, že se postavení navzájem mohou prolínat, naopak je to spíše pravidlem a obět' domácího násilí je nejenom oznamovatelem, ale vystupuje i jako svědek a případně i jako osoba poškozená.

Koho zákon považuje za osobu poškozenou, stanoví ustanovení § 43 odst. 1 TR. Jedná se o osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Vymezení pojmu ublížení na zdraví najdeme v ustanovení § 122 odst. 1 TZ. Jedná se o takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařské ošetření. Majetkovou škodou se rozumí jen skutečně vzniklá škoda, kterou lze vyjádřit v penězích. Naopak v případě nemajetkové újmy se jedná zejména o újmu, která pro poškozeného nepředstavuje zásah do jeho majetkové sféry, ale naopak zásah mimo jiné do cti, soukromí nebo zdraví. Jak vyplývá z výše uvedeného, v případech domácího násilí se může jednat o kombinaci všech těchto možných újem.

Naopak se za poškozeného pro účely trestního řízení nepovažuje osoba, která se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozena, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.¹⁴³ V případech týrání by se tak např. za osobu poškozenou mohl považovat takřka kdokoliv, kdo by se cítil dotčen brutalitou takového násilí páchaného například na dítěti. Zákon rovněž neumožňuje vykonávat práva poškozeného tomu, kdo v daném trestním řízení vystupuje jako spoluobviněný.¹⁴⁴

Dle ustanovení § 12 odst. 6 je osoba poškozená považována za stranu řízení, díky čemuž jí trestní řád přiznává celý katalog důležitých práv umožňujících aktivní účast v trestním řízení. Rovněž jí však dává právo se těchto práv vzdát pro případ, že o účast na řízení zájem nemá. Učinit tak může výslovným prohlášením vůči orgánu činnému v trestním řízení. I v takovém případě má však povinnost, pokud je k tomu vyzvána, vypovídat jako svědek. Zvláště v případech domácího násilí se může stát, že oběť nechce být trestního řízení účastna, neboť pro ni představuje přílišnou psychickou zátěž. Jak však bylo uvedeno výše, pokud řízení probíhá řádně a s ohledem právě i na osobu poškozenou, může pro ni taková účast představovat určitou psychickou satisfakci a pocit pochopení ze stran státu a vyšetřujících a rozhodujících orgánů.

Z hlediska práv poškozeného můžeme rozlišovat poškozeného, který může v trestním řízení žádat náhradu škody a poškozeného, kterému toto právo nepřisluší. Jak uvádí Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc. ve své práci „Poškozený v českém trestním řízení“¹⁴⁵ je možné práva poškozeného rozlišit na práva, která náleží každému poškozenému bez rozdílu a dále na skupinu dalších práv, která přísluší poškozenému, který má právo nárok na náhradu

---

¹⁴³ § 43 odst. 2 TŘ

¹⁴⁴ § 44 odst. 1 TŘ

¹⁴⁵ JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998, s. 39 a násl.

škody vůči obviněnému uplatnit. Pro přehlednost si dovolím toto rozdělení zachovat a v následující části této práce se pokusím vyložit některá základní práva poškozeného v rámci trestního řízení a jejich význam pro oběti domácího násilí.

Práva náležející každému poškozenému bez ohledu na možnost žádat náhradu škody:

Právo podat trestní oznámení

Právo podat trestní oznámení nenáleží pouze osobě poškozené, ale jak stanoví § 158 TŘ, přísluší komukoliv právo podat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Takové oznámení je povinen přijmout každý státní zástupce a každý policejní orgán bez ohledu na místní příslušnost.

V případech domácího násilí podává trestní oznámení často přímo poškozená osoba. V takovém případě je vhodné, aby již v trestním oznámení uvedla, že se připojuje do trestního řízení se svým nárokem na náhradu škody způsobenou trestným činem v určité výši a že navrhuje, aby pachatelé byla uložena povinnost tuto škodu nahradit. Setkala jsem se však s případy, kdy týraná žena díky pouze formálnímu poučení ze strany vyšetřujícího orgánu vůbec nechápala smysl toho, proč by měla náhradu škody požadovat a že díky tomu získá v řízení rozsáhlejší práva. Často také oběť není schopna v dané chvíli škodu vyčíslit.

Orgán přijímající oznámení je dále povinen oznamovatele poučit o povinnosti vypovídat pravdu. Pokud se jedná přímo o osobu poškozeného, měla by být rovněž poučena o právu uplatnit nárok na náhradu škody, případně o možnostech ochrany pro případ, že poškozenému, který je zároveň svědkem nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví

hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí, což může být v případech domácího násilí poměrně častá situace.¹⁴⁶

Právo být poučen o svých právech

Jedním z nejdůležitějších práv poškozené osoby je právě právo být poučen o svých právech. Poučovací povinnost orgánů činných v trestním řízení je zakotvena v § 43 TŘ, který stanoví, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny poškozeného poučit a rovněž mu poskytnout plnou možnost k jejich uplatnění. Je-li vedeno řízení pro trestný čin, u něhož lze sjednat dohodu o vině a trestu, upozorní orgány činné v trestním řízení při poučení prováděném v přípravném řízení poškozeného zejména na to, že může dojít k sjednání dohody o vině a trestu a že v takovém případě může uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání o takové dohodě. Má-li poškozený postavení oběti podle zákona o obětech trestných činů, jsou povinny jej poučit též o právech podle zákona o obětech trestných činů a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění.

Bez tohoto práva poškozená osoba často netuší, co se od ní v řízení vlastně očekává a čemu je naopak povinna. V případech domácího násilí se také jedná mnohdy o osoby silně psychicky rozrušené, pro které je náročné vnímat a často i pochopit celou řadu práv, kterou jim poučující orgán přednese. I proto by orgány činné v trestním řízení měly k poučování přistupovat obzvláště pečlivě, s ohledem na věk, psychický stav a intelekt oběti a nikoliv pouze formálně předat osobě poškozené seznam jejích práv. V praxi jsem se však bohužel setkala se situacemi, kdy se tak často děje. Poškozený

---

¹⁴⁶ Více ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 160

obdrží pouze písemné poučení o svých právech, které má povinnost podepsat. Svým podpisem tak stvrdí, že byl o právech a povinnostech poučen a že jim rozumí. Opak je však často pravdou. Rozrušená a vyděšená osoba není schopna v dané chvíli číst a často ani pochopit přesné souvislosti a důsledky práv, které jí jsou předkládány. V praxi pak nastávají situace, kdy osoby poškozené svých práv náležitě nejsou schopny využít. V budoucnu by bylo účelné, aby poučující osoba nejen předložila poškozenému katalog jeho práv, ale důkladně mu objasnila význam a důsledky jednotlivých práv a povinností.

Právo nahlížet do spisu

Právo nahlížet do spisu je zakotveno v ustanovení § 65 TR. Dává rovněž právo činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. V případě, že má poškozený zmocněnce, může za něj do spisu nahlížet i on. V závažných případech může státní zástupce nebo policejní orgán (v přípravném řízení) toto právo odepřít. V takovém případě má poškozený, případně jeho zmocněnec právo žádat státního zástupce o přezkum takového odepření. Nelze však odepřít nahlédnutí do protokolu o úkonu, kterému byla osoba poškozeného přítomna.

Díky tomuto právu má poškozená osoba možnost náležitě uplatňovat svá práva v trestním řízení. V případech obětí týrání však opět může dojít k tomu, že tohoto práva nevyužívají, případně v podstatě nevědí, jak s informacemi ve spise obsaženými naložit. Osoba zmocněnce je i v tomto případě vítaným pomocníkem. Účelné by rovněž bylo případné opětovné poučení ze stran orgánů činných v trestním řízení s ohledem na osobu poškozeného.

Právo aktivní účasti v řízení

Toto právo v sobě zahrnuje celou řadu dalších oprávnění upravených na různých místech trestního řádu. Jedná se zejména o právo účasti na hlavním líčení a s tím související právo být vyrozuměn o době a místě jeho konání a poučen o tom, že pokud se nedostaví k hlavnímu líčení, bude se o jeho nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení rozhodovat na podkladě jeho vlastních návrhů, jsou-li už obsaženy ve spise nebo dojdou-li soudu dříve, než se přikročí k dokazování.¹⁴⁷

Poškozený, případně jeho zmocněnec má dále dle ustanovení § 215 odst. 1 TŘ právo se souhlasem předsedy senátu klást vyslýchaným otázky, a to zpravidla tehdy, když předseda senátu své dotazy skončil a když už nemají otázek členové senátu.

Poškozený má dále právo činit návrhy na doplnění dokazování¹⁴⁸, jednat před orgány činnými v trestním řízení ve svém mateřském jazyce¹⁴⁹ nebo žádat kdykoliv v průběhu přípravného řízení státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu¹⁵⁰. Dle ustanovení § 43 odst. 1 TŘ má poškozený dále právo před skončením řízení se vyjádřit k věci.

Poškozený má rovněž právo na doručení opisů rozhodnutí, proti kterým může podat opravný prostředek¹⁵¹, usnesení o odložení věci¹⁵² (proti takovému usnesení může poškozený podat stížnost, která má odkladný účinek), opisu obžaloby¹⁵³. Stejně tak má poškozený právo být vyrozuměn o rozhodnutích učiněných v přípravném řízení, kterými bylo rozhodnuto o

---

¹⁴⁷ § 198 odst. 2 TŘ

¹⁴⁸ § 43 odst. 1 TŘ, § 215 odst. 4 TŘ

¹⁴⁹ § 2 odst. 14 TŘ

¹⁵⁰ § 157a TŘ

¹⁵¹ § 64 odst. 1 TŘ

¹⁵² § 159 odst. 6 TŘ

¹⁵³ § 196 odst. 1 TŘ

postoupení věci¹⁵⁴, o zastavení trestního stíhání¹⁵⁵ nebo o přerušení trestního stíhání¹⁵⁶. Proti prvním dvěma z těchto rozhodnutí může poškozený podat stížnost, která má odkladný účinek.

Důležitým právem je také právo poškozeného udělit souhlas s trestním stíháním. Toto právo pro jeho specifičnosti mimo jiné i ve vztahu k případům domácího násilí bude vyloženo v samostatné kapitole.

Právo dát se zastupovat zmocněncem

Pro oběti domácího násilí představuje trestní řízení často velkou psychickou zátěž. Proto je pro ně přínosné, pokud si zvolí svého zmocněnce, který je bude v řízení zastupovat. Úpravu tohoto institutu nalezneme v ustanovení § 50 a násl. TŘ.

Zmocněncem může být i osoba bez právnického vzdělání. Je nicméně přínosnější, pokud si oběť týrání zvolí buď osobu právnický vzdělanou, nebo někoho, kdo se danou problematikou zabývá (právní pomoc a zastoupení v případech domácího násilí poskytují příslušníci specializovaných nevládních organizací), má praxi jak při trestním jednání tak také při jednání se samotnou obětí, takže nehrozí, že by z jejich strany docházelo k sekundární viktimizaci oběti. Zmocněncem může být jak k právním úkonům způsobilá fyzická osoba, tak osoba právnická. Nesmí se však jednat o toho, kdo je k hlavnímu líčení nebo veřejnému zasedání předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník.¹⁵⁷

Mezi základní práva zmocněnce patří oprávnění činit za poškozeného návrhy a podávat za něj žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený. Rovněž je oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit

---

¹⁵⁴ § 171 odst. 2 TŘ

¹⁵⁵ § 172 odst. 3 TŘ

¹⁵⁶ § 173 odst. 3 TŘ

¹⁵⁷ § 50 odst. 2 TŘ

skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, a jejich výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem. Výjimkou jsou případy, kdy by jeho účastí mohlo dojít ke zmaření účelu trestního řízení nebo provedení úkolu nelze odložit a vyrozumění zmocněnce zavčas zajistit. Zmocněnec má dále právo klást obviněnému a dalším vyslychaným osobám otázky nebo vznášet v průběhu výslechu námitky.¹⁵⁸ Je zcela evidentní, že ve valné většině případů by týraná osoba díky svému špatnému psychickému stavu nebyla schopna tyto úkony činit.

Právo žádat o informace o nebezpečném obviněném a odsouzeném

Jedno z důležitých oprávnění obětí domácího násilí je upraveno v ustanovení § 103a TŘ. To dává svědkovi, kterému hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě, právo požádat o informace o:

- a) propuštění nebo uprchnutí obviněného z vazby,
- b) propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody,
- c) přerušování výkonu trestu odnětí svobody,
- d) propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu ústavního ochranného léčení,
- e) změně formy ochranného léčení z ústavní na ambulantní,
- f) propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu zabezpečovací detence,
- g) změně zabezpečovací detence na ochranné léčení,

---

¹⁵⁸ § 51 TŘ

b) jakémkoliv vydání obviněného nebo odsouzeného do cizího státu nebo jeho předání do jiného členského státu Evropské unie v rámci mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních.

Právě v případech domácího násilí se běžně stává, že se násilná osoba po propuštění nebo útěku z vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody vrátí do svého předchozího obydlí nebo obět' násilí vyhledá at' již s úmyslem pokračování v násilí nebo pomsty za trestní stíhání. Pro takovou obět' je proto informace o opětovném volném pohybu násilné osoby velice důležitá. Dává jí nejen možnost být na návrat pachatele domácího násilí připravenou, ale zvážit všechny možnosti další účinné obrany.

Ustanovení trestního řádu pamatuje i na situaci, kdy svědek žádost o poskytnutí takové informace nepodá, ale je zde v případě propuštění nebo uprchnutí obviněného nebo odsouzeného důvodná obava, že by svědkovi mohlo hrozit nebezpečí s jeho pobytem na svobodě, orgán činný v trestním řízení, Probační a mediační služba, věznice, zdravotnické zařízení, v němž odsouzený vykonává ústavní ochranné léčení, nebo ústav pro výkon zabezpečovací detence neprodleně informuje o této skutečnosti policejní orgán, který vede nebo vedl trestní řízení v dané trestní věci, který přijme potřebná opatření k zajištění bezpečí svědka, včetně jeho vyrozumění o propuštění nebo uprchnutí. Svědkovi by tak v případech domácího násilí měla být poskytnuta patřičná bezpečnost před opakovatelným násilím.

Práva náležející poškozenému majícímu proti obviněnému nárok na náhradu škody způsobenou trestným činem

Jedním z důležitých práv poškozeného, který má proti obviněnému nárok na náhradu škody způsobené trestným činem, je právo žádat, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích

škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh musí být podán nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování a pro případ, že je sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení je poškozený povinen doložit. O těchto povinnostech a právech musí být poškozený náležitě poučen.¹⁵⁹

O právu na náhradu škody rozhoduje soud v tzv. adhezním řízení, které je součástí řízení trestního. Poškozený má následně jako subjekt adhezního řízení další procesní práva. Mezi nejdůležitější patří např. nárok na bezplatné zastoupení, jak bylo uvedeno ve výkladu o právu dát se zastupovat zmocněncem. Mezi další práva patří např. právo na zajištění nároku na náhradu škody na majetku obviněného dle § 47 TŘ.

Poškozený má rovněž právo, vyjádřit se v případech, kdy má být využito některého z odklonů trestního řízení¹⁶⁰. Jednou z podmínek takového postupu je právě náhrada škody, případně uzavření dohody s obviněným o náhradě škody nebo jiné odčinění újmy vzniklé trestným činem. V případech domácího násilí však k těmto institutům bude přikročeno jen velmi ojediněle a to především z toho důvodu, že obviněný se musí k činu doznat (prohlásit, že skutek spáchal) a poškozenému uhradit způsobenou škodu, případně musí poškozený s takovým postupem souhlasit. Takový postup je však v případech domácího násilí jen velice nepravděpodobný.

Jak již bylo uvedeno výše, má poškozený právo nechat se zastupovat v trestním řízení zmocněncem. Jedním z důvodů, proč se oběti domácího

---

¹⁵⁹ § 43 odst. 3 TŘ

¹⁶⁰ Může se jednat o podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 TŘ, narovnání dle § 309 TŘ, podmíněné odložení návrhu na potrestání dle § 179g TŘ nebo v řízení ve věcech mladistvých odstoupení od trestního stíhání dle § 70 zákona o soudnictví ve věcech mládeže ve znění pozdějších předpisů.

násilí nenechají i přes značnou přínosnost takového zastoupení zastupovat zmocněncem je otázka jeho nákladů. Často se jedná o osoby nacházející se v tíživé ekonomické situaci bez dostatečných finančních prostředků. Zákon však pamatuje i na tuto situaci (ovšem jen v případě, že se jedná o poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu vzniklé škody) a ustanovením § 154 TŘ ukládá povinnost k náhradě nákladů poškozeného za zákonem stanovených podmínek odsouzenému. Mezi tyto zákonné podmínky patří skutečnost, že poškozenému byl alespoň zčásti přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Odsouzený je pak povinen nahradit poškozenému náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení a to včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.

Může však nastat situace, kdy poškozenému nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení ani zčásti přiznán není. Soud v takovém případě přihlíží k povaze a okolnostem případu a na návrh poškozeného může odsouzenému uložit povinnost uhradit poškozenému zcela nebo zčásti jeho náklady. Tento návrh však musí poškozený učinit nejpozději do jednoho roku od právní moci odsuzujícího rozsudku.¹⁶¹

Za určitých zákonem stanovených podmínek má poškozený právo na právní pomoc poskytovanou bezplatně nebo za sníženou odměnu. Pro její získání musí poškozený osvědčit, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé přibráním zmocněnce, a v rámci trestního řízení musí uplatnit v souladu se zákonem nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo její výši, nebo vzhledem k povaze a rozsahu bezdůvodného obohacení, nesmí být však zastoupení

---

¹⁶¹ § 155 odst. 4 TŘ

zmocněncem zjevně nadbytečné. Pokud poškozený splní zákonné podmínky, rozhodne soud o ustanovení zmocněnce z řad advokátů a náklady v takovém případě nese stát.¹⁶² Domnívám se však, že v případech domácího násilí by soudy měly dojít k závěru o zjevné nadbytečnosti zmocněnce jen velmi výjimečně.

Při rozhodování o nároku poškozeného může soud buď nárok přiznat a to zcela nebo zčásti, nebo poškozeného odkázat na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě řízení před příslušným orgánem. Soud tedy nemůže návrh poškozeného zamítnout.

Pokud poškozený uplatnil návrh na náhradu škody, soud mu v opise doručí rozsudek.¹⁶³ Totéž platí o trestním příkazu¹⁶⁴, který musí být poškozenému rovněž doručen. Poškozený má následně právo napadnout rozsudek odvoláním, a to pro nesprávnost výroku o náhradě škody.¹⁶⁵ Může jej napadat také proto, že takový výrok učiněn nebyl, jakož i pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí.¹⁶⁶

4.3.2. Souhlas poškozeného

Ustanovení § 163 trestního řádu představuje v našem právním systému prolomení zásady legality, která ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví a to z moci úřední. Toto ustanovení přinesla do našeho právního řádu novela trestního řádu provedená zákonem č. 178/1990 Sb. s účinností od 1. 7. 1990. Účelem této

---

¹⁶² § 51a TŘ

¹⁶³ § 130 odst. 1 TŘ

¹⁶⁴ § 314f odst. 2 TŘ

¹⁶⁵ § 246 odst. 1 písm. d) TŘ

¹⁶⁶ Více JELÍNEK, Jirí. *Trestní právo procesní*. 5., aktualiz. vyd., V nakl. Linde 1. vyd. Praha: Linde, 2007, s. 237 a násl.

úpravy byla, jak uvádí důvodová zpráva k uvedenému zákonu, ochrana osoby trestným činem poškozené. Zákonodárci vycházeli ze skutečnosti, že spácháním trestného činu a následným potrestáním jeho pachatele jsou často fakticky postiženy i osoby poškozené, v případě, že mezi nimi a pachatelem existuje příbuzenský nebo obdobný vztah.

Přesto, že se zákonodárce snažil touto cestou postavení poškozené osoby usnadnit, nelze jednoznačně říci, že se mu tento záměr beze zbytku podařil. Hlavním argumentem jeho oponentů je především fakt, že byly takto v podstatě vytvořeny dvě skupiny pachatelů. V případě spáchání trestných činů taxativně uvedených v § 163 TŘ je pachatel trestně odpovědný, pokud jsou spáchány vůči cizí osobě. Pokud se však těchto trestných činů dopustí vůči osobě blízké, stíhán být nemusí.

Jak stanoví zmíněné ustanovení § 163 TŘ, v případě zde uvedených trestných činů je trestní stíhání proti tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď (§ 100 odst. 2), a trestní stíhání pro trestný čin znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 trestního zákoníku proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem, jakož i pro trestný čin opilství (§ 360 trestního zákoníku), pokud jinak vykazuje znaky skutkové podstaty některého z těchto trestných činů, možno zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Je-li poškozených jedním skutkem několik, postačí souhlas byť jen jednoho z nich.

Osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď, je příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner nebo druh anebo jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocíťoval jako újmu vlastní. Jak vyplývá z ustálené judikatury, je nezbytné, aby mezi obviněným a poškozenou osobou v rozhodné době existoval vztah, který je rovnocennou alternativní kategorií pojmů manžela a druha, kde se přepokládá soužití v oblasti citové,

ekonomické, duševní a hmotné. Předpokládá se tak rodinný život v oblasti duševní i hmotné.¹⁶⁷ Přičemž je rozhodující, aby tento vztah trval v době udělení souhlasu s trestním stíháním. Pouze v případě trestného činu znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 trestního zákoníku je rozhodující existence tohoto vztahu v době spáchání skutku.

Při pohledu na citované ustanovení je zřejmé, že velká část zde uvedených trestných činů jsou právě trestné činy, ke kterým může dojít, a často také dochází v rámci domácího násilí. I přesto, že zákonodárce mezi tyto trestné činy naprosto správně trestný čin týrání svěřené osoby dle § 198 TZ a týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ nezařadil, v případech, kdy se některé skutky nepodaří pod tyto trestné činy subsumovat, je na týrané osobě, aby rozhodla, zda bude násilná osoba stíhána nebo nikoliv. Nejen že toto rozhodnutí pro ni může představovat velkou psychickou zátěž, která může vést až k její sekundární viktimizaci, často je pro ni také velmi obtížné dát tento souhlas na základě své svobodné vůle. Poškozené osoby, i přesto, že již dnes díky institutu vykázaní nemusí sdílet s násilnou osobou společnou domácnost, případně může být násilné osobě uložen i zákaz styku s ní, mohou stále být pod velkým psychickým tlakem a strachem z násilné osoby, která je schopna ji „přesvědčit“, aby souhlas nedávala nebo ho případně vzala zpět.

Zákonodárce se sice na tuto situaci snažil pamatovat právě ustanovením § 163a odst. 1 písm.d) TR, který stanoví, že souhlasu s trestním stíháním pro některý z daných trestných činů není třeba, pokud je z okolností zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.¹⁶⁸ Avšak prokázat tyto skutečnosti,

---

¹⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 3 Tdo 382/2013

¹⁶⁸ Dalšími důvody, kdy souhlasu poškozeného není třeba, jsou případy, kdy byla takovým činem způsobena smrt (písm. a); poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena (písm. b); poškozený je osoba

tedy že souhlas nebyl dán anebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhružkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností je často minimálně stejně obtížné, jako prokázat, že k domácímu násilí docházelo.

Poškozený může vzít svůj souhlas s trestním stíháním kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Učinit tak může výslovným prohlášením. Pokud však svůj souhlas výslovně odepre, nelze jej již znovu udělit.¹⁶⁹ Pokud se tak násilné osobě jednou podaří přinutit poškozenou k zpětvzetí souhlasu, je její trestní stíhání pro daný skutek navždy vyloučeno.

4.3.3. Pomoc obětem trestných činů

Postavení obětí trestných činů nebylo dlouhou dobu v České republice příliš uspokojivé. Oběť byla brána za důležitou především v rámci trestního řízení jako důkazní prostředek, ale až do loňského roku chyběla v našem právním řádu řádná a dostatečná právní úprava postavení obětí trestných činů, která by zajišťovala jejich dostatečnou ochranu a důstojné zacházení.

Důležitou změnu přinesl nový zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který nabyl účinnosti dne 1. 8. 2013. Tento zákon směřuje ke zlepšení postavení oběti, zejména k rozšíření jejich práv a pomoci, která je jim poskytována, rovněž také k odstranění nedostatků implementace rámcového rozhodnutí Rady Evropské unie o postavení obětí v trestním řízení.¹⁷⁰ Jak

---

mladší 15 let (písm. c). Na rozdíl od výše zmíněného důvodu jsou však všechny tyto skutečnosti pro trestní řízení snadno zjistitelné a prokazatelné.

¹⁶⁹ § 163 odst. 2 TŘ

¹⁷⁰ Základem mezinárodní ochrany oběti jsou další mezinárodní dokumenty, mezi které patří zejména Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci přijaté Valným shromážděním OSN dne 29. 11. 1985; Doporučení Rady Evropy č. R (85)11 z roku 1985 o postavení obětí v rámci trestního práva a trestního procesu anebo Doporučení Rady Evropy č. R(87)21 z roku 1987 o pomoci obětem trestných činů a prevenci viktimizace. Více *Rekodifikace trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, s. 129 a násl.

uvádí sám zákon v § 1, jsou předmětem jeho úpravy práva obětí trestných činů; poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů státem a vztahy mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů.

Na rozdíl od trestního řádu pracuje tento zákon s termínem oběti trestného činu. Pojem poškozený je tudíž termínem procesním, který je jedním ze subjektů trestního řízení. Naopak termín „oběť“ byl zaveden zákonem č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů. Tento pojem se také objevuje v zákoně o obětech trestných činů.

Dle ustanovení § 2 odst. 2 zákona o obětech trestných činů se obětí rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. V případě, že byla trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.¹⁷¹ Na rozdíl od trestního řádu tak obětí nemůže být právnická osoba, jak je tomu v případě osoby poškozené dle trestního řádu. Jak uvádí důvodová zpráva, hovoří-li se o poškozeném, má se na mysli především subjekt trestního řízení se všemi procesními právy, které mu trestní řád přiznává, především za účelem dosažení účelu trestního řízení. Mluví-li se o oběti, zdůrazňuje se fakt, že v důsledku trestného činu (činu jinak trestného) vznikla fyzické osobě újma, a proto by trestným činem postižená osoba měla mít taková práva, která zajistí, že s ní bude zacházeno s ohledem na způsobenou újmu, ze strany státu jí bude nabídnuta a popř. poskytnuta určitá péče, a alespoň v některých případech jí bude újma kompenzována. Proto může (a zpravidla bude) mít oběť i postavení poškozeného v trestním řízení.

---

¹⁷¹ § 2 odst. 3 zákona o obětech trestných činů

Zákon o obětech vymezuje také nový pojem, kterým je zvláště zranitelná oběť. Tou se (za splnění ostatních zákonných podmínek) rozumí dítě (§ 2 odst. 4 písm.a); osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy (§ 2 odst. 4 písm.b); oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 2 odst. 4 písm.c) nebo oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní (§ 2 odst. 4 písm.d). Jak uvádí JUDr. Roman Vicherek¹⁷², jedná se o oběti, které jsou zvláště zranitelné, pokud jde o nebezpečí způsobení druhotné újmy nebo mohou být zastrašovány pachatelem trestného činu. Tyto osoby jsou zvláště náchylné k prohloubení jejich stresu a citového zranění samotnou účastí v trestním řízení, je nutné, aby nebezpečí další viktimizace bylo omezeno na minimum. Zranitelnost může vyplývat z osobní charakteristiky oběti nebo z povahy či typu trestného činu, ze životní situace, v níž se nachází. Právě oběti domácího násilí mezi tyto zvláště zranitelné oběti zcela jistě náležejí.

Zákon podstatně rozšiřuje úpravu práv a pomoci obětem trestných činů. Jedná se zejména o následující práva:

---

¹⁷² JUDR. Roman Vichere. *Oběti trestných činů a jejich práva*. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>

- **Právo na poskytnutí odborné pomoci (§ 4-6)**

Jedná se o odbornou pomoc zahrnující psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací nebo restorativní programy, a to před zahájením trestního řízení, v jeho průběhu i po jeho skončení.

V případě, že o pomoc požádá zvláště zranitelná oběť, která tuto pomoc potřebuje, mají subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů povinnost poskytnout odbornou pomoc bez zbytečného odkladu bezplatně.

- **Právo na informace (§ 7-13)**

Oběť má dle těchto ustanovení právo na poměrně široký okruh informací, které ji podají orgány činné v trestním řízení, případně další zde stanovené subjekty.

Za důležité považují povinnost poskytnout informace nejen písemně, ale v zákonem stanovených případech, případně na požádání oběti, rovněž ústně. Jak již bylo zmíněno výše, je zcela běžné, že oběti nejenom trestných činů týraní často písemné poučení příliš nevnímají nebo mu nerozumějí a nejsou následně schopny řádně využít všech svých práv.

Důležitá je také povinnost věznice, poskytovatele zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení odsouzený vykonává ústavní ochranné léčení, nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence informovat oběť na její žádost o jeho propuštění nebo uprchnutí. Dle trestního řádu o poskytnutí této informace může oběť žádat pouze v případě, že v trestním řízení vystupuje jako svědek.

- **Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím (§ 14)**

Toto ustanovení obecně odkazuje na opatření sloužící k ochraně oběti upravených v jiných právních předpisech. Jedná se např. o ochranu poskytovanou vykázaním dle zákona o Policii ČR, předběžným opatřením vydaném v občanském soudním řízení, opatření v podobě zvláštní ochrany svědka dle zákona o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením nebo utajení podoby oběti v postavení svědka za podmínek stanovených trestním řádem. Nově odkazuje také na ochranu prostřednictvím vydání předběžných opatření v rámci trestního řízení za podmínek stanovených trestním řádem.

- **Právo na ochranu soukromí (§ 15-16)**

Rozsah zveřejňování informací umožňujících zjištění totožnosti upravuje trestní řád. Zákon o obětech trestných činů však upravuje možnost vedení údajů o bydlišti a doručovací adrese oběti, zmocněnce, zákonného zástupce, opatrovníka nebo důvěrníka, údaje o jejich místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání, a o jejich osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci. Oběť, její zmocněnec, zákonný zástupce, opatrovník nebo důvěrník o to však musejí požádat.

Podstatou tohoto opatření je ochrana osobních údajů oběti i před osobami, které jinak běžně smějí nahlížet do spisu a k těmto informacím mají tudíž přístup. V případech obětí domácího násilí se jedná o ochranu velice důležitou, neboť se

většinou snaží o co největší utajení nejenom před násilnou osobou, ale často i před její rodinou nebo přáteli.

- **Právo na ochranu před druhotnou újmou (§ 17-22)**

Co je považováno za druhotnou újmu vymezuje ustanovení § 2 odst. 5. Jedná se o újmu, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu Policie České republiky, orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, poskytovatelů zdravotních služeb, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, znalců, tlumočnicků, obhájců a sdělovacích prostředků k ní.

Cílem těchto ustanovení je tedy předcházet sekundární viktimizaci oběti a to prostřednictvím zde uvedených opatření. Mezi ně patří zejména zabránění přímého kontaktu mezi obětí a podezřelou osobou při úkonech, kterých se účastní, a to na žádost oběti; limitace možnosti kladení otázek oběti směřujících do její intimní sféry. Takové otázky jsou přípustné jen v případě, že jsou nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Především v případech sexuálního násilí docházelo často k situacím, kdy se vyšetřující orgány necitelně a především opakovaně dotazovaly na detaily, které často pro trestní řízení neměly žádný význam. Toto ustanovení by takové praxi mělo zabránit.

Jako přínosné mimo jiné i pro oběti domácího násilí spatřuji ustanovení zakotvující možnost oběti žádat výslech osobou stejného nebo naopak opačného pohlaví. Specifickou

úpravu obsahuje také výslech zvláště zranitelné oběti, který má za úkol zajistit vyšší úroveň její ochrany.¹⁷³

Dalším právem spadajícím do této kategorie je právo na doprovod důvěrníka. Pro oběť je trestní stíhání často velmi stresující záležitostí, proto je přínosné, když ji jako psychickou podporu a pomoc může k úkonům trestního řízení a k podání vysvětlení doprovázet důvěrník. Ten však nesmí zasahovat do průběhu úkonu a nesmí se rovněž jednat o osobu, která má v trestním řízení postavení obviněného, obhájce, svědka, znalce nebo tlumočníka.

Oběť má dále právo v kterémkoliv stadiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na její dosavadní život.

- **Právo na peněžitou pomoc (§ 23-37)**

Toto ustanovení nahrazuje dosavadní úpravu peněžitě pomoci obětem trestné činnosti obsaženou v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytování peněžitě pomoci obětem trestné činnosti. Důležitou změnou je rozšíření okruhu osob oprávněných žádat peněžitou pomoc o občany České republiky, kteří v České republice nepobývají, ale stali se zde obětí trestného činu.

Důležitým přínosem tohoto zákona je rovněž nárok na peněžitou pomoc oběti trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítěte, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), kterým vznikla nemajetková újma. Trochu nešťastně zde není uvedena i oběť

---

¹⁷³ § 20 zákona o obětech trestných činů

trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Ta se peněžité pomoci může domáhat pouze v případě, že jí bylo trestným činem způsobeno ublížení na zdraví¹⁷⁴ nebo způsobena těžká újma na zdraví¹⁷⁵.

Účelem peněžité pomoci je překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestným činem. Následující ustanovení pak upravují výši peněžité pomoci, podmínky jejího poskytnutí, případně důvody neposkytnutí nebo snížení peněžité pomoci.

Zákonem o obětech trestných činů došlo také k novelizaci trestního řádu. Mezi nejdůležitější změny patří zejména rozšíření poučovací povinnosti orgánů činných v trestním řízení oběti o možnost uplatnění jejích práv¹⁷⁶, právo poškozeného, který je obětí trestného činu podle zákona o obětech trestných činů, v kterémkoliv stadiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na jeho dosavadní život¹⁷⁷, rozšíření práv zmocněnce poškozeného a zúčastněné osoby¹⁷⁸ nebo možnost poškozeného za zákonem stanovených podmínek žádat o právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu¹⁷⁹.

Důležitou změnou je také doplnění hlavy čtvrté první části trestního řádu o osmý oddíl upravující **předběžná opatření**. Jedná se o taxativně vymezený okruh povinností, které je možné uložit obviněnému v průběhu

---

¹⁷⁴ Ublížením na zdraví se pro účely zákona o obětech trestných činů rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje nejméně po dobu tří týdnů obvyklý způsob života oběti a který vyžaduje lékařského ošetření.

¹⁷⁵ Těžká újma na zdraví je zde vymezena až na jedinou výjimku shodně s jejím vymezením v trestním zákoníku. Touto výjimkou je písmeno i), které stanoví, že těžkou újmu je porucha zdraví trvající nejméně po dobu 6 týdnů, na rozdíl od méně konkrétního vymezení trestním zákoníkem stanovujícím pouze „delší dobu trvající poruchu zdraví“.

¹⁷⁶ § 2 odst. 15 TŘ

¹⁷⁷ § 43 odst. 4 TŘ

¹⁷⁸ § 51 odst. 2-4 TŘ

¹⁷⁹ § 51a TŘ

trestního řízení. Předběžná opatření mají za cíl přispět k ochraně obětí trestných činů. Jak uvádí prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc., jde zejména o ochranu před prohlubováním primární viktimizace a prevenci před sekundární či opakovanou viktimizací. Tato ochrana se uskutečňuje zejména omezením kontaktu mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí.¹⁸⁰

Taxativně uvedené druhy předběžných opatření budou s největší pravděpodobností využitelné právě v případech domácího násilí, případně nebezpečného pronásledování, kdy je velmi účelné prozatímně upravit poměry mezi osobou poškozenou a obviněnou. Té je především nutno zabránit v dalším ohrožování poškozeného, k čemuž by právě předběžná opatření měla přispět.

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona soudí, že předběžná opatření budou jako méně invazivní prostředky ukládána jako náhrada za vazbu v případech, kdy jsou naplněny podmínky (s výjimkou podmínky výše horní hranice trestní sazby) pro nařízení předstižné vazby, která slouží k zabránění dokonání nebo opakování trestného činu [srov. § 67 písm. c) tr. řádu], a uložení přiměřeného opatření poskytuje dostatečnou záruku ochrany zájmů poškozeného a společnosti jako celku.

Jak stanoví ustanovení § 88b odst. 2 TR, předběžné opatření smí být uloženo jen tehdy, jestliže z jednání obviněného nebo z dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného a na povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu

---

¹⁸⁰ JELÍNEK, Jiří. *Predběžná opatření v trestním řízení*. 2013. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>

předběžného opatření dosáhnout jiným opatřením, přičemž uložení předběžného opatření si vyžaduje ochrana oprávněných zájmů poškozeného, který je fyzickou osobou, zejména jeho života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti, nebo zájmů osob mu blízkých, nebo ochrana zájmů společnosti.

Obviněnému lze na základě § 88d až § 88ú TŘ uložit následujících devět předběžných opatření:

1. Zákaz styku s určitými osobami (§ 88d TŘ) - jedná se zejména o styk s osobou poškozeného, jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky a to prostřednictvím jakéhokoliv kontaktu nebo vyhledávání včetně užití sítě elektronických komunikací nebo jiných obdobných prostředků.
2. Zákaz vstupu do obydlí (§ 88e TŘ) - spočívá v nepřipustnosti vstupu obviněného do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí, a v nepřipustnosti zdržovat se v takovém obydlí. Bylo-li proti obviněnému použito vykázání podle zákona o Policii ČR, v rozhodnutí o vyslovení zákazu vstupu do obydlí se uvede, že zákaz vstupu do obydlí počíná až prvním dnem následujícím po skončení výkonu vykázání podle jiného právního předpisu.
3. Zákaz návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami (§ 88f TŘ) - rozhodnutí o zákazu návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami musí vedle obecných náležitostí (§ 134 odst. 1 a 2) obsahovat přesné vymezení osob, míst nebo prostor, na které se zákaz vztahuje, jakož i poučení o důsledcích neplnění uloženého předběžného opatření.

4. Zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě (§ 88g TŘ) - rozhodnutí o zákazu zdržovat se na konkrétně vymezeném místě musí vedle obecných náležitostí (§ 134 odst. 1 a 2) obsahovat přesné vymezení konkrétního místa, ve kterém se obviněný nesmí zdržovat; ustanovení § 88e odst. 2 se použije přiměřeně.
5. Zákaz vycestovat do zahraničí (§ 88h TŘ) - spočívá v nepřípustnosti vycestovat za hranice České republiky.
6. Zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti (§ 88i TŘ) - zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti, se vysloví, pokud by taková věc vzhledem ke své povaze nebo zjištěným okolnostem mohla být určena k páčání trestné činnosti a současně je dána obava z hrozícího opakování nebo pokračování v takové trestné činnosti, z dokonání trestného činu, o který se obviněný pokusil, nebo spáchání trestného činu, který připravoval nebo kterým hrozil.
7. Zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky (§ 88j TŘ) – tento zákaz je možné vyslovit, byl-li trestný čin, pro který je obviněný stíhán, spáchán v souvislosti s požíváním alkoholických nápojů nebo užíváním jiných návykových látek a současně je dána obava z hrozícího opakování nebo pokračování v takové trestné činnosti, z dokonání trestného činu, o který se obviněný pokusil, nebo spáchání trestného činu, který připravoval nebo kterým hrozil.
8. Zákaz her a sázek (§ 88k TŘ) - bude vysloven v případě, že tato činnosti souvisí s trestnou činností obviněného.
9. Zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti (§ 88l TŘ) - tento zákaz může být vysloven, souvisí-li výkon činnosti, ke které je

třeba zvláštního oprávnění, povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis, s trestnou činností obviněného, a současně je dána obava, že dalším výkonem této činnosti hrozí opakování nebo pokračování v takové trestné činnosti, z dokonání trestného činu, o který se obviněný pokusil, nebo spáchání trestného činu, který připravoval nebo kterým hrozil.

V následujících ustanoveních je pak upraveno rozhodování o předběžných opatřeních (§ 88, TŘ), délka jejich trvání (§ 88n TŘ) a důsledky jejich neplnění (§ 88o TŘ).

Úpravu institutu předběžného opatření v trestním řádu shledávám pro ochranu obětí domácího násilí jako vhodnou. Její přínosnost prověří především praxe. Za předpokladu, že by však výše zmíněná opatření byla násilným osobám ukládána a odpovědným orgánům by se podařilo skutečně zajistit jejich dodržování, mohla by účinně přispět k ochraně týraných obětí.

4.4. Stalking

Stalking neboli nebezpečné pronásledování se řadí mezi poměrně moderní fenomény.¹⁸¹ Netýká se pouze obětí domácího násilí, ale často bývá jeho pokračováním. Bohužel se nezřídka stává, že i přesto, že se oběti podaří vymanit ze společného soužití s násilnou osobou, stane se obětí právě pronásledování a nepříjemného obtěžování. Cílem násilné osoby je mít oběť stále alespoň tímto způsobem pod kontrolou, případně ji znepríjemňovat

---

¹⁸¹ Jak uvádí studie z roku 1998 (Tjaden and Thoennes) provedená ve spojených státech amerických, každá 12. žena a každý 45. muž se v průběhu svého života stane obětí pronásledování; 77% žen a 64% mužů jako oběti pronásledování znají pachatele/ku; 59% žen a 30% mužů je pronásledováno bývalým partnerem/kou. Více VARGOVÁ, Branislava, POKORNÁ, Dana, TOUFAROVÁ, Marie. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 53 a násl.

život. Dalším z motivů pronásledování je až chorobné uctívání, což ovšem v případech domácího násilí nebývá příliš časté.

V kriminologickém smyslu je stalking definován jako úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost.¹⁸² Podstatou této podoby agrese je systematické (tj. opakující se a dlouhodobé) a excesivní (tj. z normy vybočující) obtěžování a pronásledování určité osoby nevyžádanými projevy zájmu nebo pozornosti.¹⁸³ Mezi takové projevy mohou patřit pokusy o kontakt prostřednictvím dopisů, e-mailů, sms-zpráv nebo telefonátů, postávání před domem nebo pracovištěm oběti, ničení jejích věcí, obtěžování rodinných příslušníků nebo přátel apod. Nejčastějšími druhy stalkingu je tzv. ex-partner stalking, kdy se často jedná o vztahy, ve kterých se vyskytovalo domácí násilí. Dalším druhem je tzv. umanutý citel nebo fixovaný pronásledovatel s psychickými poruchami. Posledně jmenovaný typ bývá často nejnebezpečnější, případy často končí fyzickým atakem a v některých případech až smrtí oběti. Ta ovšem samozřejmě není vyloučena ani u jiných druhů pronásledování, i když s menší četností.¹⁸⁴

Až do účinnosti současného trestního zákoníku neměla oběť pronásledování příliš možností, jak se této formě tyranie bránit. Jednou z možností bylo podání žaloby na ochranu osobnosti k civilnímu soudu. Úspěch byl bohužel často velmi nejistý. Většinou se proto oběť uchýlovala ke skrývání doma, změně bydliště nebo zaměstnání. Bohužel se vyskytují i případy, kdy oběť nevidí jiné východisko než je sebevražda.

Od 1. 1. 2010 se stalo nebezpečné pronásledování v České republice trestným činem. Jeho úpravu nalezneme v ustanovení § 354 trestního

---

¹⁸² ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 115.

¹⁸³ Tamtéž, s. 116

¹⁸⁴ Podrobněji viz. www.profem.cz (<http://www.profem.cz/clanek.aspx?a=93>) nebo www.bkb.cz

zákoníku. Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na klidném občanském soužití. Po subjektivní stránce se vyžaduje úmysl a pachatelem může být kdokoliv.

Co se týká objektivní stránky trestného činu nebezpečného pronásledování, zahrnuje poměrně široké spektrum jednání. Jejich společným jmenovatelem je skutečnost, že jsou způsobilé vzbudit v jedinci důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých. Za splnění této podmínky jsou trestná následující jednání:

- a) vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmou poškozenému nebo jeho blízkým osobám,
- b) vyhledávání osobní blízkosti poškozeného nebo jeho sledování,
- c) vytrvalé kontaktování prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak,
- d) omezování poškozeného v jeho obvyklém způsobu života, nebo
- e) zneužívání osobních údajů poškozeného za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu.

Jak vyplývá z judikatury, pachatelé nebezpečného pronásledování se většinou dopouštějí v souvislosti s pronásledováním i dalších trestných činů, mezi které patří např. trestný čin výtržnictví dle § 358 TZ¹⁸⁵, ublížení na zdraví dle § 146 TZ¹⁸⁶ nebo pomluvy dle § 184 TZ a nebezpečného vyhrožování dle § 353 TZ¹⁸⁷.

---

¹⁸⁵ Srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1279/2012-31

¹⁸⁶ Srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1503/2011

¹⁸⁷ Srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 8 Tdo 1107/2013

5. Intervenční centra

Intervenční centra představují v České republice zcela nový způsob pomoci osobám ohroženým domácím násilím.¹⁸⁸ Až do jejich zřízení to byly právě ohrožené osoby, které se, pokud chtěly řešit svoji situaci, ocitaly často bez zajištění a podpory. Aby ukončily násilí, byly to ony, kdo musely společnou domácnost opustit.

Účinností zákona č. 135/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (dále jen zákon o ochraně před domácím násilím), který přinesl dlouho očekávaný průlom do ochrany před domácím násilím, a rovněž účinností zákona č. 108/2006 Sb., zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů se tato nežádoucí situace změnila a bylo upraveno (mimo jiné) i postavení intervenčních center jako zařízení sociálních služeb, které poskytují odbornou pomoc osobám ohroženým domácím násilím a zároveň koordinují činnost v této oblasti v rámci daného kraje. Intervenční centra tak fungují jako důležitý a nepostradatelný mezičlánek v pomoci osobě ohrožené domácím násilím.¹⁸⁹

Potřeba propojit pomoc, která by byla poskytována osobám ohroženým domácím násilím, zde byla již dlouhou dobu.¹⁹⁰ Bohužel až do účinnosti výše zmíněného zákona postupovaly zasahující instituce značně nekoordinovaně.

---

¹⁸⁸ Vzorem pro zřízení české právní úpravy intervenčních center byla opět rakouská právní úprava této problematiky.

¹⁸⁹ V Jihomoravském kraji zajišťuje funkci intervenčního centra obecně prospěšná společnost Spondea, která již od roku 1998 poskytuje pomoc ohroženým, týraným a zneužívaným dětem. Od roku 2004 se následně začala věnovat rovněž problematice domácího násilí a v roce 2006 se podílela mimo jiné také na koncepci interdisciplinárního přístupu k řešení problematiky domácího násilí v městě Brně a stala se členkou interdisciplinárního týmu řešícího danou problematiku. Díky tomu byla také k 1. 1. 2007 pověřena Krajským úřadem Jihomoravského kraje pro vykonávání působnosti intervenčního centra. Více ÚLEHLOVÁ, Dagmar. *Domácí násilí a intervenční centra*. In: Dny práva 2010 (on-line). Dostupné z www.law.muni.cz, nebo www.spondea.cz

¹⁹⁰ Jako příklad může sloužit např. manuál organizace spojených národů z roku 1993, který propagoval propojení pomoci a podpory organizací a orgánů zajišťujících a

Dle § 60a zákona o sociálních službách jsou sociální služby intervenčního centra nabídnuty ohrožené osobě na základě doručení kopie úředního záznamu o vykazání¹⁹¹ a to do 48 hodiny od doručení. Pomoc může být poskytnuta také na základě žádosti ohrožené osoby nebo i bez takové žádosti, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o ohrožení dozví. Tyto sociální služby jsou poskytovány jako ambulantní, terénní nebo pobytové. Sociální služba se skládá ze sociálně terapeutické činnosti a pomoci při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. V případě, že je nezbytné ohrožené osobě poskytnout i pobytové služby, jedná se jak o poskytnutí ubytování, tak stravy nebo pomoci při jejím zajišťování.

Důležitou součástí činnosti intervenčních center je rovněž zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie ČR a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy. Právě díky zajištění této spolupráce a propojenosti může být ohrožené osobě poskytnuta všestranná pomoc a státním a pomáhajícím institucím dostatek informací, potřebných pro to, aby tuto pomoc mohly zajistit.

Významným prvkem ochrany ohrožených osob je také povinnost zaměstnanců intervenčních center zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se při výkonu funkce dozví. Ty mohou sdělit jen se souhlasem osoby, které se týkají, nebo orgánům činným v trestním řízení pro účely trestního řízení i bez takového souhlasu.

Co se týká organizačního zřízení a finančního zajišťování intervenčních center, mohou být zřizována v samostatné působnosti krajů dle zákona č. 129/2000 Sb., o krajském zřízení a zákona č. 250/2000 Sb., o

---

poskytujících pomoc osobám stížených domácím násilím. Více srovnej *Strategies for confronting domestic violence: a resource manual*. New York: United Nations, 1993, s. 48 a násl.

¹⁹¹ Tuto povinnost ukládá zasahujícímu policistovi § 47 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

rozpočtových pravidlech územních rozpočtů na základě rozhodnutí zastupitelstva kraje.¹⁹²

---

¹⁹² Více VONŇKOVÁ, Jiřina. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. V Praze: Bílý kruh bezpečí, 2007, s. 19 a násl.

Závěr

Předložená rigorózní práce pojednává o domácím násilí. Tento nežádoucí jev se v naší společnosti bohužel stále ještě vyskytuje s velkou četností, a proto je nezbytné mu věnovat dostatečnou pozornost. Pokusila jsem se tento fenomén postihnout jako celek a přispět tak k většímu povědomí o tomto celospolečenském problému.

Cílem této práce bylo zprostředkování pohledu na domácí násilí tak, jak se vyskytuje v naší současné společnosti. Vzhledem ke skutečnosti, že se nejedná o problém izolovaný, který by se dotýkal pouze jednoho právního odvětví, ba právě naopak o problém interdisciplinární, bylo nezbytné zaměřit se na jeho rozbor nejenom z pohledu práva trestního, ale i občanského a správního.

Pro správné pochopení této problematiky je potřebné vymezení základních pojmů domácího násilí, jejichž výklad jsem podala v úvodní části této práce. Jako největší nedostatek je možno hodnotit neexistenci jednotné definice domácího násilí, což může vést k nejednotnému přístupu nejenom jednotlivých pomáhajících institucí, ale i samotných soudců, státních zástupců nebo policejních příslušníků. Do budoucna by bylo zcela jistě přínosné tento nedostatek odstranit a do trestního zákoníku jasnou definicí domácího násilí doplnit.

Důraz byl rovněž kladen na objasnění příčin domácího násilí a mýtů, které jsou s tímto jevem spojeny. Překonání těchto předsudků je jedním z důležitých bodů boje proti tomuto nežádoucímu společenskému problému, neboť beze změny přístupu veřejnosti, která začne domácí násilí bezvýjimečně vnímat jako problém veřejný, není možné jeho odstranění. Za nezbytné proto považuji pokračující osvětu veřejnosti, které může napomoci zejména jasný přístup státu k pachatelům domácího násilí a neskrývání tohoto problému za

„zavřené dveře“ domácností. Rovněž je nezbytné zabránit sekundární viktimizaci jeho obětí. Je však nutno zmínit, že v posledních letech nastal v České republice v této oblasti již značný pokrok a jak zákonodárci, tak veřejnost se k tomuto problému staví otevřeněji.

Co se právní úpravy domácího násilí týče, zabývala jsem se nejenom právem trestním, ale vyložila jsem i základní instituty práva správního a občanského. Za důležité považuji vyzdvihnoutí nového občanského zákoníku, který naprosto správně pamatoval i na tento společenský problém a do znění zákona byla zařazena úprava domácího násilí ovlivňující jak částečně právo rodinné, tak dědické, což bylo jasným nedostatkem předchozí úpravy. Jako největší klad pak hodnotím zavedení pravomoci soudu rozhodnout o omezení nebo vyloučení práva násilné osoby bydlet ve společném obydlí na stanovenou dobu a to nikoliv pouze formou předběžného opatření. Nově je tak možno zasáhnout do věcného práva násilné osoby. Zákonodárce tak dal jasně najevo, že právo na život a zdraví má přednost před právem vlastnickým, což lze hodnotit pouze kladně. Z teoretického hlediska tak změny provedené novým občanským zákoníkem považuji za velký krok kupředu. Otázkou samozřejmě zůstává využití těchto ustanovení v praxi, což nám ukáží následující roky.

Jako nedostatek nové soukromoprávní úpravy hodnotím nedostatečné reflektování problému domácího násilí do úpravy věcí rodinných, zejména pak otázky svěřením dítěte do péče jednoho z rodičů. V naší soudní praxi se bohužel stále ještě vyskytují názory, že násilí, pokud nebylo páčáno přímo na dítěti, nemusí nutně znamenat nezpůsobilost násilné osoby být dobrým rodičem. Tento názor však považuji za naprosto mylný, neboť mám za to, že násilná osoba nikdy nemůže předat dítěti správné vzorce chování. De lege ferenda bude nezbytné upravit zákonná ustanovení tak, aby byl upraven nejenom styk dítěte s násilným rodičem (tak jak je tomu v ustanovení § 887 - § 891 nového občanského zákoníku), ale také jasně vymezena pravidla pro svěřením dítěte

z rodin postižených domácím násilím do péče osoby, která se násilí nedopouštěla. Jen tak může být ochráněn zájem dítěte.

Největší část své práce jsem věnovala rozboru problematiky trestněprávní. Stěžejní místo našeho trestního zákoníku v boji proti domácímu násilí představují především trestné činy Týrání svěřené osoby (§ 198 T'Z) a Týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 T'Z). I přesto, že ve skutkových podstatách těchto trestných činů nenajdeme vymezení pojmu „týrání“, nečiní tento fakt v praxi žádné větší obtíže, neboť jeho výklad podává ustálená judikatura.

Jako hlavní klad hodnotím skutečnost, že k zahájení trestního stíhání pro tyto činy není potřeba souhlasu poškozené osoby a orgány činné v trestním řízení postupují z úřední povinnosti. Jak je rozebráno v samotném textu, ustanovení § 163a odst. 1 písm.d) TŘ, které stanoví, že souhlasu s trestním stíháním pro některý z trestných činů uvedených v § 163 TŘ není třeba, pokud je z okolností zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností, nepovažují za dostačující k ochraně ohrožených osob, neboť prokázání těchto okolností je velice obtížné. De lege ferenda bych rovněž považovala za vhodné, aby orgány činné v trestním řízení zahajovaly trestní stíhání i v případech ostatních zde uvedených trestných činů, pokud byly spáchány v rámci domácího násilí.

V rámci preventivní funkce trestního práva by bylo také vhodné zvážení zavedení léčebných a resocializačních programů pro pachatele domácího násilí, které by byly ukládány v rámci nepodmíněného trestu odnětí svobody, kdy by bylo možné je odsouzenému uložit i proti jeho vůli, tak společně s podmíněným trestem odnětí svobody. V tomto případě by však důležitou roli hrál skutečný zájem pachatele na léčení a nikoli pouze snaha vyhnout se vězení.

Závěrem je nutno poznamenat, že i přesto, že se celkový přístup jak odborné, tak laické veřejnosti k problému domácího násilí zlepšuje, je nezbytné pro účinnou ochranu jeho obětí nadále pracovat na zdokonalování právního systému a rozvíjení spolupráce ostatních pomáhajících institucí a rozšiřování povědomí široké veřejnosti, neboť se jedná o složitý a komplexní problém, který není možné vyřešit izolovaně bez vzájemné spolupráce.

Seznam použité literatury

Monografie v českém jazyce

- BEDNÁŘOVÁ, Zdeňka, MACKOVÁ, Kateřina, WÜNSCHOVÁ, Petra, BLÁHOVÁ, Kateřina. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009
- BENTOVIM, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1998
- BURIÁNEK, Jiří, KOVAŘÍK, Jiří. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Praha/Kroměříž: Triton, 2006
- BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, a.s., 2008
- ČECH, Ondřej. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. Vyd. 1. České Budějovice: Theia, 2011
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí - přístup ke řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007
- DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing, 1995
- HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006
- HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Manuálek o násilí*. Vyd. 1. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004

- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009
- HOFRIČTER, Tomáš. *Viktimizace a pomoc obětem trestného činu. Diplomová práce*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012
- HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem ke cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. 1. vyd. Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR, 2004
- JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998
- KONRÁD, Zdeněk, BANGO, Desider. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2007
- LEVOVÁ, Jana. *Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou obroženi domácím násilím*. Vyd. 1. Brno: Spondea při ČČK Brno, 2010
- MARTINKOVÁ, Milada, MACHÁČKOVÁ, Radka. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí: dva příspěvky k problematice domácího násilí v České republice (empirické poznatky a rozbor vybrané právní problematiky)*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001
- PROKOP, Martin. *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Brno: Ekologický právní servis, 2000
- ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012
- ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda a kolektiv. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence*. Praha: portál, 2011
- VANÍČKOVÁ, Eva, PROVAZNÍKOVÁ, Hana a HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného a*

zanedbávaného dítěte. 1. vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1995

- VARGOVÁ, Branislava, POKORNÁ, Dana, TOUFAROVÁ, Marie. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008
- VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2008
- VOŇKOVÁ, Jiřina. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. V Praze: Bílý kruh bezpečí, 2007

Zahraniční prameny

- SHERMAN, Lawrence W., BERK, Richard A.. *The specific Deterrent Effects of Arrest for Domestic Assault*. In: *American Sociological Review*, č. 2, 1984
- *Strategies for confronting domestic violence: a resource manual*. New York: United Nations, 1993
- *Violence against women in the family*. New York: United Nations, 1989

Učební pomůcky

- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část : zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Linde, 2005
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5., aktualiz. vyd., V nakl. Linde 1. vyd. Praha: Linde, 2007
- NOVOTNÝ, Oto, GŘIVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VOKOUN, Rudolf. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část 2*. 6.vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010

- *Rekodifikace trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008

Časopisecké články a studie

- ANDRLE, Pavel. *Právní úprava postupu Policie České republiky v případech domácího násilí*. In: Dny práva 2010 (on-line). Dostupné z www.law.muni.cz
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí*. Kriminální věda, 2006, č. 3, s. 187 a násl.
- ČUHELOVÁ, Kateřina. *Počátek lhůty trvání předběžného opatření podle § 76b OSŘ*. Právní rozhledy, 2008, č. 22, s. 834 a násl.
- ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech domácího násilí*. Právní rádce, 2009. č. 1, s. 18 a násl.
- ČUHELOVÁ, Kateřina. *Zákaz setkávání otce s nezletilým dítětem a ustanovení § 76b o. s. ř.* Bulletin advokacie, 2008, č. 10, s. 41 a násl.
- JELÍNEK, Jiří. *K trestněprávnímu postihu domácího násilí*. Kriminální věda, 2005. roč. 38, č. 4, s. 258
- JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním řízení*. 2013. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>
- KOČOVÁ, Klára. *Domácí násilí a tzv. vykázaní – nový institut právního řádu ČR*. Bulletin advokacie, 2007, č. 10. s. 34 a násl.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Civilněprávní postih domácího násilí – úvahy de lege ferenda (zejména nad sněmovním tiskem č. 828)*. Acta iuridica olomucensis, Vol. 1, 2005, s. 50-53
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Občanskoprávní aspekty domácího násilí de lege ferenda*. Bulletin advokacie, 2003, č. 8, s. 84-89

- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, DÁVID, Radovan. *Rodinné bydlení a domácí násilí*. Právní fórum, 2008, š. 2008, č. 10, s. 429-436
- POTMĚŠIL, Jan. *Domácí násilí v přestupkovém řízení*. Správní právo, 2008, č. 2, s. 87
- TAMM, Marina. *Mehr Schutz bei häuslicher Gewalt durch das Gewaltschutzgesetz in Deutschland*. Acta iuridica olomucensis, Vol. 1, 2005, s. 82-83
- ÚLEHLOVÁ, Dagmar. *Domácí násilí a intervenční centra*. In: Dny práva 2010 (on-line). Dostupné z www.law.muni.cz.
- VANDUCHOVÁ, Marie. *Ke kriminalizaci domácího násilí*. Acta iuridica olomucensis, Vol. 1, 2005. s. 59-61
- JUDR. Roman Vichere. *Oběti trestných činů a jejich práva*. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>
- VOŇKOVÁ, Jiřina, HUŇKOVÁ, Markéta, ČACKÁ-PAVLÍKOVÁ, Iva. *Domácí násilí v České republice v roce 2002 z pohledu práva*. Praha: proFem o.p.s. – projekt AdvoCats for Women, 2002
- ZEZULOVÁ, Jana. *Trestněprávní a civilněprávní aspekty domácího násilí*. Státní zastupitelství, 2005, č. 4. s. 9

Sborníky

- *Sborník vybraných přednášek z 9. konference Společnosti sociálních pracovníků: násilí v rodině a jeho důsledky : [29. a 30.května v Prachaticích]*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 1999
- *Domácí násilí a zdravotně postižení: sborník materiálů z celostátní konference organizované o.s. ORFEUS ve spolupráci s katedrou sociální práce a sociální*

politiky Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové za účasti Sexuologické společnosti České lékařské společnosti JEP. Praha: Orfeus, 2005

Internetové zdroje

- <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>
- www.spondea.cz
- www.profem.cz
- www.bkb.cz
- www.psp.cz

Seznam použitých právních předpisů

Zákony (všechny ve znění pozdějších předpisů)

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím
- Zákon č. 283/1991 Sb., zákon České národní rady o Policii České republiky
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomániemi
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 306/2009 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
- Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně - právní ochraně dětí
- Zákon č. 108/2006 Sb., zákona o sociálních službách
- Zákon č. 292/2013 Sb., zákona o zvláštních řízeních soudních
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 293/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

Závazné pokyny policejního prezidenta

- *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, kterým se stanoví postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí ze dne 27. 11. 2006*
- *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008 o provádění vykázaní ze dne 22. prosince 2008*

Mezinárodní smlouvy, zahraniční dokumenty

- Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci přijaté Valným shromážděním OSN dne 29. 11. 1985
- Doporučení Rady Evropy č. R (85)11 z roku 1985 o postavení obětí v rámci trestního práva a trestního procesu
- Doporučení Rady Evropy č. R (87)21 z roku 1987 o pomoci obětem trestných činů a prevenci viktimizace

Důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k návrhu novely zákona č. 140/1964 Sb., trestního zákona (Sněmovní tisk 298/0)
- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 40/2009Sb., trestního zákoníku (zdroj: <http://portal.justice.cz>)
- Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů
- Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf)

- Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (zdroj: <http://www.psp.cz>)

Judikatura

- Rozhodnutí č. 11/1984 Sb. rozh. tr.
- Rozhodnutí č. 20/1984 – I. Sb. rozh. tr.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 7 Tdo 445/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 1. 2013, sp.zn. 4 Tdo 1448/2012
- Nález Ústavního soudu III. ÚS 1285/08 publikovaný pod č. 275/2008 ve Sb. rozh. ÚS ČR vydané nakl. LexisNexis.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 12. 2012, sp.zn. 8 Tdo 1513/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 12. 2012, sp.zn. 4 Tdo 1531/2012
- č. 26/2006 Sb.rozh. tr.
- č. 1/1980 Sb. rozh. tr.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 7 Tdo 638/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 4 Tdo 498/2014
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 6 Tdo 1420/2012-36
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 8 Tdo 566/2013-53
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 3. 2012, sp. zn. 7 Tdo 257/2012-31

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 3. 2013, sp. zn. 4 Tdo 49/2013-24
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 3 Tdo 1296/2013-75
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 12. 1999, sp. zn. 2 To 129/99
- Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 11. 1. 2001, sp. zn. 1 T 58/2000, ve znění rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. 4. 2001, sp. zn. 9 To 140/2001
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 6 Tdo 434/2002
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 7. 2010, sp. zn. 7 Tdo 748/2010
- Rozhodnutí Nejvyššího soud České republiky ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 6 Tdo 11/2011 – 41
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 6. 2010, sp. zn. 6 Tdo 641/2010
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. 1. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1568/2011-21
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1279/2012-31
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1503/2011
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 8 Tdo 1107/2013
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 3 Tdo 382/2013

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 8 Tdo 521/2012
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. 4 Tdo 1407/2013

Summary

The thesis is focused on domestic violence which occurs in our society very often. This problem has been considered as a private problem for many years and sometimes we can still see this view in our society. On the other hand, it has to be said, that the situation has improved a lot during last years.

In the first chapter, I present the theoretical view on the domestic violence and the explanation of the fundamental terms which are the term domestic violence, its perpetrators, victims, causes and consequences. The attention is also paid to the common myths connected with domestic violence which make its solving and elimination so difficult.

In the second chapter, I concern the Czech administration law which is related to the domestic violence and as it is a complex problem, also helps to protect the victims.

The third chapter focuses on the civil law and its role in the dealing with domestic violence. I see the greatest asset in this field in the new civil code which also reflects the problem of domestic violence.

The focus of the work is the fourth chapter, where are elaborately described the individual crimes connected with domestic law. The text is completed with extensive practice of the court.

The fifth chapter presents a concise view into the legislation of intervention centers which are a very important part of the “non-criminal” way of helping victims of the domestic violence. Without these institutions the whole system dealing with this problem could not bring the victims the essential help.

In the conclusion are presented the main points of the whole work complemented with reflections for the possible future modifications.

Abstrakt

Tématem rigorózní práce je domácí násilí. Práce je rozdělena na tři hlavní části a to na část teoretickou, která se zabývá druhy domácího násilí, charakteristikou jednotlivých typů pachatelů a obětí a dalšími teoretickými otázkami spjatými s tímto fenoménem. V druhé části je stručně vyložena právní úprava správního a občanského práva týkající se domácího násilí. Nejobsáhlejší část práce je pak věnována trestněprávní úpravě tohoto společenského problému se zaměřením na současnou judikaturu.

Klíčová slova

domácí násilí, oběť, pachatel

Abstract

The theme of the rigorous work is the domestic violence. The work is divided into three main parts – into a theoretical part, which deals with types of domestic violence, the characteristics of individual perpetrators and victims and with other theoretical questions connected with this topic. The second part briefly presents the administration law and civil law connected with this phenomenon. The most extensive part of the work is dedicated to the criminal legislation of this social problem. The text is completed with extensive practice of the court.

Keywords

domestic violence, victim, offender

